

Ministerstwo
Sportu

SYTUACJA KOBIET W POLSKIM SPORCIE WYCZYNOWYM

RAPORT Z BADANIA

Warszawa, listopad 2020

Openfield

SPIS TREŚCI

1.	Nota metodologiczna.....	4
1.1.	Zakres badania.....	4
1.2.	Metody i techniki badawcze.....	5
2.	Sytuacja kobiet w polskim sporcie wyczynowym – kobiety we współzawodnictwie sportowym	6
2.1.	Udział kobiet wśród zawodników wyczynowych	6
2.1.1.	Zawodnicy wyczynowi	6
2.1.2.	Kadry narodowe	10
2.1.3.	Team 100	14
2.2.	Wynagrodzenia i nagrody dla zawodników.....	15
3.	Sytuacja kobiet w polskim środowisku sportowym – kobiety w organizacjach sportowych	20
3.1.	Obecność kobiet w strukturach organizacyjnych instytucji i organizacji sportowych ...	20
3.1.1.	Polskie związki sportowe	21
3.1.2.	Sztaby szkoleniowe kadr narodowych oraz personel pomocniczy	30
3.1.3.	Kluby i drużyny w najwyższych ligach wybranych sportów.....	31
3.1.4.	Sztaby szkoleniowe w klubach sportowych najwyższych lig	33
3.2.	Wynagrodzenia w środowisku sportowym	34
4.	Bariery ograniczające równość płci w sporcie wyczynowym	36
4.1.	Stereotypowe postrzeganie sportu w percepcji zawodniczek i zawodników	36
4.2.	Przekazy medialne dotyczące sportu kobiet i mężczyzn	38
4.3.	Bariery i czynniki w percepcji zawodników i działaczy sportowych	43
4.4.	Doświadczanie dyskryminacji przez zawodników i zawodniczki	46
4.4.1.	Ograniczone zainteresowanie sportem kobiet.....	49
4.4.2.	(Nie)dostępność infrastruktury	49
4.4.3.	Niedocenywanie sukcesów zawodniczek.....	50
4.4.4.	Bariery dotyczące kwestii finansowych	51
4.4.5.	Bariery dotyczące życia rodzinnego i macierzyństwa.....	52
5.	Przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć w polskich związkach sportowych	56
5.1.	Zarządzanie różnorodnością i przeciwdziałanie dyskryminacji w pzs	57
5.2.	Oczekiwania wobec regulacji prawnych.....	60
5.3.	Promowanie sportu kobiet.....	61
5.4.	Rozwiązania wspierające godzenie sportu wyczynowego i życia rodzinnego.....	64
6.	Wnioski	66
7.	Rekomendacje	70
8.	Bibliografia.....	72

1. NOTA METODOLOGICZNA

1.1. Zakres badania

Główny cel badania:

Celem badania było dokonanie kompleksowej diagnozy aktualnej sytuacji kobiet w polskim sporcie wyczynowym. Cel badania został zrealizowany poprzez uzyskanie odpowiedzi na pytania badawcze zdefiniowane w ramach planowanego badania.

Pytania badawcze:

1. Czy kobiety i mężczyźni są w równym stopniu reprezentowani w procesach decyzyjnych w polskim sporcie? Jak ta sytuacja wygląda w poszczególnych polskich związkach sportowych (dalej: pzs)?
2. Czy kobiety i mężczyźni są w równym stopniu reprezentowani w kadrach narodowych oraz w sztabach szkoleniowych kadr narodowych? Jeżeli występują różnice w liczbie kobiet i mężczyzn w sztabach szkoleniowych i wśród personelu pomocniczego to, jakie są bariery, które powodują występowanie tego zjawiska?
3. Czy w polskim sporcie występują nierówności w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn? Czy występują różnice w wysokości stypendiów, kontraktów i umów sponsorskich pomiędzy kobietami i mężczyznami? W których grupach (sportowcy, trenerzy, członkowie zarządów, pracownicy biur zarządów) występują nierówności w wynagrodzeniach pomiędzy kobietami i mężczyznami?
4. Czy w polskim sporcie występują nierówności pomiędzy kobietami i mężczyznami w zakresie wysokości nagród możliwych do uzyskania za zajęcie określonych miejsc w poszczególnych zawodach?
5. Czy polskie związki sportowe podejmują działania na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć? Czy regulaminy i sposób organizacji pracy polskich związków sportowych obejmują rozwiązania mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji?
6. Jakie są najczęściej spotykane stereotypy płciowe w polskim sporcie? Jakie są postawy zawodników i zawodniczek wobec stereotypów płciowych i zagadnienia dyskryminacji ze względu na płeć? Jakie są doświadczenia zawodniczek i zawodników, jeżeli chodzi o dyskryminację płciową w polskim sporcie?
7. Czy konieczne jest podejmowanie dodatkowych działań zmierzających do zwiększenia partycypacji kobiet w sporcie wyczynowym? Jakie działania powinny zostać podjęte w odpowiedzi na zdiagnozowane zjawiska?

Zakres terytorialny: cała Polska

Zakres podmiotowy:

- Przedstawiciele polskich związków sportowych
- Przedstawiciele klubów/drużyn występujących w Ekstralidze kobiet i PKO Ekstraklasie mężczyzn w piłce nożnej, Lidze Siatkówki Kobiet i PlusLidze mężczyzn, PGNiG Superlidze kobiet i mężczyzn w piłce ręcznej, Basket Lidze Kobiet i Energi Basket Lidze Mężczyzn.
- Zawodnicy i zawodniczki wyczynowi z kadr narodowych.
- Kobiety pracujące/działające w polskim sporcie

W trakcie realizacji badania następujące związki utraciły status polskiego związku sportowego:

- Polski Związek Kulturystryki, Fitness i Trójboju Siłowego (11 sierpnia 2020),
- Polski Związek Ju-Jitsu (11 sierpnia 2020),

- Polski Związek Kendo (11 sierpnia 2020),
- Polski Związek Karate Tradycyjnego (15 września 2020), jednakże ze względu na stopień zaawansowania prac, zdecydowano się nie wyłączać tych podmiotów z zawartych w raporcie analiz dotyczących PZS.

1.2. Metody i techniki badawcze

Metody analizy:

- Analiza danych zastanych
- Eksploracyjna analiza dokumentów tekstowych
- Analiza dobrych praktyk

Metody gromadzenia danych pierwotnych:

W ramach badań ilościowych przewidziano zestaw technik badawczych umożliwiający poznanie różnych perspektyw oraz łączący metody ilościowe i jakościowe.

W ramach metody ilościowej przeprowadzono następujące badania

- **Ankieta internetowa – polskie związki sportowe** – założono realizację badania na pełnej populacji – ankietę skierowano do wszystkich polskich związków sportowych funkcjonujących w okresie realizacji badania (sierpień-październik 2020). Wykonawca podjął co najmniej dwie próby monitowania do jednostek, które miały zostać objęte badaniem. W ramach badania uzyskano próbę $n=38$ (*response rate* na poziomie 55%).
- **Ankieta internetowa – kluby/drużyny najwyższych lig** – założono realizację badania na pełnej populacji – ankietę skierowano do wszystkich klubów/drużyn występujących w Ekstralidze kobiet i PKO Ekstraklasie mężczyzn w piłce nożnej, Lidze Siatkówki Kobiet i PlusLidze mężczyzn, PGNiG Superlidze kobiet i mężczyzn w piłce ręcznej, Basket Lidze Kobiet i Energi Basket Lidze Mężczyzn. Wykonawca podjął co najmniej dwie próby monitowania do podmiotów, które miały zostać objęte badaniem. W ramach badania uzyskano próbę $n=47$ (*response rate* na poziomie 45%).
- **Ankieta internetowa – sportowcy z kadr narodowych** – ze względu na brak operatu losowania założono ścieżkę dotarcia do respondentów poprzez rozpowszechnianie informacji o realizowanym badaniu przy wsparciu polskich związków sportowych oraz publikowanie zaproszenia do badania w Internecie (media społecznościowe, strony internetowe polskich związków sportowych, Ministerstwa Sportu). Przy takiej strategii badawczej badacze mają bardzo ograniczone możliwości kontrolowania wielkości oraz struktury uzyskanej próby badawczej. Dzięki podjętym działaniom ukierunkowanym na rozpowszechnienie informacji o realizowanym badaniu wśród zawodników i zawodniczek kadr narodowych uzyskano próbę $n=507$, przy czym 80% ($n=407$) w ramach zrealizowanej próby stanowią kobiety.

W ramach metody jakościowej przeprowadzono indywidualne wywiady jakościowe:

- Z przedstawicielami i przedstawicielkami polskich związków sportowych (łącznie 20 wywiadów),
- Z przedstawicielkami polskiego środowiska sportowego: działaczkami, zawodniczkami, trenerkami, aktywnymi propagatorkami sportu kobiet (łącznie 15 wywiadów).

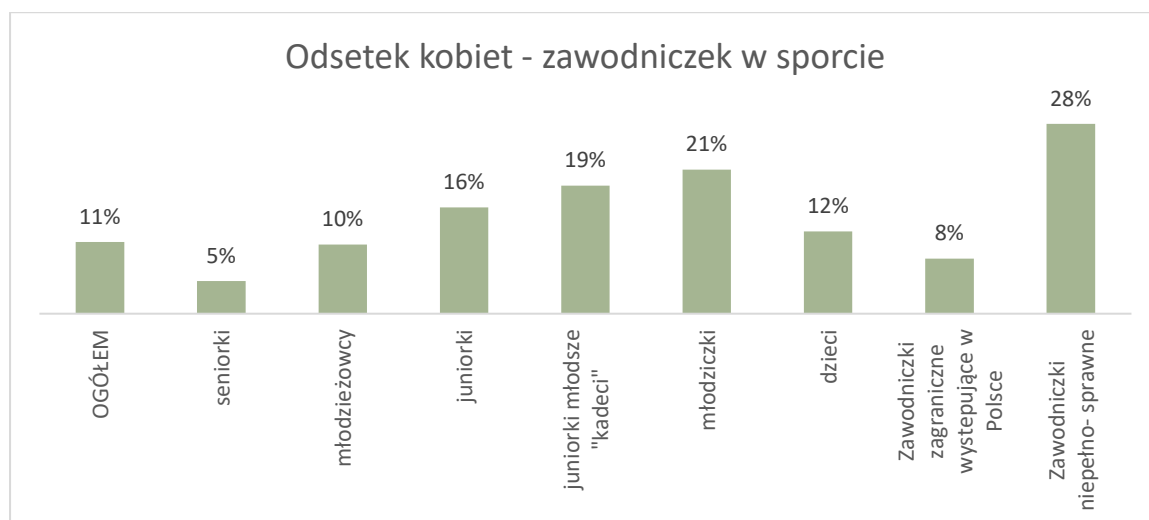
2. SYTUACJA Kobiet W POLSKIM SPORCIE WYCZYNOWYM – Kobiety WE WSPÓŁZAWODNICTWIE SPORTOWYM

2.1. Udział kobiet wśród zawodników wyczynowych

2.1.1. ZAWODNICY WYCZYNOWI

Analizując statystyki dotyczące zawodników trenujących wyczynowo sport w Polsce można odnieść wrażenie, że sport zawodowy to domena mężczyzn. Wśród ogółu polskich zawodników kobiety stanowią jedynie 11%. Nieco lepiej sytuacja wygląda w młodszych grupach wiekowych, gdzie w kategorii młodzików zawodniczki stanowią 21%, a im wyższa grupa wiekowa tym udział kobiet jest coraz mniejszy. W kategorii seniorskiej kobiety stanowią już tylko 5% ogółu zawodników. W przypadku zawodników niepełnosprawnych mamy do czynienia z większą reprezentacją kobiet – w tej kategorii zawodniczki stanowią 28%.

Wykres 1. Odsetek kobiet – zawodniczek wyczynowych w różnych kategoriach wiekowych.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS (formularz KFT-1 - Zawodnicy według sportów – Polska za rok 2018).

Warto zauważyć, że statystyki dotyczące udziału kobiet w grupie zawodników wyczynowych ogółem, znacząco zaburza struktura płci w grupie osób trenujących piłkę nożną, która jest najpopularniejszym sportem w Polsce i jednocześnie jest najbardziej zdominowana przez mężczyzn (tylko 4% ogółu zawodników to kobiety, przy czym odsetek kobiet maleje wraz z wiekiem zawodników). Dlatego istotne jest przyjrzenie się udziałowi kobiet w poszczególnych sportach.

W przypadku drugiego najbardziej popularnego sportu – piłki siatkowej (halowej) mamy zrównoważoną strukturę płci wskazującą na podobną liczebność zawodników i zawodniczek ogółem (53% to kobiety). Zauważalne są różnice w poszczególnych grupach wiekowych. Największy udział kobiet w ramach tego sportu dotyczy najmłodszych kategorii wiekowych: dzieci, młodzików i juniorów młodszych. W kategorii seniorskiej tylko co trzeci zawodnik to kobieta. Podobne tendencje zauważalne są w pozostałych sportach – **procentowy udział w grupie zawodników ogółem w ramach danego sportu zawyżany jest przez relatywnie wysoki udział dziewczynek wśród trenujących zawodników w grupach młodszych.** Znacząco niższy udział w kobiet w grupach seniorskich wskazuje na to, że kobiety częściej rezygnują z wyczynowego

uprawiania sportów. Analiza struktury zawodników według sportów pozwoliła na zidentyfikowanie tych sportów, w których kobiety – niezależnie od kategorii wiekowych – stanowią co najmniej połowę osób uprawiających daną dyscyplinę. Do takich sportów, obok sportów wyłącznie kobiecych (gimnastyka artystyczna, pływanie synchroniczne i softball), należy zaliczyć: cheerleading, taniec sportowy, łyżwiarstwo figurowe, jeździectwo, akrobatykę sportową, łyżwiarstwo szybkie (tor długi), skoki do wody, short-track, piłkę siatkową plażową, piłkę siatkową halową, gimnastykę sportową, lekkoatletykę, biegi narciarskie, korfball oraz pletwonurkowanie sportowe.

Istnieją sporty, w których widoczne jest szczególnie duże zróżnicowanie w procentowym udziale kobiet w poszczególnych kategoriach wiekowych. Warto tu zwrócić uwagę na akrobatykę sportową, w ramach której w grupach dzieci, młodzików i juniorów młodszych „kadetów” i juniorów zawodniczek stanowią zdecydowaną większość (choć sukcesywnie ich udział w ogólnej liczbie zawodników maleje wraz z wiekiem), natomiast w kategorii seniorskiej kobiety stanowią jedynie 27%. Z podobną tendencją mamy do czynienia w przypadku łyżwiarstwa figurowego, gdzie w grupach dziecięcych udział zawodniczek waha się od 84% do 93%, natomiast w kategorii seniorskiej kobiety stanowią tylko 45%.

Tabela 1. Zawodnicy według sportów – udział kobiet w kategoriach wiekowych zawodników.

	Odsetek kobiet w ogólnej liczbie zawodników w poszczególnych grupach wiekowych						
	ogółem	seniorki	młodzieżowcy	juniorki	juniorki młodsze "kadetki"	młodziczki	dzieci
Sporty wyłącznie kobiece							
GIMNASTYKA ARTYSTYCZNA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
PŁYWANIE SYNCHRONICZNE	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
SOFTBALL	100%	100%	100%	100%	100%	100%	0%
Sporty uprawiane przez kobiety lub mężczyzn							
CHEERLEADING	99%	97%	100%	99%	99%	100%	99%
TANIEC SPORTOWY	93%	91%	0%	93%	93%	96%	0%
ŁYŻWIARSTWO FIGUROWE	88%	45%	0%	93%	88%	84%	92%
JEŹDZIECTWO	81%	71%	88%	92%	91%	88%	0%
AKROBATYKA SPORTOWA	70%	27%	0%	61%	72%	73%	79%
ŁYŻWIARSTWO SZYBKIE (TOR DŁUGI)	62%	22%	44%	60%	58%	60%	67%
SKOKI DO WODY	61%	11%	53%	56%	73%	74%	60%
SHORT-TRACK	57%	44%	43%	45%	56%	63%	60%
PIŁKA SIATKOWA PLAŻOWA	56%	43%	0%	50%	58%	64%	45%
PIŁKA SIATKOWA HALOWA	53%	32%	47%	45%	55%	63%	58%
GIMNASTYKA SPORTOWA	53%	42%	0%	48%	49%	57%	56%
LEKKOATLETYKA	53%	34%	45%	42%	49%	58%	64%
BIEGI NARCIARSKIE	51%	36%	48%	45%	57%	54%	53%
KORFBALL	51%	47%	0%	48%	53%	0%	0%
PŁETWONURKOWANIE SPORTOWE	50%	47%	64%	55%	43%	48%	0%

	Odsetek kobiet w ogólnej liczbie zawodników w poszczególnych grupach wiekowych						
	ogółem	seniorki	młodzieżowcy	juniorce	juniorce młodsze "kadetki"	młodziczki	dzieci
BIATHLON	48%	51%	0%	43%	45%	49%	0%
WU-SHU	47%	48%	31%	45%	54%	0%	43%
PŁYWANIE	47%	30%	37%	39%	47%	48%	49%
PIĘCIOBÓJ NOWOCZESNY	45%	43%	47%	41%	47%	45%	0%
TENIS	45%	17%	40%	38%	41%	63%	43%
ŁUCZNICTWO	44%	23%	51%	48%	54%	60%	41%
TAEKWONDO OLIMPIJSKIE	43%	38%	41%	44%	49%	42%	29%
SZERMIERKA	43%	35%	50%	42%	47%	42%	43%
ORIENTACJA SPORTOWA	42%	31%	43%	49%	52%	45%	53%
SUMO	42%	30%	40%	44%	38%	42%	63%
SPORTY WROTKARSKIE	41%	14%	40%	59%	53%	66%	63%
ALPINIZM	41%	39%	41%	45%	43%	44%	63%
NARCIARSTWO ALPEJSKIE I NARCIARSTWO DOWOLNE	41%	35%	41%	44%	36%	45%	100%
BADMINTON	41%	27%	36%	45%	46%	44%	48%
WIOŚLARSTWO	41%	34%	30%	40%	45%	48%	0%
SKELETON	40%	67%	0%	25%	33%	0%	0%
KOSZYKÓWKA	40%	28%	30%	34%	40%	43%	45%
PIŁKA RĘCZNA	40%	24%	31%	34%	38%	42%	47%
SNOWBOARD	39%	48%	55%	35%	45%	27%	30%
KRĘGLARSTWO	39%	35%	0%	43%	40%	33%	40%
SPORT PSICH ZAPRZĘGÓW	38%	37%	0%	43%	0%	67%	0%
KARATE TRADYCYJNE	38%	29%	27%	37%	41%	36%	42%
KARATE	37%	38%	38%	35%	32%	37%	43%
CURLING	37%	33%	0%	52%	58%	27%	0%
SPORTY SANECZKOWE	37%	27%	32%	25%	40%	41%	66%
JU-JITSU	37%	40%	36%	39%	29%	0%	0%
KAJAK POLO	37%	18%	36%	30%	41%	45%	38%
KAJAKARSTWO KLASYCZNE	36%	25%	47%	34%	36%	34%	40%
TRIATHLON	35%	35%	44%	41%	32%	35%	18%
KULTURYSTYKA, FITNESS I TRÓJBÓJ SIŁOWY	35%	27%	0%	40%	25%	24%	95%
HOKEJ NA TRAWIE	35%	23%	35%	29%	42%	42%	35%
KAJAJARSTWO GÓRSKIE	33%	22%	27%	34%	38%	42%	25%
BOCCIA	33%	33%	0%	0%	0%	0%	0%
NARCIARSTWO WODNE	32%	27%	0%	44%	36%	31%	13%
PODNOSZENIE CIĘŻARÓW	31%	26%	25%	32%	30%	46%	0%
JUDO	31%	23%	35%	35%	29%	33%	14%
ŻEGLARSTWO	31%	26%	33%	32%	35%	38%	53%
UNIHOKEJ	29%	12%	0%	24%	47%	45%	0%

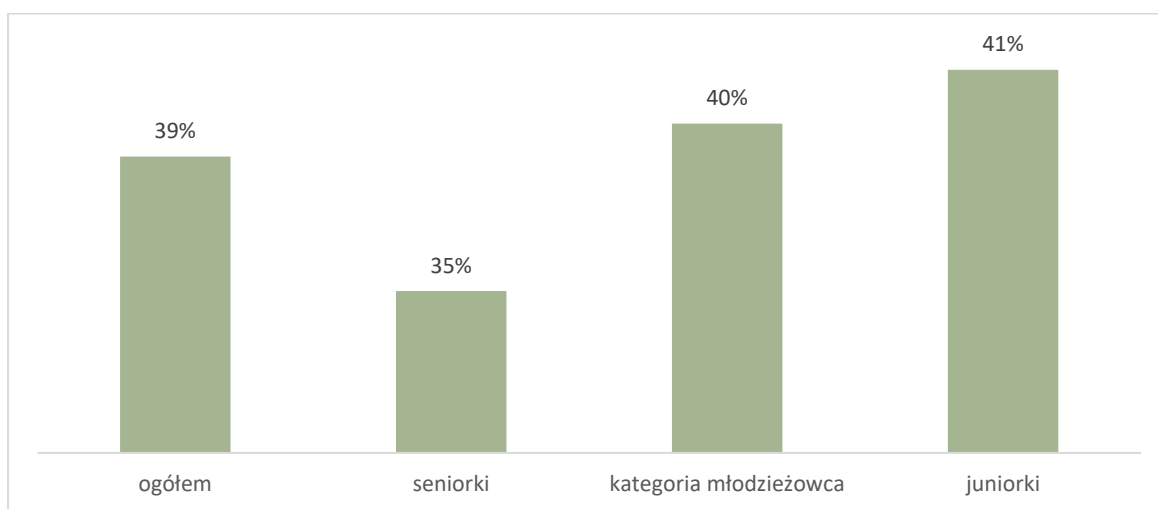
	Odsetek kobiet w ogólnej liczbie zawodników w poszczególnych grupach wiekowych						
	ogółem	seniorki	młodzieżowcy	juniorki	juniorki młodsze "kadetki"	młodziczki	dzieci
SPORT NIESŁYSZĄCYCH	28%	26%	0%	40%	0%	0%	100%
KICK-BOXING	27%	27%	25%	27%	30%	24%	39%
ZAPASY	26%	18%	26%	28%	21%	30%	0%
TAEKWON-DO	26%	22%	0%	32%	0%	26%	0%
PETANQUE	25%	25%	18%	29%	0%	0%	0%
PIĘŚCIARSTWO (BOKS)	24%	19%	0%	30%	26%	0%	0%
SZACHY	24%	19%	28%	27%	29%	28%	29%
KOLARSTWO	23%	10%	12%	33%	36%	39%	11%
GOLF	22%	21%	24%	30%	28%	32%	26%
TENIS STOŁOWY	21%	8%	23%	27%	29%	33%	41%
SQUASH	21%	18%	0%	32%	0%	0%	0%
KENDO	19%	14%	35%	37%	83%	20%	32%
SPORTY LOTNICZE	16%	14%	0%	24%	0%	0%	0%
SNOOKER I BILARD ANGIELSKI	16%	17%	14%	0%	0%	0%	0%
SPORTY MOTOROWODNE	16%	12%	0%	47%	0%	0%	0%
MUAYTHAI	14%	10%	8%	23%	26%	0%	52%
BRYDŻ SPORTOWY	14%	12%	31%	29%	30%	34%	34%
PRZECIĄGANIE LINY	13%	14%	11%	14%	0%	0%	0%
BOBSLEJE	12%	0%	0%	25%	0%	0%	0%
SKOKI NARCIARSKIE I KOMBINACJA NORWESKA	11%	10%	0%	13%	15%	10%	11%
BILARD	11%	8%	0%	19%	26%	39%	0%
SPORTY BALONOWE	11%	12%	0%	0%	0%	0%	0%
Ogółem	11%	5%	10%	16%	19%	21%	12%
SPORTY LOTNIARSKIE I PARALOTNIARSKIE	8%	8%	0%	0%	0%	0%	0%
STRZELECTWO SPORTOWE	8%	5%	18%	40%	38%	39%	0%
SPORTY SZYBOWCOWE	8%	6%	0%	16%	0%	0%	0%
RUGBY	6%	5%	0%	15%	9%	8%	0%
HOKEJ NA LODZIE	6%	8%	0%	6%	0%	0%	3%
MODELARSTWO LOTNICZE I KOSMICZNE	6%	2%	0%	12%	7%	15%	0%
SPORTY MOTOCYKLOWE	6%	3%	0%	8%	0%	0%	0%
SPORTY SAMOCHODOWE	4%	4%	0%	3%	0%	0%	0%
PIŁKA NOŻNA	4%	2%	5%	6%	7%	6%	4%
PIŁKA WODNA	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Sporty wyłącznie męskie							
BASEBALL	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Opracowanie własne na podstawie danych GUS (formularz KFT-1 - Zawodnicy według sportów – Polska za rok 2018).

2.1.2. KADRY NARODOWE

Kobiety i mężczyźni nie są w równym stopniu reprezentowani w kadrach narodowych. Obserwuje się natomiast większy udział kobiet w kadrach narodowych niż w grupie osób uprawiających sport wyczynowy w Polsce, co wynika między innymi z zaleceń MKOl, według których liczba konkurencji kobiecych w stosunku do męskich powinna wynosić 50:50. Ogółem wśród reprezentantów Polski kobiety stanowią 39% zawodników należących do kadr narodowych. Co ciekawe udział kobiet w kadrach narodowych maleje wraz z wiekiem zawodników. O ile w kategorii juniorskiej zawodniczki stanowią 41% ogółu reprezentantów Polski, a w kategorii młodzieżowej 40%, to w kadrze narodowej seniorów kobiety stanowią już tylko 35%. Zauważalne tendencje mogą być skutkiem ogólnego malejącego udziału kobiet wśród zawodników trenujących w poszczególnych sportach wraz z wiekiem.

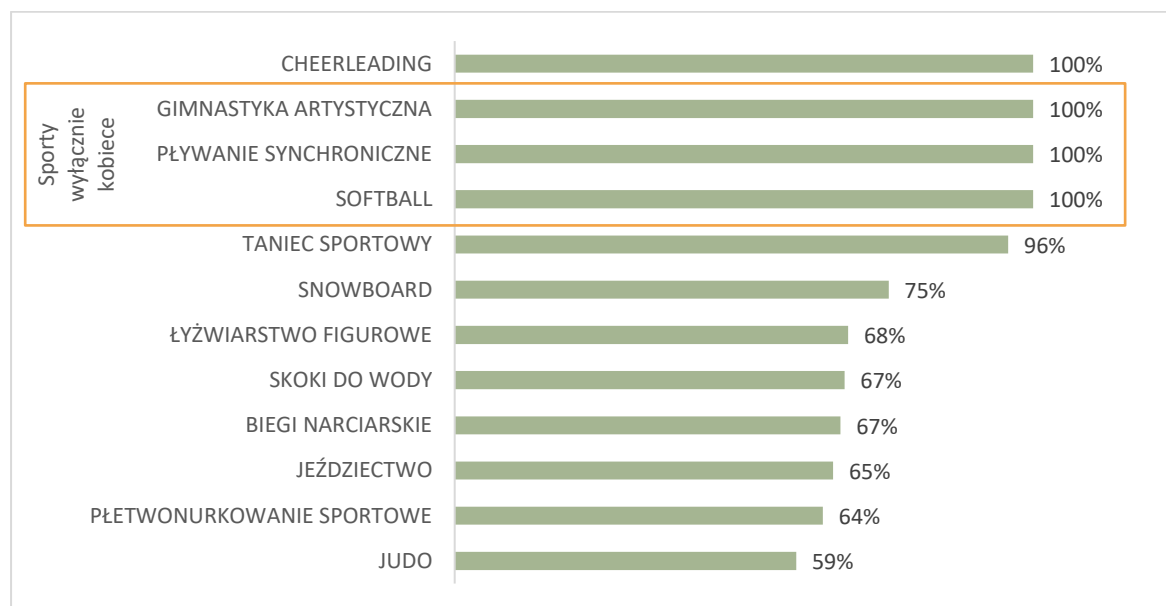
Wykres 2. Procentowy udział w kadrach narodowych w kategoriach wiekowych (% kobiet w kadrze narodowej).

Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Formularz KFT-2 za rok 2018).

Na podstawie udziału kobiet w reprezentacji Polski w danym sporcie możliwe jest wskazanie sportów, w których w kadrze narodowej znajdują się przede wszystkim kobiety lub mężczyźni oraz sporty o zrównoważonej strukturze płci, w których liczba kobiet i mężczyzn w kadrze narodowej jest podobna. W przypadku sportów, w których to kobiety najczęściej reprezentują nasz kraj zauważyć można przewagę sportów tanecznych/artystycznych. Poza dyscyplinami wyłącznie kobiecymi (gimnastyka artystyczna, pływanie synchroniczne, softball) są to cheerleading, taniec sportowy oraz łyżwiarstwo figurowe. Warto także zwrócić uwagę na jeździectwo, w ramach którego rozgrywki prowadzone są bez podziału na płeć – w tym sporcie kobiety stanowią 65% reprezentacji Polski.

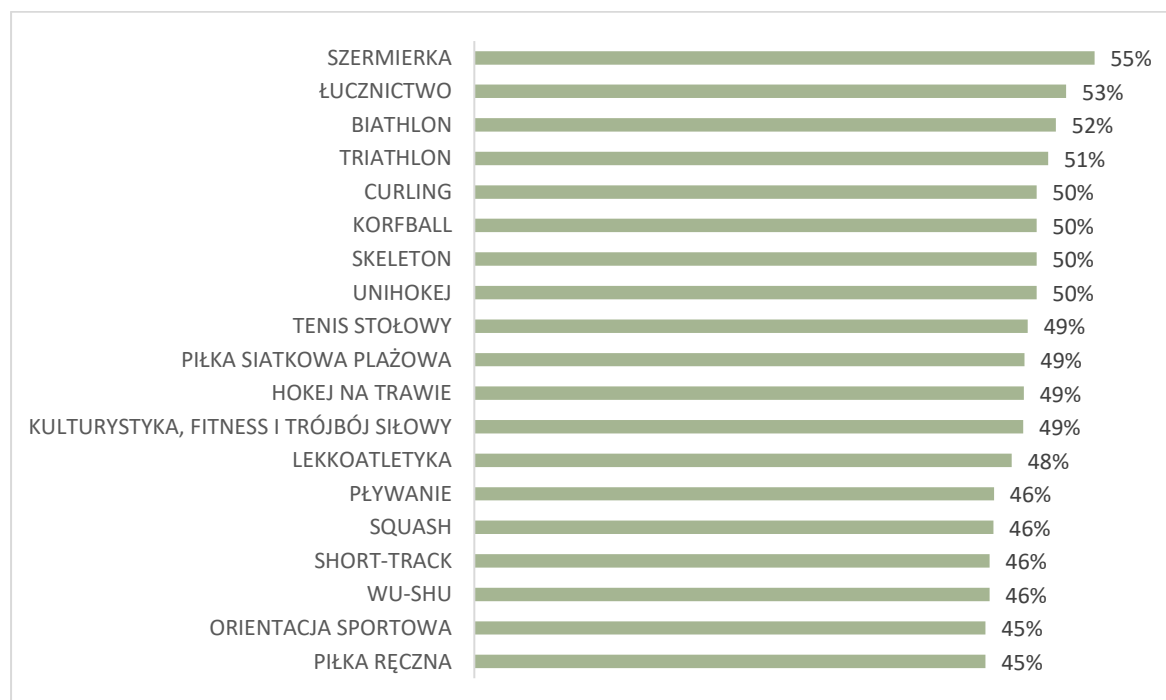
Wykres 3. Sporty z największym odsetkiem kobiet w kadrze narodowej (% kobiet w kadrze narodowej).

Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Formularz KFT-2 za rok 2018).

Można także wskazać sporty o najbardziej zrównoważonej strukturze płci, w której mamy podobną liczebnością grupę kobiet i mężczyzn. Do takich sportów zaliczono te, w których mamy do czynienia z podziałem równym (50% kobiet i 50% mężczyzn) lub odchylającym się od równego podziału o nie więcej niż 5 pp. w jedną lub drugą stronę.

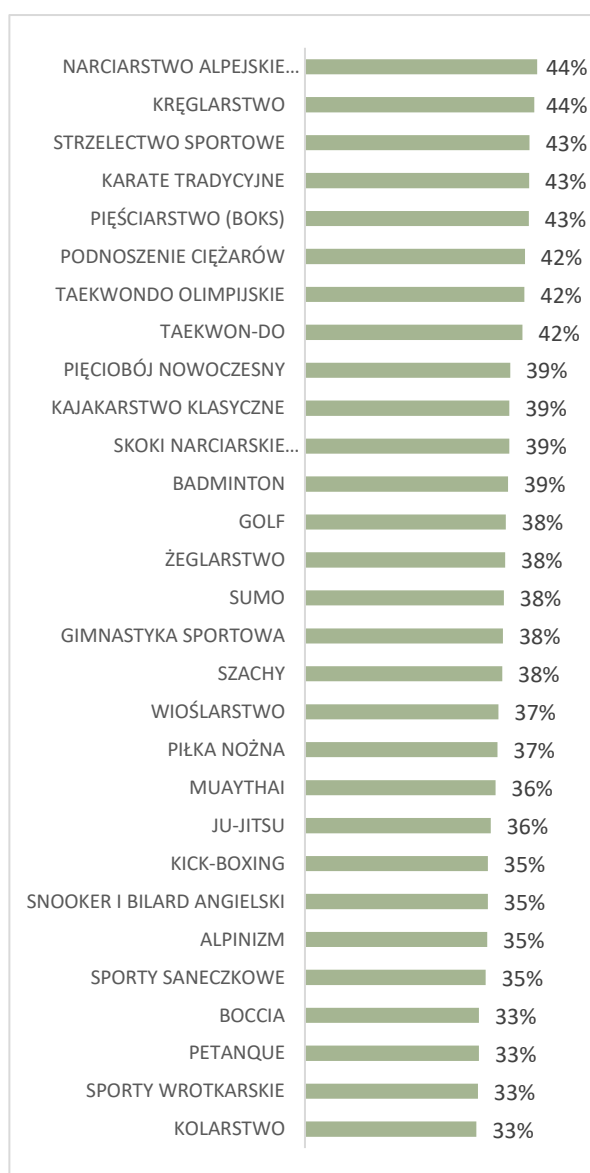
Wykres 4. Sporty o zrównoważonej strukturze płci w kadrach narodowych - udział kobiet w kadrach narodowych (% kobiet w kadrze narodowej).

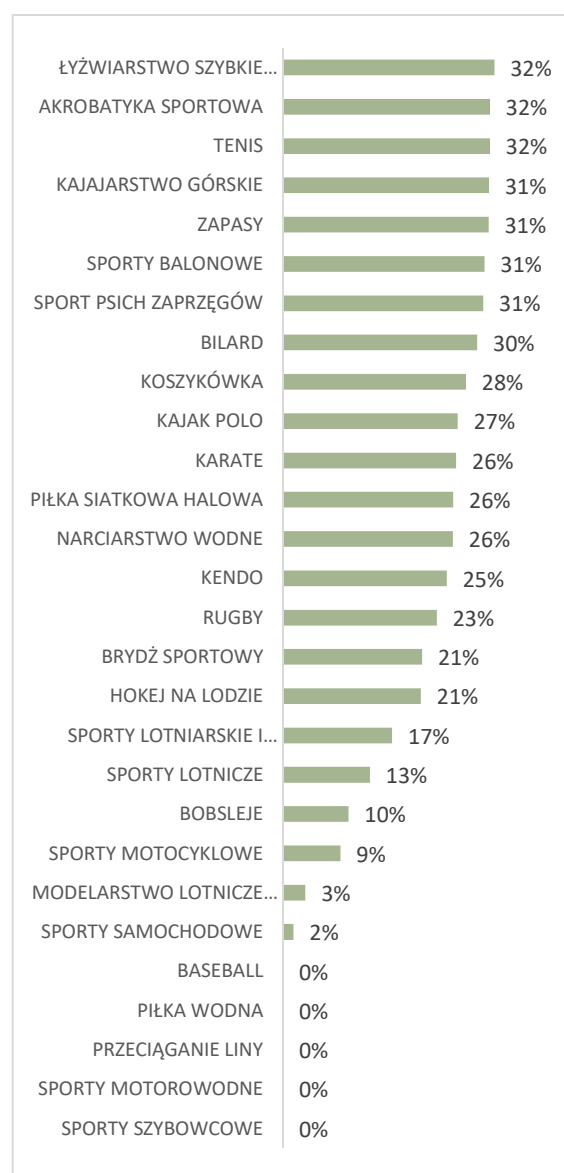
Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Formularz KFT-2 za rok 2018).

W przypadku pozostałych sportów widoczny jest wyraźnie większy udział mężczyzn niż kobiet w kadrze narodowej. Wyróżnić można sporty, które są w umiarkowanym stopniu zdominowane przez mężczyzn (kobiety stanowią 33-44% kadr narodowych) oraz sporty, w których kadra narodowa zdecydowanie zdominowana jest przez mężczyzn. Są to sporty, w których udział kobiet wynosi mniej niż jedną trzecią kadry narodowej. Wśród sportów, które na podstawie struktury płci w kadrze narodowej można uznać za „typowo męskie” są przede wszystkim te związane z kierowaniem maszynami (sporty szybowcowe, motorowodne, samochodowe, motocyklowe, lotnicze czy lotniarskie).

Wykres 5. Odsetek kobiet w kadrze narodowej w sportach o umiarkowanym stopniu zdominowania przez mężczyzn.

Wykres 6. Odsetek kobiet w kadrze narodowej w sportach o najniższym udziale kobiet w kadrze narodowej.

Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Formularz KFT-2 za rok 2018).

DOBRA PRAKTYKA

Inwestowanie w szkolenie kobiet w cyklu olimpijskim – przykład Polskiego Związku Bobslei i Skeletonu

Polski Związek Bobslei i Skeletonu podjął decyzję o zmianie profilu szkolenia zawodników koncentrując działania na przygotowaniu do startów w zawodach przede wszystkim kobiet. O ile dotychczas sport ten zdominowany był w bardzo dużej mierze przez mężczyzn (w 2018 roku udział kobiet w kadrze narodowej wynosił 10%), o tyle aktualnie wyraźnie zwiększyła się rola kobiet w kadrze narodowej.

Związek jest obecnie we wstępnej fazie reorganizacji strategii, jednak widoczne są już pierwsze efekty podjętej współpracy z zawodniczkami (kwalifikacja do pucharu świata). Aktualnie w związku to sport kobiet jest lepiej finansowany, co przekłada się na lepsze możliwości rozwijania sportowego zawodniczek. Jednocześnie wszelkie działania informacyjne i promocyjne dotyczą kobiet, co stanowi element strategii przyciągnięcia kobiet do dyscyplin właściwych dla związku.

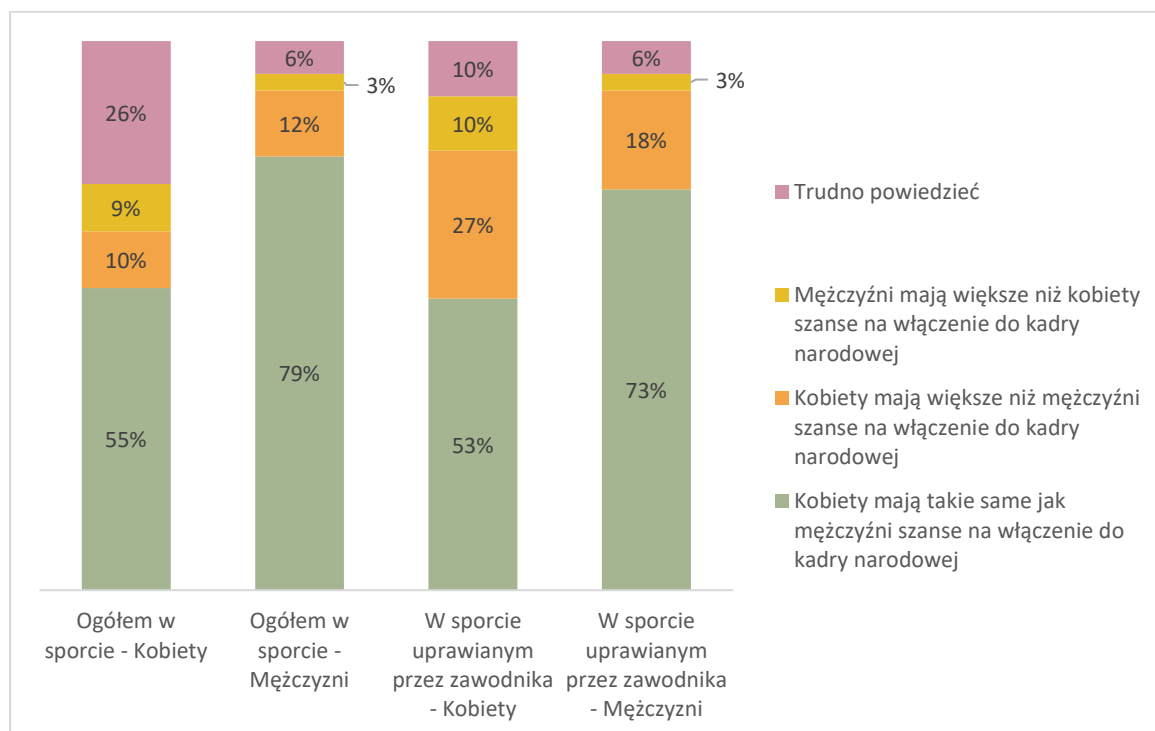
Motywacją do wprowadzenia takich zmian było utworzenie nowej konkurencji, co sprawia, że zasadne stało się rozwijanie zawodniczek w ramach szkolenia do udziału w zawodach międzynarodowych. Prezentowany przykład wskazuje na ewolucyjne zmiany, podążanie za przemianami dokonywanymi się na poziomie globalnym oraz pozwala na dostrzeżenie potencjału kobiet w sporcie.

Dokonując analizy uczestnictwa kobiet i mężczyzn w kadrach narodowych należy zwrócić uwagę także na subiektywną ocenę szans na uzyskanie powołania przez członków kadr narodowych. Jeśli wziąć pod uwagę ocenę ogólnej sytuacji w polskim sporcie, to **55% kobiet oraz 79% mężczyzn wyraża opinię, że kobiety mają takie same jak mężczyźni szanse na włączenie do kadry narodowej**. Większe szanse dla kobiet na włączenie do kadry narodowej wskazuje 10% kobiet i 12% mężczyzn. Jednocześnie 9% kobiet wskazało, że to mężczyźni mają większe szanse podczas, gdy taką opinię wyraziło 3% mężczyzn.

Zawodnicy nieco inaczej postrzegają sytuację w ramach uprawianego sportu. W tym przypadku 53% kobiet oraz 73% mężczyzn uważa, że kobiety i mężczyźni mają równe szanse. **Kobiety częściej deklarują, że w ich odczuciu mają większe szanse na włączenie do kadry narodowej w ramach sportu, który trenują** (27%, to jest o 17 pp. więcej niż w przypadku oceny ogólnej sytuacji w polskim sporcie oraz o 9 pp. więcej niż w grupie mężczyzn).

Warto także zauważyć, że kobiety nieco lepiej postrzegają sytuację w uprawianym przez siebie sporcie niż ogólną sytuację w polskim sporcie, co może mieć związek z doświadczeniami zawodniczek oraz świadomością mniejszej konkurencji w ich środowisku.

Wykres 7. Czy Pana/Pani zdaniem kobiety i mężczyźni mają równe szanse na włączenie do kadry narodowej? - Zawodnicy kadr narodowych.

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

2.1.3. TEAM 100

Team 100 to program Polskiej Fundacji Narodowej oraz Ministerstwa Sportu realizowany we współpracy z Instytutem Sportu – Państwowym Instytutem Badawczym. Celem programu jest wspieranie młodych, polskich sportowców, członków kadry narodowej w ich dążeniu do sukcesów i medali. Wsparcie kierowane jest wyłącznie do zawodników sportów indywidualnych, program nie obejmuje sportowych gier zespołowych. Stypendyści otrzymują wsparcie umożliwiające łączenie kariery sportowej, treningów z nauką, podnoszenie kwalifikacji zawodowych. U podstaw programu leży założenie, że inwestycja w rozwój oraz doskonalenie umiejętności młodych sportowców są ważnymi elementami dbania o dobre imię Polski na arenie międzynarodowej.

Sportowcy, w ramach programu, mogą zdecydować o wykorzystaniu otrzymanych funduszy na refundację wydatków na m.in. fizjoterapię, dietetykę, suplementację, pomoc psychologiczną, lekarską lub studia. Przestrzeganie Kodeksu Etyki Beneficjenta oraz utrzymanie mistrzowskiego poziomu sportowego są warunkami korzystania z programu Team 100 w ciągu kolejnych 3 lat. Team 100 to pierwszy tego typu, wspierający młodych sportowców, program w Polsce¹.

Struktura płci w grupie stypendystów Programu Team100 charakteryzuje się udziałem kobiet w tej grupie na poziomie 54%. Warto zauważyć, że choć poniżej przedstawiono strukturę płci w podziale na poszczególne sporty, to w przypadku omawianego programu warunki uzyskania stypendium odnoszą się do indywidualnych dokonań i nie są przyznawane w obrębie poszczególnych sportów.

¹ Więcej na temat programu Team 100: <https://www.team100.pl/o-programie>

Tabela 2. Struktura płci w grupie stypendystów Team 100.

Sport	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Ogółem	% kobiet
biathlon	2	0	2	100%
boks	3	0	3	100%
karate	1	0	1	100%
łucznicтво	1	0	1	100%
pięciobój nowoczesny	2	0	2	100%
triathlon	2	0	2	100%
wspinaczka	2	0	2	100%
łyżwiarstwo	9	2	11	82%
badminton	3	1	4	75%
snowboard	2	1	3	67%
tenis	2	1	3	67%
zapasy	9	5	14	64%
judo	5	3	8	63%
strzelectwo sportowe	3	2	5	60%
kajakarstwo	15	12	27	56%
żeglarstwo	5	4	9	56%
szermierka	7	6	13	54%
kolarstwo	15	15	30	50%
podnoszenie ciężarów	1	1	2	50%
wioślarstwo	7	9	16	44%
lekkoatletyka	12	16	28	43%
tenis stołowy	3	4	7	43%
taekwondo	2	3	5	40%
pływanie	5	9	14	36%
narciarstwo	1	4	5	20%
golf	0	1	1	0%
saneczkarstwo	0	2	2	0%
OGÓŁEM	119	101	220	54%

Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Metodycznego przy IS-PIB dostępnych na stronie sport-olimpijski.pl, dane aktualne na wrzesień 2020.

2.2. Wynagrodzenia i nagrody dla zawodników

Nierówności w wynagradzaniu kobiet i mężczyzn (*gender pay gap*) są zjawiskiem w zasadzie powszechnym w każdej gałęzi gospodarki. Sport nie stanowi tu niestety wyjątku. Rozmiar luki płacowej w sporcie nie został nigdy precyzyjnie określony (Intelligence, 2018). Brakuje również badań naukowych nad kwestią nierówności wynagrodzenia w sporcie, co częściowo tłumaczy się znaczną segregacją płci w sporcie (Flake, Dufur, & Moore, 2013).

Nierówność w bezpośrednim wynagrodzeniu nie jest jednak jedynym wyzwaniem jakiemu kobiety muszą stawić czoła. Badania pokazują, że kobiety generalnie mają mniej okazji do uprawiania sportu, co dodatkowo rzutuje na ich możliwości zarobkowe (Intelligence, 2018).

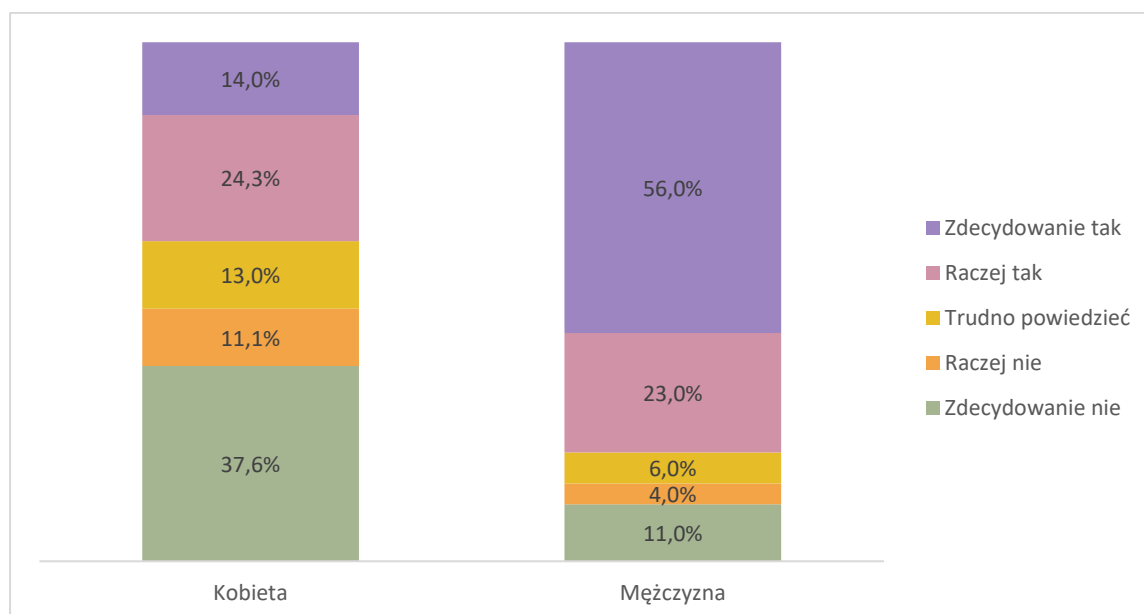
Wśród przyczyn różnic płacowych pomiędzy zawodnikami i zawodniczkami wskazuje się, że sporty uprawiane przez mężczyzn są o wiele lepiej ugruntowane, częściej wzbudzają zainteresowanie większej liczby widzów, dają ogromne przychody z reklam oraz przyciągają sponsorów (Intelligence, 2018). Ponieważ sport uprawiany przez kobiety przyciąga mniej widzów, jest rzadziej

eksponowany przez media, potencjalni sponsorzy dostrzegają mniejsze możliwości wypromowania swoich produktów. Przez to powstaje swoiste błędne koło: brak zainteresowania mediów powoduje brak zainteresowania sponsorów, którzy uważają, że sport kobiecy nikogo nie interesuje (Włoch, Szymborska, Gołdys, & Rogaczewska, 2012). Na te czynniki, *stricte* wynikające z natury omawianej dziedziny, nakładają się oczywiście pozostałe, bardziej uniwersalne, czynniki wpływające na różnice wynagradzania kobiet i mężczyzn, a mające szczególne znaczenie w kontekście różnic w wynagrodzeniach pozostałych grup zawodowych – „nie-sportowców”. Do tych czynników zaliczyć można m.in. regulacje prawne związane z urlopami macierzyńskimi, rodzicielskimi oraz opieką nad dziećmi, stereotypy, praca w niepełnym wymiarze czasu pracy, zjawisko szklanego sufitu (EPSU, 2013).

Kwestia nierównego wynagrodzenia sportowców ze względu na płeć stała się również przedmiotem Rekomendacji MKOl (Rekomendacja nr 17), zalecających wdrożenie mechanizmów, które pozwalałyby na wyeliminowanie tych różnic (Committee, 2018).

Wyniki przeprowadzonego badania wśród przedstawicieli kadr narodowych w Polsce wskazują, że według zdecydowanej większości (79%) mężczyzn – zawodników należących do kadry narodowej, kobiety i mężczyźni zajmujący porównywalne pozycje w sporcie (np. w zawodach krajowych lub rangi ME, MŚ) mogą liczyć na takie samo wynagrodzenie. Takiego samego zdania jest tylko 38% zawodniczek. W grupie kobiet niemal połowa badanych (49%) zauważa różnice w wysokości wynagrodzenia dla kobiet i mężczyzn w polskim sporcie, a 38% wyraża w tym zakresie zdecydowaną opinię (wskazując odpowiedź „zdecydowanie tak”). W grupie mężczyzn różnice w zarobkach zauważa jedynie 15% badanych. Opinie na podstawie własnych obserwacji zawodników obejmują także szacowanie różnicy w zarobkach pomiędzy kobietami i mężczyznami, którzy reprezentują Polskę w zawodach sportowych. **Aż 68% mężczyzn i tylko 31% kobiet wyraża opinię na temat braku różnic w wysokości tych wynagrodzeń w zależności od płci zawodnika.** Jednocześnie 38% wskazało, że różnica ta wynosi więcej niż 50% (w grupie mężczyzn odpowiedzi z tego przedziału wskazało łącznie 11% badanych).

Wykres 8. Czy w sporcie, który uprawia Pan/Pani wyczynowo kobiety i mężczyźni zajmujący porównywalne pozycje (np. w zawodach krajowych lub rangi ME, MŚ) mogą liczyć na takie samo wynagrodzenie?

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

Nagrody i wyróżnienia przyznawane przez Ministra właściwego do spraw kultury fizycznej na podstawie ustawy o sporcie nie są różnicowane w zależności od płci zawodników, jednak nagrody mogą być przyznawane przy spełnieniu warunku udziału w zawodach określonej liczby państw w danej konkurencji albo określonej liczby osób, drużyn, osad lub załóg. W przypadku sportu kobiet, częściej niż w przypadku sportu mężczyzn, ze względu na mniejszą popularność może dochodzić do sytuacji niespełnienia tych warunków. W przypadku stypendiów przyznawanych w oparciu o ustawę o sporcie płeć nie stanowi kryterium przyznania bądź nieprzyznania stypendium, jednak uwzględniono dodatkowy zapis dotyczący zawodniczek kadry narodowej, które stały się niezdolne do uprawiania sportu wskutek ciąży lub urodzenia dziecka. W takich przypadkach stypendium sportowe w pełnej wysokości wypłaca się przez okres ciąży i połowę stypendium przez okres 6 miesięcy po urodzeniu dziecka.

Istotną kwestią jest także wysokość nagród finansowych i/lub rzeczowych przyznawanych w ramach zawodów organizowanych przez polskie związki sportowe. Analizą objęto wysokość puli nagród przyznawanych w ramach zawodów organizowanych w poszczególnych kategoriach wiekowych (seniorzy, młodzieżowcy, juniorzy/juniorki, juniorzy młodsi „kadeci”/ juniorki młodsze „kadecki”, młodzicy/ młodziczki, dzieci), takich jak:

- Mistrzostwa Polski – mężczyzn / kobiet,
- Puchar Polski – mężczyzn / kobiet,
- Inne zawody organizowane przez pzs – mężczyzn / kobiet.

Z deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych wynika, że co do zasady pula nagród w organizowanych przez związki zawodach jest taka sama niezależnie od płci. W wielu przypadkach w ramach organizowanych zawodów nie przewiduje się nagród finansowych, a nagrodami rzeczowymi są wyłącznie puchary, medale lub pamiątkowe tabliczki. W takich przypadkach nie występują nierówności ze względu na płeć zawodników. W jednym z analizowanych przypadków zwrócono uwagę, że za delegowanie zadania przyznawania nagród odpowiedzialny jest współorganizator (klub), z zastrzeżeniem, że nie stosuje się rozdziału na nagrody dla kobiet i mężczyzn. Problem nierówności w analizowanym obszarze nie dotyczy także sportów, gdzie nie ma podziału na rozgrywki kobiet i mężczyzn (np. jeździectwo, korfbal), czego naturalną konsekwencją jest przyznawanie nagród niezależnie płci zawodników lub członków drużyn zajmujących poszczególne miejsca w zawodach. Tylko w jednym z polskich związków sportowych uczestniczących w badaniu zidentyfikowano przypadki, że w zawodach tej samej rangi przewidziano różnej wielkości pule nagród. Różnice w wysokości nagród w tym przypadku wynosiły:

- JUNIORZY/JUNIORKI: Puchar Polski (pula nagród przewidzianych dla kobiet jest o 50% niższa niż dla mężczyzn),
- JUNIORZY MŁODSI "KADECI" / JUNIORKI MŁODSZE "KADETKI": Puchar Polski (pula nagród przewidzianych dla kobiet jest o 67% niższa niż dla mężczyzn),
- MŁODZICY/MŁODZICZKI: Puchar Polski (pula nagród przewidzianych dla kobiet jest o 67% niższa niż dla mężczyzn).

DOBRA PRAKTYKA

Przyjęcie założenia dodatkowej puli nagród dla kategorii kobiecej w celu popularyzowania sportu kobiet – przykład Polskiego Związku Squasha

W zawodach organizowanych przez Polski Związek Squasha (Rozgrywki Indywidualne pod patronatem Polskiego Związku Squasha w sezonie 2019/2020) przewidziano kategorie OPEN (dostępne dla kobiet i mężczyzn w lidze seniorskiej oraz dla chłopców i dziewcząt w kategoriach juniorskich), a także kategorie damską (seniorską) i dziewcząt („girls” w kategoriach juniorskich).

Nagrody pieniężne przewidziane w kategorii OPEN oraz kategorii DAMSKIEJ są takiej samej wysokości. Jednocześnie, należy zauważyć, że przyjęto założenie o wyodrębnieniu kategorii DAMSKIEJ, w której o nagrody finansowe rywalizują wyłącznie kobiety.

Jak zauważają uczestnicy badań jakościowych, podjęto już szereg działań, aby polskie związki sportowe zapewniały w organizowanych przez siebie zawodach równe nagrody, bez względu na płeć zawodników. W zdecydowanej większości przypadków związki stosują się do zaleceń dotyczących tej kwestii, a dyskryminacja objawiająca się przyznawaniem nagród różnej wartości ze względu na płeć zawodników ma charakter incydentalny.

Problem różnic w wynagrodzeniach oraz wysokościach nagród dla zawodników i zawodniczek dotyczy przede wszystkim sportów, w których dużą rolę odgrywają sponsorzy wpływając bezpośrednio na wysokość wynagrodzenia oraz nagród dla zawodników. W tym obszarze konieczne jest podejmowanie działań, które podniosą wartość medialną sportu kobiet, co z kolei przełoży się na powolne wyrównywanie się stawek możliwych do uzyskania w sporcie kobiet i mężczyzn. Warto zauważyć, że często różnice w wysokościach nagród oferowanych przez sponsorów stanowią tajemnicę biznesową i nie są ujawniane.

„W pzs nie ma takich dużych nierówności, ale są duże nierówności jeśli chodzi o zawody organizowane przez sponsorów. Często to tajemnica jakie nagrody są dostępne dla zawodników i zawodniczek.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Natomiast jeśli chodzi o nagrody, które przyznają sponsorzy tutaj jest duże pole do działania, żeby poprawić tę sytuację. [Obserwowane] są tu nierówności [w nagradzaniu] za takie sukcesy i dla przykładu (trudno jest mi powiedzieć kiedy to było), ale za bieg w półmaratonie mężczyźni dostawali więcej niż kobiety. Były interwencje oczywiście później, ale takie sytuacje pewnie się zdarzają częściej, o czym nie wiem tak naprawdę, bo o tym się nie informuje. Dlatego, że sponsorzy często nie ujawniają tych nagród.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Różnice w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn w sporcie wyczynowym widoczne są w przypadku zawodniczek i zawodników z klubów/ drużyn występujących w Ekstralidze kobiet i PKO Ekstraklasie mężczyzn w piłce nożnej, Lidze Siatkówki Kobiet i PlusLidze mężczyzn, PGNiG Superlidze kobiet i mężczyzn w piłce ręcznej, Basket Lidze Kobiet i Energi Basket Lidze Mężczyzn. Badanie realizowane wśród przedstawicieli klubów ze wspomnianych lig było poufne. Ze względu

na relatywnie niewielkie liczby klubów w ramach poszczególnych kategorii w analizie ujęto wyłącznie różnice procentowe pomiędzy średnimi zarobkami oraz średnimi wysokościami premii przyznawanych zawodnikom w poszczególnych ligach, a nie różnice wyrażane kwotowo. Różnice te wynikają z popularności i oglądalności tych sportów uprawianych przez kobiety i mężczyzn. Sponsorzy bardziej zainteresowani są wspieraniem drużyn męskich, ponieważ z biznesowego punktu widzenia jest to bardziej rentowne. Większa oglądalność przekłada się na większe korzyści dla sponsorów. Aby wyrównać szanse kobiet i mężczyzn w tym zakresie konieczna jest zatem większa aktywność osób zarządzających w danym sporcie na rzecz wsparcia i promocji sekcji kobiecych.

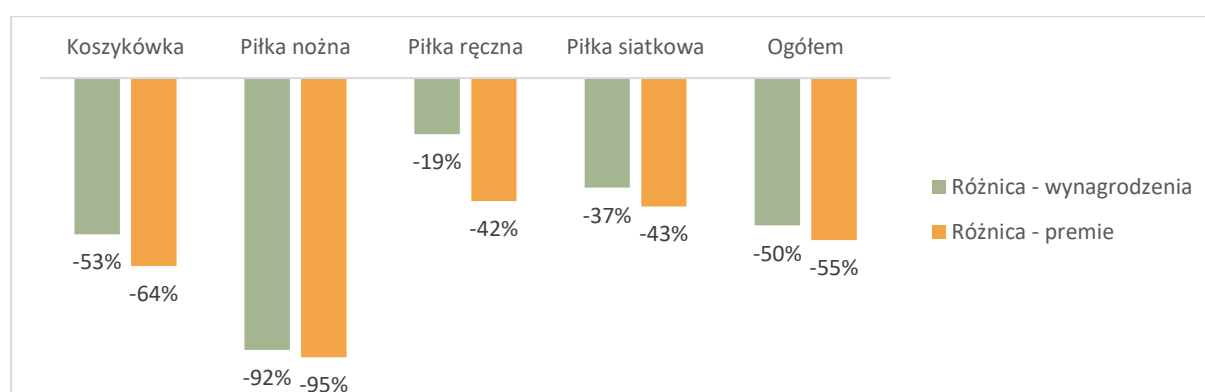
Średnia wysokość wynagrodzenia zawodników klubów najwyższych lig znacząco różni się w klubach kobiecych i klubach męskich. Biorąc pod uwagę ogół zawodników i zawodniczek rozgrywających w analizowanych ligach, kobiety zarabiają średnio o połowę mniej niż mężczyźni. Największe różnice widoczne są w piłce nożnej. **Zawodniczki Ekstraligi polskiej w piłce nożnej kobiet zarabiają średnio o 92% mniej niż zawodnicy PKO Ekstraklasy mężczyzn w piłce nożnej.** W tym sporcie premie roczne dla zawodniczek są o 95% niższe niż dla zawodników. W piłce nożnej pomiędzy rozgrywkami kobiet i mężczyzn widoczne są także największe różnice w popularności i oglądalności meczów na żywo oraz transmisji telewizyjnych, co stanowi czynnik warunkujący zainteresowanie sponsorów a w konsekwencji zasobność klubów piłkarskich.

Wyraźne różnice widoczne są także w przypadku koszykówki – **zawodniczki z drużyn występujących w Basket Lidze Kobiet zarabiają średnio o 53% mniej niż mężczyźni występujący w Energa Basket Lidze Mężczyzn.** Wysokość premii przyznawanych zawodniczkom jest o 64% niższa niż zawodnikom w ramach analogicznej ligi męskiej.

W przypadku piłki siatkowej zauważyć można, że **zawodniczki Ligi Siatkówki Kobiet uzyskują wynagrodzenie średnio o 37% mniejsze niż zawodnicy występujący w PlusLidze Mężczyzn.** W tym sporcie premie roczne dla zawodniczek są o 43% niższe niż dla zawodników.

Najmniejsze różnice w wysokości wynagrodzenia dla zawodników i zawodniczek zidentyfikowano w przypadku piłki ręcznej – **zawodniczki występujące w PGNiG Superlidze kobiet zarabiają średnio o 19% mniej niż zawodnicy występujący w PGNiG Superlidze mężczyzn.** Różnice w wysokości premii rocznych dla zawodników i zawodniczek we wspomnianych ligach piłki ręcznej są podobne do różnic występujących w piłce siatkowej. Wskazują one na fakt, iż kobiety mogą liczyć na kwoty o 42% niższe niż mężczyźni.

Wykres 9. Różnica w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn w najwyższych ligach (wartości wskazują o ile % niższe jest wynagrodzenie kobiet od mężczyzn).

Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety skierowanej do klubów najwyższych lig.

3. SYTUACJA KOBIET W POLSKIM ŚRODOWISKU SPORTOWYM – KOBIETY W ORGANIZACJACH SPORTOWYCH

3.1. Obecność kobiet w strukturach organizacyjnych instytucji i organizacji sportowych

Kobiety są niedoreprezentowane w instytucjach i organach decyzyjnych w sporcie w Polsce i na świecie. Badania przeprowadzone przez Ahn i Cunningham'a (2017) pokazały, iż kobiety stanowią przeciętnie 20% członków Zarządów Narodowych Komitetów Olimpijskich, przy czym największy odsetek kobiet zasiadał w Zarządach Komitetów Olimpijskich Kanady (44,44%), Łotwy (43,75%), Nowej Zelandii i Norwegii (40%). Ponadto, w co szóstym zarządzie zasiadało mniej niż 10% kobiet, a w przypadku 5,4% zarządów w ogóle nie było kobiet. W 2016 roku w Polsce odsetek kobiet zasiadających w Zarządzie PKOl wynosił 13,33%. Analiza danych dotyczących reprezentacji kobiet w Zarządach Narodowych Komitetów Olimpijskich pokazuje, iż generalnie obecność kobiet zwiększa się. Pomiedzy 2014 a 2016 rokiem liczba kobiet w Zarządach Narodowych Komitetów Olimpijskich zwiększyła się w krajach afrykańskich z średnio 17% do 19%, w Ameryce z 18% do 20%, w Europie z 17% do 18% oraz w Oceanii z 25% do 29%. Jedynie w Azji odsetek ten pozostał bez zmian na poziomie 11% (Boards, 2016).

Badania pokazały, że istnieje szereg czynników wpływających na niedoreprezentowanie kobiet na stanowiskach kierowniczych w sporcie. Wśród takich czynników wymienia się, m.in.: struktury organizacyjne, polityki oraz formalne praktyki, a na poziomie makro oraz poziomie strukturalnym (Pfister & Radtke, 2009; L. Piggott, 2019; Velija, Ratna, & Flintoff, 2014), dyskryminację, stereotypy płciowe, etykietowanie oraz kulturę organizacyjną na poziomie mezo oraz kulturowym (S. Shaw & Hoerber, 2003; Sally Shaw & Slack, 2002) oraz oczekiwania płacowe, style i zachowania liderów na poziomie mikro i indywidualnym (Claringbould & Knoppers, 2008, 2012).

Badania pokazują, że odsetek kobiet w Zarządach Narodowych Komitetów Olimpijskich jest częściowo pochodną uwarunkowań kulturowych poszczególnych krajów. Badania Ahn i Cunningham'a (2017) pokazały korelację pomiędzy odsetkiem kobiet w zarządach Narodowych Komitetów Olimpijskich, a takimi wymiarami kultury jak dystans władzy, unikanie niepewności i męskość. Piggott i Pike (2020) w swoich badaniach pokazali wpływ nieformalnych praktyk organizacyjnych na równość płci w organizacjach poprzez faworyzowanie obecności mężczyzn w gremiach nadzorczych. Badacze wskazują także na zjawisko, że w środowisku sportowym przywództwo w sporcie identyfikowane jest z płcią męską. Uzyskane przez nich wyniki są szczególnie istotne, gdyż wskazują na ograniczenia jakie niosą ze sobą jednowymiarowe strategie zwiększania obecności kobiet w gremiach decyzyjnych, takie jak, kwoty, czy programy rozwoju przywództwa kobiet. Wskazuje się, że tego typu działania nie będą skuteczne dopóki nie będą wsparte uwrażliwieniem nieformalnych praktyk na kwestię równości płci. Wśród problematycznych praktyk pozaformalnych Piggott i Pike (2020) wskazują, m.in. na zmaskulinizowany język czy wartości organizacyjne, zgodnie z którymi istnieje przekonanie o kluczowej roli mężczyzn w procesach decyzyjnych.

3.1.1. POLSKIE ZWIĄZKI SPORTOWE

Kobiety i mężczyźni nie są w równym stopniu reprezentowani w procesach decyzyjnych w polskim sporcie. Wyraźnie zauważalne jest zjawisko zdominowania przez mężczyzn struktur odpowiedzialnych za podejmowanie kluczowych decyzji w polskim sporcie. Środowisko sportowe jest zdominowane przez mężczyzn w strukturach zarządzających i decyzyjnych w polskich związkach sportowych, w klubach najwyższych lig oraz w strukturach regionalnych związków sportowych i klubach. Kobiety, które podejmują aktywność zawodową w obszarze sportu co do zasady zajmują stanowiska administracyjne w biurach związków.

W ramach prac badawczych dokonano analizy struktury zarządów polskich związków sportowych na podstawie KRS oraz analizy zakresu, w jakim kobiety są reprezentowane w procesach decyzyjnych w polskim sporcie. Przeprowadzono analizę porównawczą sytuacji w 2017 oraz 2020 roku. W tym okresie zmalał odsetek kobiet grupie prezesów polskich związków sportowych z 7,5% w 2017 roku do 6% w 2020 roku.

Polskie związki sportowe, w których kobiety w 2020 roku pełnią funkcję prezesa zarządu to: Polska Federacja Petanque – Polski Związek Sportowy, Polski Związek Gimnastyczny, Polski Związek Korfballu oraz Polski Związek Pięcioboju Nowoczesnego. W 2017 roku były to: Polski Związek Biathlonu, Polski Związek Gimnastyczny, Polski Związek Łuczniczy oraz Polski Związek Pięcioboju Nowoczesnego.

Tabela 3. Struktura płci w grupie prezesów polskich związków sportowych w 2017 i 2020 roku.

Prezes Zarządu	2017		2020	
	liczba	%	Liczba	%
Kobieta	4	6%	4	6%
Mężczyzna	63	94%	63	94%
Razem	67	100,0%	67	100%

Opracowanie własne na podstawie danych z KRS.

Poniżej przedstawiono statystyki opisowe wskazujące na strukturę zarządów polskich związków sportowych w 2017 oraz 2020 roku. Zauważyć można, że na przestrzeni ostatnich 3 lat, mimo wielu zmian personalnych, globalnie (jeśli chodzi o wartości liczbowe) nie zaobserwowano istotnych zmian.

Liczba członków zarządów polskich związków sportowych w 2020 roku wynosi od 3 do 30 osób, przy czym średnio jest to 9 członków. **Średnio w zarządzie znajduje się jedna kobieta, choć wśród polskich związków sportowych** są zarówno takie, gdzie kobiety nie są obecne w zarządzie w ogóle oraz takie, w których w zarządzie znajduje się ich 6 (wartość maksymalna w 2020 roku). **Odsetek kobiet w zarządach polskich związków sportowych wynosi średnio 14%** (choć mediana, bardziej zasadna przy tak zróżnicowanych wartościach i wyrażająca wartość środkową wynosi 9%), przy czym udział kobiet w zarządach polskich związków sportowych waha się od 0% do 67%.

Tabela 4. Charakterystyka zarządów polskich związków sportowych - statystyki opisowe.

	ROK	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum
Liczba członków zarządu	2017	9,7	9	3	31
	2020	9,2	9	3	30
Liczba wiceprezesów	2017	2,5	2	0	7
	2020	2,5	2	1	6

Liczba członków niebędących prezesem lub wice	2017	6,2	5	0	27
	2020	5,7	5	0	27
Odsetek członków zarządu niebędących prezesem wiceprezesami	2017	58%	67%	0%	89%
	2020	56%	60%	0%	90%
Liczba kobiet w zarządzie	2017	1,2	1	0	10
	2020	1,1	1	0	6
Odsetek kobiet w zarządzie	2017	14%	8%	0%	71%
	2020	14%	9%	0%	67%

Opracowanie własne na podstawie danych z KRS.

DOBRA PRAKTYKA

Uwzględnienie w Kodeksie dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych regulacji dotyczącej udziału kobiet w strukturach związkowych

Ministerstwo Sportu i Turystyki opracowało Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych, gdzie uwzględniono jedno zalecenie w zakresie odsetka kobiet w zarządach. Zgodnie z zaleceniami, kobiety powinny stanowić co najmniej 10% składu zarządu w przypadku, gdy w kadrach narodowych prowadzonych przez dany PZS znajduje się więcej niż 30% kobiet oraz co najmniej 30% w przypadku, gdy w kadrach narodowych jest więcej niż 50% kobiet.

Polskie związki sportowe charakteryzują się różnym procentowym udziałem kobiet w zarządzie. W poniższej tabeli zaprezentowano, jak wygląda sytuacja w poszczególnych związkach sportowych. Największy udział kobiet w zarządzie dotyczy Polskiego Związku Korfballu, gdzie na 3 członków zarządu 2 osoby to kobiety, z czego jedna z nich pełni funkcję Prezesa Zarządu. Największa liczba kobiet (6 osób) – członków zarządu dotyczy Polskiego Związku Gimnastycznego. W tym podmiocie kobieta pełni także funkcję Prezesa Zarządu. Przeprowadzona analiza pozwoliła także na zidentyfikowanie 27 polskich związków sportowych, w których do zarządu związku nie powołano ani jednej kobiety.

Tabela 5. Obecność kobiet w zarządach polskich związków sportowych w 2020 roku.

Nazwa PZS	Liczba członków zarządu	Liczba kobiet w zarządzie	Odsetek kobiet w zarządzie	Kobieta prezes
Polski Związek Korfballu	3	2	67%	TAK
Polski Związek Sportu Psich Zaprzęgów	7	4	57%	NIE
Polski Związek Tańca Sportowego	7	4	57%	NIE
Polski Związek Łyżwiarstwa Figurowego	9	5	56%	NIE
Polski Związek Gimnastyczny	11	6	55%	TAK
Polski Związek Orientacji Sportowej	5	2	40%	NIE
Polski Związek Alpinizmu	12	4	33%	NIE
Polski Związek Jeździecki	6	2	33%	NIE
Polski Związek Snookera i Bilarda Angielskiego	3	1	33%	NIE

Nazwa PZS	Liczba członków zarządu	Liczba kobiet w zarządzie	Odsetek kobiet w zarządzie	Kobieta prezes
Polska Federacja Petanque – Polski Związek Sportowy	7	2	29%	TAK
Polski Związek Curlingu	7	2	29%	NIE
Polski Związek Hokeja na Lodzie	7	2	29%	NIE
Polski Związek Bilardowy	4	1	25%	NIE
Polski Związek Biathlonu	9	2	22%	NIE
Polski Związek Płetwonurkowania	9	2	22%	NIE
Polski Związek Kręglarski	14	3	21%	NIE
Polski Związek Bocci	5	1	20%	NIE
Polski Związek Szachowy	10	2	20%	NIE
Polski Związek Wushu	5	1	20%	NIE
Polski Związek Towarzystw Wioślarskich	11	2	18%	NIE
Polski Związek Badmintona	6	1	17%	NIE
Polski Związek Pięcioboju Nowoczesnego	6	1	17%	TAK
Polski Związek Ju - Jitsu	7	1	14%	NIE
Polski Związek Kickboxingu	7	1	14%	NIE
Polski Związek Sportów Saneczkowych	7	1	14%	NIE
Polski Związek Unihokeja	7	1	14%	NIE
Polski Związek Strzelectwa Sportowego	15	2	13%	NIE
Polski Związek Kulturystryki, Fitness i Trójboju Siłowego	16	2	13%	NIE
Polski Związek Motorowodny i Narciarstwa Wodnego	16	2	13%	NIE
Aeroklub Polski	9	1	11%	NIE
Polski Związek Motorowy	30	3	10%	NIE
Polski Związek Narciarski	10	1	10%	NIE
Polski Związek Brydża Sportowego	11	1	9%	NIE
Polski Związek Kajakowy	11	1	9%	NIE
Polski Związek Taekwon-do	11	1	9%	NIE
Polski Związek Zapaśniczy	12	1	8%	NIE
Polski Związek Siermierczy	14	1	7%	NIE
Polski Związek Pływacki	15	1	7%	NIE
Polski Związek Żeglarski	15	1	7%	NIE
Polski Związek Piłki Nożnej	18	1	6%	NIE
Polski Związek Baseballu i Softballu	6	0	0%	NIE
Polski Związek Bobslei i Skeletonu	5	0	0%	NIE
Polski Związek Bokserski	15	0	0%	NIE
Polski Związek Golfa	5	0	0%	NIE
Polski Związek Hokeja na Trawie	10	0	0%	NIE
Polski Związek Judo	10	0	0%	NIE
Polski Związek Karate	11	0	0%	NIE
Polski Związek Karate Tradycyjnego	5	0	0%	NIE
Polski Związek Kendo	7	0	0%	NIE

Nazwa PZS	Liczba członków zarządu	Liczba kobiet w zarządzie	Odsetek kobiet w zarządzie	Kobieta prezes
Polski Związek Kolarski	9	0	0%	NIE
Polski Związek Koszykówki	11	0	0%	NIE
Polski Związek Lekkiej Atletyki	7	0	0%	NIE
Polski Związek Łuczniczy	7	0	0%	NIE
Polski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego	5	0	0%	NIE
Polski Związek Muaythai	3	0	0%	NIE
Polski Związek Piłki Siatkowej	21	0	0%	NIE
Polski Związek Podnoszenia Ciężarów	15	0	0%	NIE
Polski Związek Przeciągania Liny	3	0	0%	NIE
Polski Związek Rugby	9	0	0%	NIE
Polski Związek Sportów Wrotkarskich	5	0	0%	NIE
Polski Związek Sumo	6	0	0%	NIE
Polski Związek Taekwondo Olimpijskiego	6	0	0%	NIE
Polski Związek Tenisa Stołowego	11	0	0%	NIE
Polski Związek Tenisowy	9	0	0%	NIE
Polski Związek Triathlonu	4	0	0%	NIE
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	13	0	0%	NIE
Polski Związek Sportu Niesłyszących	7	0	0%	NIE

Opracowanie własne na podstawie danych z KRS.

DOBRA PRAKTYKA

Zrównoważona struktura płci w zarządzie Polskiego Związku Gimnastycznego

Odsetek kobiet w strukturach decyzyjnych w związku sportowym wynosi 55%. Taka struktura umożliwia udział kobiet w procesach decyzyjnych oraz sprawia, że kobiety nie tylko uczestniczą w podejmowaniu kluczowych decyzji, ale także mają przestrzeń do inicjowania własnych koncepcji oraz swobodnego prezentowania swojego punktu widzenia.

W Polskim Związku Gimnastycznym nie powołano Komisji Kobiet, jednak podjęto działania ukierunkowane na to, aby zapewnić odpowiedni zakres działań podejmowanych w obszarze równości płci. W ramach zarządu powołano odrębnych wiceprezesów oraz członków zarządu ds. gimnastyki sportowej kobiet oraz ds. gimnastyki sportowej mężczyzn. Dzięki temu zarówno sport kobiet jak również sport mężczyzn ma w obrębie związków swoich liderów odpowiedzialnych za wspieranie zawodników i zawodniczek w obrębie sportu.

Badania jakościowe pozwoliły na identyfikację czynników, które ograniczają udział kobiet w strukturach decyzyjnych polskich związków sportowych. Przede wszystkim, przedstawiciele polskich związków sportowych oraz kobiety pracujące w polskim sporcie zwracają uwagę na uwarunkowania kulturowe oraz konsekwencję uznawania sportu jako domeny mężczyzn przez ostatnie kilkadziesiąt lat. Sport kobiet uważany jest za relatywnie młodą dziedzinę. Warto zauważyć, że taki pogląd dominuje nie tylko wśród mężczyzn. Uważają oni, że również kobiety,

które mają potencjał do zajmowania kluczowych stanowisk w polskich związkach sportowych powielają ten stereotyp, co przyczynia się do ich mniejszej aktywności w tym zakresie.

„Mi się wydaje, że jest to pewne przyzwyczajenie, stereotyp, że sport jest męski. Oni w tym wyrosli i oni to kontynuują, są w tym też bardzo solidarni bo to jest bardzo często też ich pasja, utrzymanie, to czym żyją.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Ograniczony udział kobiet w strukturach organizacyjnych polskich związków sportowych na stanowiskach decyzyjnych niejednokrotnie wynika z przekonania, że wypracowanie pozycji w polskim sporcie jest dla kobiet utrudnione ze względu na dominujące w męskim środowisku przekonanie o roli kobiety i powielanie stereotypów dotyczących płci. W niektórych przypadkach kobiety muszą stawiać czoła wyzwaniu udowodnienia nie tylko posiadania odpowiednich kompetencji do zajmowania stanowisk decyzyjnych, ale także tego, że są lepszym kandydatem niż mężczyzna o podobnych kompetencjach. Nierzadko taka konieczność stanowi barierę, która hamuje rozwój kariery kobiet – działaczek sportowych.

„Ale jest mnóstwo kobiet, które mają swoje kompetencje, ale nie podejmują tej walki z męską dominacją i wydaje mi się, że tutaj warto właśnie jakimiś programami wzmocnić kobiety.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Myślę, że tutaj głównym problemem jest to, że nawet jak próbujemy, to bardzo szybko się nas sprowadza na ziemię, że to jeszcze nie teraz, może w następnej kadencji. Może jeszcze nie. chyba rzeczywiście nikt tego nie chce. My się takich rzeczy nie boimy, natomiast tutaj problemem jest to, żeby dostać jedną szansę.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Problemem ograniczającym udział kobiet w środowisku silnie zdominowanym przez mężczyzn są także stereotypy dotyczące postrzegania kariery zawodowej kobiet i ich uczestnictwa w procesach decyzyjnych na stanowiskach wyższego szczebla. Pojawia się problem tego, w jaki sposób będzie postrzegany awans kobiety w strukturach organizacyjnych, co przekładać może się na poziom motywacji kobiet pracujących w takim środowisku.

„Ależ oczywiście. Kobieta nie może osiągnąć sukcesu bo jest mądra, tylko osiąga sukces przez łóżko. To jest standard. Nasłuchałam się nie raz, absolutnie. Mam koleżanki w klubach sportowych we władzach, nie wśród trenerów. Gdzieś tak się zdarzyło, że każda z nas jakiś sukces osiągnęła i dosłownie każda to samo usłyszała. Ten stereotyp funkcjonuje i to jest dołujące, że na kobietę nie patrzy się od strony umiejętności na początku. Może po latach jak przekona do siebie wielu, ale w pierwszej chwili nie.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Warto także zauważyć, że zarówno przedstawiciele polskich związków sportowych jak i kobiety pracujące w środowisku sportowym zauważają, że włączanie kobiet do struktur organizacyjnych oraz angażowanie ich w podejmowanie istotnych dla danego sportu decyzji to proces, który powoli

zachodzi w polskim środowisku sportowym. Mając świadomość, że niektóre sporty mają bardzo długą „męską” tradycję, a dopiero relatywnie niedawno wśród zawodniczek zaczęły pojawiać się kobiety oraz wciąż wprowadzane są konkurencje damskie w niektórych sportach, to struktura organizacji, częstokroć składającej się z byłych zawodników, którzy zakończyli karierę sportową odzwierciedla ten stan rzeczy.

Biura polskich związków sportowych charakteryzują się relatywnie wysokim odsetkiem kobiet w grupie zatrudnionych. Średnio w biurach polskich związków sportowych kobiety stanowią 62%, przy czym mediana wskazuje na 50% udział kobiet w tych komórkach organizacyjnych. Średnio w biurze polskiego związku sportowego pracuje 8 osób, z czego 5 osób to kobiety. W przypadku analizowanego obszaru funkcjonowania związków mamy do czynienia z sytuacją, w której udział kobiet waha się od 0% do 100% (analizując wartości bezwzględne od 0 do 17 osób).

Polskie związki sportowe poprzez udział kobiet w tego rodzaju strukturach organizacyjnych z jednej strony osławiają się z możliwością włączania kobiet do środowiska sportowego, z drugiej jednak strony wyznaczają bariery przydzielając im mniej odpowiedzialne stanowiska, które uniemożliwiają udział w procesach decyzyjnych związków.

Warto zauważyć, że w środowisku sportowym czasami brakuje działań uświadamiających czym jest równość płci w kontekście zatrudnienia w strukturach organizacyjnych podmiotów decyzyjnych. Jedna z działaczek sportowych biorących udział w badaniu jakościowym zwróciła uwagę na ważną kwestię dotyczącą sposobu interpretowania przez zdominowane przez mężczyzn organizacje równości. W sytuacji, gdy w strukturach organizacyjnych na stanowiskach administracyjnych zatrudnia się kobiety, działacze uważają za zasadne aktywne wspieranie aktywizacji zawodowej kobiet w środowisku sportowym.

„Mogę przytoczyć wypowiedź jednego z prezesów Polskiego Związku Sportowego, który na pytanie, czy w jego organizacji jest równość płci, powiedział „tak, u nas w biurze jest tyle kobiet – wszystkie sekretarki to kobiety”. Natomiast cały zarząd, prezes, dyrektor biura, dyrektor sportowy to są mężczyźni, ale według niego jest równość płci w organizacji, bo wszystkie sekretarki to kobiety.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Przedstawiciele polskich związków sportowych doceniają wkład wnoszony przez kobiety pracujące w biurach, jednak jednocześnie postrzegają je w sposób stereotypowy zwracając uwagę na ich cechy takie jak odpowiedzialność, skrupulatność, dokładność czy uporządkowanie, wskazując jednocześnie, że są to typowe cechy kobiet, a nie dobrego pracownika biurowego bez wskazania płci.

„Kobiety są znacznie bardziej skrupulatne i najczęściej dużo odpowiedzialniej podchodzą do tych wykonywanych zadań, skrupulatniej, ale to jest moje prywatne zdanie.”
(Przedstawiciel pzs)

Nieco inaczej sytuacja wygląda w przypadku stanowisk kierowniczych w biurach polskich związków sportowych. Kobiety na stanowiskach kierowniczych stanowią średnio 42% (mediana wynosi 33%), to o 20 pp. mniej niż w przypadku ogółu pracowników biurowych w związkach. W przypadku analizowanego obszaru funkcjonowania związków ponownie mamy do czynienia z sytuacją, w której udział kobiet waha się od 0% do 100% (analizując wartości bezwzględne od 0 do 4 osób).

Tabela 6. Struktura zatrudnienia w biurach polskich związków sportowych - statystyki opisowe.

Biura polskich związków sportowych	średnia	mediana	minimum	maximum
Osoby (w przeliczeniu na pełne etaty) zatrudnione w biurze związku	8,13	4	0	41,25
W tym: kobiety zatrudnione w biurze związku	4,69	3	0	17
% kobiet zatrudnionych w biurze związku	62%	50%	0%	100%
Stanowiska kierownicze w biurze związku	2,13	1	0	8
W tym: Kobiety na stanowiskach kierowniczych w biurze związku	0,88	1	0	4
% kobiet w biurze związku na kierowniczych stanowiskach	42%	33%	0%	100%

Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych.

Średnio w polskich związkach sportowych działa 7 komisji. Na stanowiskach przewodniczącego lub wiceprzewodniczącego średnio w związku sportowym zatrudnionych jest 8 osób, z czego niespełna 2 osoby to kobiety. **Oznacza to, że średni udział kobiet w grupie przewodniczących i wiceprzewodniczących komisji wynosi 22%. Taki sam udział kobiet dotyczy ogółu osób pracujących w komisjach powołanych w ramach polskich związków sportowych.** W przypadku tej grupy na średnio 34 członków komisji w związku przypada około 7 kobiet.

W kontekście struktury płci w ramach komisji funkcjonujących w polskich związkach sportowych istotne jest także to, do prac przy jakich komisjach angażowane są kobiety. Jeden z przedstawicieli polskiego związku sportowego zauważył, że kobiety zasiadają w najważniejszych komisjach dla funkcjonowania związku, ale brakuje ich w tych mniejszych, które odgrywają mniejszą rolę.

Tabela 7. Struktura zatrudnienia w komisjach polskich związków sportowych - statystyki opisowe.

Komisje w polskich związkach sportowych	średnia	mediana	minimum	maximum
Liczba komisji (wliczając komisję rewizyjną) funkcjonujących w związku	7,03	6,5	1	24
Liczba osób na stanowisku przewodniczącego/wiceprzewodniczącego komisji	8,16	6,5	1	21
W tym: liczba kobiet na stanowisku przewodniczącej/wiceprzewodniczącej komisji	1,81	1,5	0	9
% kobiet na stanowisku przewodniczącej/wiceprzewodniczącej komisji	22%	13%	0%	100%
Liczba osób pracujących we wszystkich komisjach łącznie	33,88	24,5	3	136
W tym: liczba kobiet w komisjach działających w związku	6,97	4	0	38
% kobiet w komisjach działających w związku	22%	16%	0%	68%

Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych.

DOBRA PRAKTYKA

Powoływanie i funkcjonowanie zespołów/komisji ds. Kobiet w polskich związkach sportowych – przykład Polskiego Związku Motorowego

W Polskim Związku Motorowym, uznawanym jako sport „typowo męski”, działa Zespół ds. Kobiet, który jest społecznym organem Zarządu głównego PZM, którego celem jest realizacja zadań i polityki Polskiego Związku Motorowego w zakresie wspierania udziału kobiet w motoryzacji, w szczególności w sportach motorowych oraz propagowanie kobiecego sportu w społeczeństwie.

Zgodnie z Regulaminem Zespołu ds. Kobiet PZMM (jednolity tekst wg stanu na dzień 23.11.2019 r.) do zadań Zespołu należy między innymi:

- działania promocyjne i programowe na rzecz uczestnictwa kobiet w sporcie, w szczególności w dyscyplinach sportu motorowego,
- działania na rzecz zwiększenia świadomości i udziału kobiet w sporcie wyczynowym oraz amatorskim,
- działania promocyjne i inspirujące w zakresie zaangażowania kobiet w motoryzację w każdym jej aspekcie,
- współpraca z innymi polskimi federacjami sportowymi w zakresie promocji kobiet w sporcie,
- współpraca z Komisją Sportu Kobiet przy Polskim Komitecie Olimpijskim,
- współpraca z federacjami międzynarodowymi,
- ochrona interesów kobiet w sporcie amatorskim i wyczynowym,
- utrzymanie kontaktu z zawodniczkami reprezentującymi różne dyscypliny sportu,
- działania na rzecz edukacji i promocji postaw, m.in. przez kształtowanie spójnej komunikacji sportowej w duchu równości i wzajemnego szacunku.

Zespół prowadzi intensywne działania mające na celu popularyzację sportu kobiet prowadząc aktywną działalność w mediach społecznościowych, wydając własny biuletyn (Biuletyn Kobiety w Motorsporcie) informujący o aktywności kobiet w sportach motorowych. Upowszechnia informacje na temat sportu kobiet oraz podejmuje działania ukierunkowane na zwiększanie roli kobiet w sporcie, ze szczególnym uwzględnieniem obecności kobiet w sportach motorowych.

Średnia liczba wszystkich członków/delegatów w walnym zgromadzeniu polskich związków sportowych wynosi 102 osoby, w tym 16 kobiet (mediana wynosi odpowiednio 75 i 7,5). **Oznacza to, że udział kobiet w walnych zgromadzeniach wynosi średnio 16%** (mediana 11%). Należy przy tym zaznaczyć, że przedstawiciele polskich związków sportowych zwracali uwagę na fakt, iż skład zgromadzenia delegatów różni się każdorazowo i trudno jest określić liczebność tej grupy. Warto także zauważyć, że w przypadku delegatów, polskie związki sportowe mają bardzo ograniczone możliwości oddziaływania na strukturę tego organu, ponieważ to kluby otrzymują określoną liczbę mandatów i to wewnętrzne decyzje klubów warunkują kto uczestniczy w procesach decyzyjnych w polskim związku sportowym.

Udział kobiet w tych strukturach organizacyjnych jest o tyle ważny, że stanowi czynnik oddolnego budowania potencjału do zasilenia (w przyszłości) kadr w strukturach organizacyjnych polskich związków sportowych na poziomie centralnym. Niski udział kobiet w zgromadzeniu członków lub

w walnym zgromadzeniu wynika ze struktury organizacyjnej podmiotów wchodzących w skład tych gremiów. Jeśli w tym środowisku będzie niewielki udział kobiet, to naturalnym jest, że na etapie wyłaniania organów zarządzających z tej grupy osób, kobiety będą miały niewielkie szanse na włączenie do struktur decyzyjnych.

„Jeśli chodzi o regionalne związki i kluby, także nie ma w nich kobiet, więc kobietom ciężiej wejść „wyżej”, skoro nie ma ich na „na dole”. Środowisko jest tak męskie, że kobiety nie do końca czują, że powinny tam wkraczać.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Jeżeli kobiet nie będzie w klubach sportowych, nie będzie kobiet wśród kandydatów na walnych zgromadzeniach...W sporcie związki są zarządzane w sposób demokratyczny i członkowie zarządu są wybierani w drodze demokratycznych wyborów na walnych zgromadzeniach, ale jeżeli wśród delegatów nie ma kobiet to trudno, żeby one były wybierane.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Tabela 8. Struktura zatrudnienia w walnych zgromadzeniach - statystyki opisowe.

Walne zgromadzenie członków	Średnia	Mediana	Minimum	Maximum
Członkowie/delegaci	102,19	75	5	456
W tym: Kobiety wśród członków/delegatów	16,16	7,5	0	158
% kobiet wśród członków/delegatów	16%	11%	0%	68%

Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych.

Niska liczba kobiet działających w środowisku sportowym przekłada się na niewielki udział kobiet w strukturach organizacyjnych związków i innych organizacji sportowych. Wśród barier powodujących występowanie tego zjawiska należy wskazać także dotychczasową dominację mężczyzn w strukturach organizacyjnych, w szczególności na szczeblu zarządzającym. Kulturę organizacyjną skoncentrowaną wokół dominujących mężczyzn, przywiązanych do stereotypowego postrzegania sportu można postrzegać jako męską domenę.

„W większości funkcje w klubach, funkcje w związkach, w organizacjach sportowych obejmują mężczyźni na całym świecie.

To nie ma nic wspólnego z dyskryminacją czy z jakimkolwiek szykanowaniem kobiet. Bardziej wynika z zainteresowania i ścieżki, którą ludzie wybierają.”

(Przedstawiciel pzs)

3.1.2. SZTABY SZKOLENIOWE KADR NARODOWYCH ORAZ PERSONEL POMOCNICZY

Kobiety i mężczyźni nie są w równym stopniu reprezentowani w sztabach szkoleniowych kadr narodowych. W grupie trenerów i asystentów trenerów dominują mężczyźni – zarówno w przypadku kadr seniorskich, jak i kadr narodowych w pozostałych kategoriach wiekowych. W przypadku kadr narodowych seniorów i senierek wśród trenerów i asystentów trenerów średnio zatrudnione są 2 kobiety, przy czym zazwyczaj w grupie trenerskiej nie ma ani jednej kobiety. Kobiety zajmujące stanowisko trenera lub asystenta trenera seniorów i senierek kadry narodowej stanowią średnio 11%, choć w skrajnych przypadkach ich udział wynosi 50%. W przypadku pozostałych kategorii wiekowych kobiety w grupie trenerów i asystentów trenerów stanowią 14% (a mediana wynosi 8%). **W przypadku kadr narodowych młodszych kategorii wiekowych zdarzają się przypadki, w których na stanowisku trenera lub asystentów trenerów zatrudnione są wyłącznie kobiety.**

Uczestniczące w badaniu jakościowym kobiety zauważają, że nie tylko niewielki udział kobiet w procesach decyzyjnych stanowi problem związany z równością płci w polskim środowisku sportowym, ale także niewielki udział kobiet, które podejmują się szkolenia zawodników.

„Zdecydowanie są to środowiska zdecydowanie zdominowane przez mężczyzn jeśli chodzi o struktury zarządzające, decyzyjne i zarówno jeśli chodzi o szkoleniowe.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Kobiety relatywnie rzadko obejmują stanowiska trenera lub asystenta trenera kadry narodowej, nieznacznie częściej pełnią tę rolę w grupach juniorskich/młodzieżowych niż w przypadku grup seniorskich, gdzie relatywnie często mamy do czynienia z brakiem kobiet zatrudnionych w grupie trenerskiej. Nie zidentyfikowano natomiast przypadku, w którym za szkolenie zawodników odpowiedzialne byłyby wyłącznie kobiety (maksymalny udział kobiet w szkoleniu kadry seniorów/senierek wynosi 50%).

„Nie spotkałam się z wieloma kobietami na wysokich stanowiskach. Przez całą moją karierę miałam do czynienia z jedną kobietą, która była trenerem, i była świetnym trenerem. Przede wszystkim rozumiała tę specyfikę kobiecego sportu.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Tabela 9. Struktura zatrudnienia w grupie trenerów i asystentów trenerów kadr narodowych seniorów i senierek – statystyki opisowe.

Trenerzy i asystenci trenerów	Średnia	Mediana	Minimum	Maximum
Osoby na stanowisku trenera lub asystenta trenera seniorów i senierek	14,09	6,5	0	107
W tym: kobiety na stanowisku trenera lub asystenta trenera seniorów i senierek	2,03	0	0	17
% kobiet na stanowisku trenera lub asystenta trenera seniorów i senierek	11%	0%	0%	50%
Osoby na stanowisku trenera lub asystenta trenera kadr narodowych w pozostałych kategoriach wiekowych	20,28	4	0	351

W tym: kobiety na stanowisku trenera lub asystenta trenera kadr narodowych w pozostałych kategoriach wiekowych	2,94	0	0	47
% kobiet na stanowisku trenera lub asystenta trenera kadr narodowych w pozostałych kategoriach wiekowych	14%	8%	0%	100%

Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych.

W kadrze wspierającej szkolenie zawodników kadry narodowej seniorów i senierek pracuje średnio 9 osób, z czego średnio 3 osoby są płci żeńskiej (choć mediana wynosi 1, a średnią zawyża znacząco wartość maksymalna 18 kobiet zatrudnionych w sztabie). W przypadku pozostałych kategorii wiekowych jest to średnio 11 osób, z czego średnio 3 osoby to kobiety. **Kobiety stanowią średnio 23% sztabu szkoleniowego (z wyłączeniem trenerów i asystentów trenerów) wspierającego szkolenie kadry narodowej seniorów i senierek oraz 28% kadry wspierającej zawodników kadry narodowej w pozostałych kategoriach wiekowych.** Oznacza to, że kobiety znacznie częściej obejmują stanowiska wspierające szkolenie zawodników, niż pełnią rolę szkoleniowców.

Tabela 10. Struktura zatrudnienia w polskich związkach sportowych - pozostali (inni niż trenerzy i asystenci trenerów) członkowie sztabu szkoleniowego i kadry wspierającej zawodników kadry narodowej (personel medyczny, fizjoterapeuci itp.) – statystyki opisowe.

Pozostali członkowie sztabu szkoleniowego i kadry wspierającej zawodników kadry narodowej	Średnia	Mediana	Minimum	Maximum
Osoby zatrudnione w kadrze wspierającej zawodników kadry narodowej seniorów i senierek	9,19	4,5	0	59
W tym: kobiety zatrudnione w kadrze wspierającej zawodników kadry narodowej seniorów i senierek	2,78	1	0	18
% kobiet w kadrze wspierającej zawodników kadry narodowej seniorów i senierek	23%	25%	0%	60%
Osoby zatrudnione w kadrze wspierającej zawodników kadry narodowej w pozostałych kategoriach wiekowych	10,75	4,5	0	63
W tym: kobiety zatrudnione w kadrze wspierającej zawodników kadry narodowej w pozostałych kategoriach wiekowych	3,28	0	0	26
% kobiet w kadrze wspierającej zawodników kadry narodowej w pozostałych kategoriach wiekowych	28%	24%	0%	100%

Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych.

3.1.3. KLUBY I DRUŻYNY W NAJWYŻSZYCH LIGACH WYBRANYCH SPORTÓW

W klubach, które uczestniczyły w badaniu w zdecydowanej większości przypadków stanowisko prezesa piastują mężczyźni. Tylko w przypadku piłki ręcznej PGNiG Superligi kobiet i PGNiG Superligi mężczyzn w grupie prezesów znajdują się kobiety. **W strukturach zarządów klubów sportowych średnio udział kobiet wynosi 18%, czyli nieco więcej niż w przypadku zarządów polskich związków sportowych (gdzie średni udział kobiet w zarządach wynosi 14%).**

Tabela 11. Struktura zarządów klubów najwyższych lig.

	Prezes zarządu		Średni % udział kobiet w Zarządzie
	Kobieta	Mężczyzna	
Koszykówka	0%	100%	17%
Basket Liga Kobiet	0%	100%	0%
Energa Basket Liga Mężczyzn	0%	100%	25%
Piłka nożna	0%	100%	17%
Ekstraliga polska w piłce nożnej kobiet	0%	100%	13%
PKO Ekstraklasa mężczyzn w piłce nożnej	0%	100%	25%
Piłka ręczna	40%	60%	28%
PGNiG Superliga kobiet	50%	50%	21%
PGNiG Superliga mężczyzn	33%	67%	33%
Piłka siatkowa	0%	100%	0%
Liga Siatkówki Kobiet	0%	100%	0%
PlusLiga mężczyzn	0%	100%	0%
Ogółem	17%	83%	18%

Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety skierowanej do klubów najwyższych lig.

Kobiety znajdują zatrudnienie w biurach klubów najwyższych lig wybranych sportów z podobną częstością co mężczyźni. **Wśród ogółu pracowników administracyjnych klubów kobiety stanowią 51%, choć w przypadku kierowniczych stanowisk udział kobiet jest znacznie mniejszy – wynosi 32%.** Co do zasady większy udział kobiet w grupie osób zatrudnionych w administracji klubu dotyczy klubów kobiecych. Wyjątkiem jest piłka siatkowa, gdzie w lidze męskiej mamy do czynienia z sytuacją, w której kobiety stanowią 50% pracowników klubów, a w lidze kobiet 40%.

Przedstawiciele klubów uczestniczący w badaniu CAWI są zgodni co do tego, że nie należy zmniejszać udziału kobiet w strukturach organizacyjnych klubów. Co czwarty przedstawiciel klubu z analizowanych lig dostrzega potrzebę zwiększenia zatrudnienia kobiet w strukturach organizacyjnych klubów – zarówno na stanowiskach administracyjnych, jak również w zarządzie. Warto jednak zauważyć, że znacznie częściej potrzebę zwiększenia roli kobiet w procesach decyzyjnych dostrzegają osoby reprezentujące kluby kobiece (42% dostrzega potrzebę zwiększenia liczby kobiet w zarządzie i biurze związku) niż osoby reprezentujące kluby męskie (tu taką potrzebę dostrzega jedynie 8% badanych).

Tabela 12. Średni udział kobiet w strukturze zatrudnienia w biurach zarządu lub biurach klubów najwyższych lig.

	Średni udział kobiet zatrudnionych w biurach (dane w %)	Średni udział kobiet na kierowniczych stanowiskach (dane w %)
Koszykówka	50%	50%
Basket Liga Kobiet	100%	-
Energa Basket Liga Mężczyzn	0%	50%
Piłka nożna	63%	44%
Ekstraliga polska w piłce nożnej kobiet	75%	0%
PKO Ekstraklasa mężczyzn w piłce nożnej	51%	88%

Piłka ręczna	49%	20%
PGNiG Superliga kobiet	83%	50%
PGNiG Superliga mężczyzn	38%	13%
Piłka siatkowa	44%	30%
Liga Siatkówki Kobiet	40%	17%
PlusLiga mężczyzn	50%	50%
Ogółem	51%	32%

Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety skierowanej do klubów najwyższych lig.

3.1.4. SZTABY SZKOLENIOWE W KLUBACH SPORTOWYCH NAJWYŻSZYCH LIG

W przypadku klubów/drużyn występujących w Ekstralidze kobiet i PKO Ekstraklasie mężczyzn w piłce nożnej, Lidze Siatkówki Kobiet i PlusLidze mężczyzn, PGNiG Superlidze kobiet i mężczyzn w piłce ręcznej, Basket Lidze Kobiet i Energi Basket Lidze Mężczyzn analiza objęła ogólny udział kobiet w sztabie szkoleniowym klubu. W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące udziału kobiet w procesie szkoleniowym zawodników. W przypadku koszykówki w procesie szkoleniowym zarówno drużyn kobiet, jak i drużyn mężczyzn nie uczestniczą kobiety. W sztabach szkoleniowych klubów trenujących piłkę nożną, w przypadku klubów kobiecych, kobiety stanowią średnio 51%, a w przypadku klubów męskich tylko 4%. Bardzo duże różnice zaobserwowano także w przypadku piłki ręcznej – w klubach kobiecych, płęć żeńska w sztabie szkoleniowym stanowi 38%, z kolei w klubach męskich kobiety w ogóle nie są obecne w procesie szkolenia. Odmienna sytuacja dotyczy piłki siatkowej, gdzie udział kobiet w sztabach szkoleniowych drużyn kobiet i mężczyzn jest podobny – w przypadku klubów kobiecych wynosi 6%, a w klubach męskich jest nieco większy i wynosi 10%.

W przypadku przedstawicieli klubów, którzy wzięli udział w badaniu CAWI, oczekiwania co do ewentualnych zmian w strukturze zatrudnienia w sztabach szkoleniowych klubów ze względu na płęć są podobne do oczekiwań względem stanowisk administracyjnych i kadry zarządzającej klubu – 42% przedstawicieli klubów kobiecych oczekuje zwiększenia liczby kobiet zatrudnionych w sztabach szkoleniowych, a w przypadku przedstawicieli klubów męskich jest to 8%.

Tabela 13. Obecność kobiet w sztabach szkoleniowych klubów z najwyższych lig.

	Średnia liczba osób zatrudnionych w sztabie szkoleniowym	Średnia liczba kobiet w sztabie szkoleniowym	Średni udział kobiet w sztabie szkoleniowym (dane w %)
Koszykówka	3,33	0,00	0%
Basket Liga Kobiet	3,00	0,00	0%
Energia Basket Liga Mężczyzn	3,50	0,00	0%
Piłka nożna	7,67	2,17	35%
Ekstraliga polska w piłce nożnej kobiet	5,50	3,00	51%
PKO Ekstraklasa mężczyzn w piłce nożnej	12,00	0,50	4%
Piłka ręczna	3,90	0,60	15%
PGNiG Superliga kobiet	4,25	1,50	38%
PGNiG Superliga mężczyzn	3,67	0,00	0%
Piłka siatkowa	5,60	0,40	7%
Liga Siatkówki Kobiet	5,33	0,33	6%
PlusLiga mężczyzn	6,00	0,50	10%
Ogółem	5,13	0,88	17%

Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety skierowanej do klubów najwyższych lig.

3.2. Wynagrodzenia w środowisku sportowym

Z informacji zadeklarowanych przez przedstawicieli polskich związków sportowych wynika, że w przypadku członków zarządów pzs nie istnieją różnice w wysokości wynagrodzenia za piastowane stanowisko w zależności od płci. Należy jednak podkreślić, że ze względu na relatywnie niski poziom uczestnictwa kobiet w tych strukturach organizacyjnych w wielu przypadkach informacja o średnim wynagrodzeniu przyznawanym w zarządach pzs dotyczyły jedynie mężczyzn.

Pozyskane dane umożliwiły analizę różnic w wysokości wynagrodzenia kobiet i mężczyzn pracujących na rzecz związku w biurze związku lub współpracujących w ramach szkolenia kadr narodowych. W tabeli poniżej przedstawiono wartości wskazujące na to o ile procent mniej zarabiają kobiety w ramach wyszczególnionych grup. Należy przy tym zastrzec, że w formularzu skierowanym do pzs nie uwzględniono szczegółowej analizy wynagrodzeń na poszczególnych stanowiskach. W związku z tym identyfikowane różnice mogą wynikać z zajmowania przez mężczyzn lepiej płatnych stanowisk, niekoniecznie wskazując na różnice w wykonywaniu tej samej pracy przez kobiety i mężczyzn. W przypadku pracowników administracyjnych wynagrodzenie zazwyczaj nie różni się znacząco w zależności od płci osób zatrudnionych w pzs. **Średnio kobiety w biurach polskich związków sportowych zarabiają o 7% mniej niż mężczyźni** (mediana wynosi jednak tylko 1% różnicy). Warto zauważyć, że maksymalnie w tej kategorii stanowisk kobiety zarabiają o 40% mniej przy czym zdarzały się przypadki, w których kobiety zarabiały więcej niż mężczyźni (maksymalnie o 13% więcej). Różnica w przypadku tej grupy stanowisk może wynikać z tego, że kobiety rzadziej niż mężczyźni zajmują kierownicze stanowiska, które w tym przypadku analizowane są łącznie.

Kobiety na stanowisku trenera lub asystenta trenera zarabiają średnio o 16% mniej niż mężczyźni (mediana wynosi 7% różnicy). W skrajnym przypadku zidentyfikowano różnicę w zarobkach wskazującą na fakt, iż kobiety na tym stanowisku zarabiają o 72% mniej niż mężczyźni. Jednocześnie zdarzają się przypadki, w których kobiety zarabiają nieznacznie większe kwoty niż mężczyźni (maksymalnie o 8%).

W przypadku pozostałych członków sztabów szkoleniowych kobiety zarabiają średnio o 9% mniej niż mężczyźni, choć średnia ta zniekształcona jest przez wartości skrajne – w skrajnym przypadku różnica ta wynosi 63%. Nie zidentyfikowano przypadków, w których średnie zarobki kobiet z kadry wspierającej szkolenie zawodników były wyższe niż mężczyzn. Wartość mediana 0% wskazująca na wartość środkową informuje nas o tym, że co do zasady w przypadku tej grupy stanowisk nie istnieją różnice w wynagrodzeniu członków sztabów szkoleniowych i kadry wspierającej szkolenie zawodników kadr narodowych ze względu na płeć.

Tabela 14. Różnice w wysokości wynagrodzenia kobiet zatrudnianych przez polskie związki sportowe – statystyki opisowe.

Różnica wynagrodzenia kobiet w stosunku do średniego wynagrodzenia	średnia	mediana	minimum	maximum
Pracownicy biura związku	-7%	-1%	-40%	13%
Trenerzy i asystenci trenerów kadr narodowych	-16%	-7%	-72%	8%
Pozostali członkowie sztabów szkoleniowych/ kadry wspierającej zawodników kadr narodowych	-9%	0%	-63%	0%

Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych.

Badanie pozwoliło na zidentyfikowanie znaczących różnic w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn zaangażowanych w proces szkolenia sportowego drużyn z najwyższych lig koszykówki, piłki nożnej, piłki ręcznej oraz piłki siatkowej. **Z informacji udzielonych przez przedstawicieli klubów kobiety ze sztabu szkoleniowego zarabiają o 81% mniej niż ogół pracowników zatrudnionych w sztabie.** Różnice te są bardzo duże we wszystkich analizowanych ligach, w których w sztabie szkoleniowym zatrudnione są kobiety. Najmniejsze różnice dotyczą Ekstraligi polskiej w piłce nożnej kobiet (kobiety w sztabie szkoleniowym zarabiają o 26% mniej) oraz w Energa Basket Lidze Mężczyzn (o 29% mniej).

Tabela 15. Różnice w średniej wysokości wynagrodzenia pomiędzy kobietami i mężczyznami.

	Różnica w średniej wysokości wynagrodzenia kobiet ze sztabu szkoleniowego w stosunku do ogółu członków sztabu szkoleniowego
Koszykówka	-46%
Basket Liga Kobiet	Nd
Energa Basket Liga Mężczyzn	-29%
Piłka nożna	-50%
Ekstraliga polska w piłce nożnej kobiet	-26%
PKO Ekstraklasa mężczyzn w piłce nożnej	-67%
Piłka ręczna	-91%
PGNiG Superliga kobiet	-69%
PGNiG Superliga mężczyzn	Nd
Piłka siatkowa	-88%
Liga Siatkówki Kobiet	-75%
PlusLiga mężczyzn	-94%
Ogółem	-81%

Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety skierowanej do klubów najwyższych lig.

4. BARIERY OGRANICZAJĄCE RÓWNOŚĆ PŁCI W SPORTCIE WYCZYNOWYM

4.1. Stereotypowe postrzeganie sportu w percepcji zawodniczek i zawodników

Stereotypy płci powstają, kiedy zakładane różnice pomiędzy płciami uznawane są za naturalne i stają się akceptowane, a jednostki i grupy dokonują ocen i osądów odnośnie jednostek przede wszystkim w oparciu o ich płeć (Eagly & Karau, 2002). Lasek (2017) zebrała typowe stereotypy kobiecości i męskości, przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 16. Stereotypy płci.

Stereotypy męskości	Stereotypy kobiecości
dominujący, niezależny, nastawiony na sukces, mający siłę przebicia, sprytny, łatwo podejmujący decyzję, mądry, chętnie mówiący o swoich sprawach zawodowych, apodyktyczny, szorstki, arogancki, otwarty na świat zdarzeń zewnętrznych, mający dobrą kondycję fizyczną, wygodny, z poczuciem humoru, łatwo popadający w nałogi, podporządkowujący sobie innych, wymagający, skomplikowany, sztywny w swoich przekonaniach, domagający się pochwał, analityczny, lubiący towarzystwo, nieujawniający swoich uczuć, pogodny.	wrażliwa, opiekuńcza, troskliwa, angażująca się w sprawy innych, łagodna, kokieteryjna, dbająca o swój wygląd, mająca poczucie estetyki, czuła, grymasna, gderliwa, uczuciowa, wrażliwa na potrzeby innych, zdolna do poświęceń, refleksyjna, delikatna, wstydliva, naiwna, plotkująca.

Źródło: Lasek (2017).

Dominującym stereotypem płciowym funkcjonującym, m.in. w Polsce, rzutującym na sytuację kobiet w sporcie jest przekonanie, że sport jest domeną mężczyzn, gdzie mogą się manifestować cechy i wartości kojarzone stereotypowo z mężczyznami, takie jak waleczność, skłonność do rywalizacji oraz agresja. Konsekwencją tradycyjnego wychowania dziewczynek (jako grzecznych, miłych, pomocnych, nastawionych na współpracę) jest niewielka obecność kobiet w sportach wyczynowych oraz koncentracja kobiet w dyscyplinach sportowych kojarzonych z konwencjonalną koncepcją kobiecości lub pozwalających osiągnąć wyidealizowane ciało (Włoch et al., 2012).

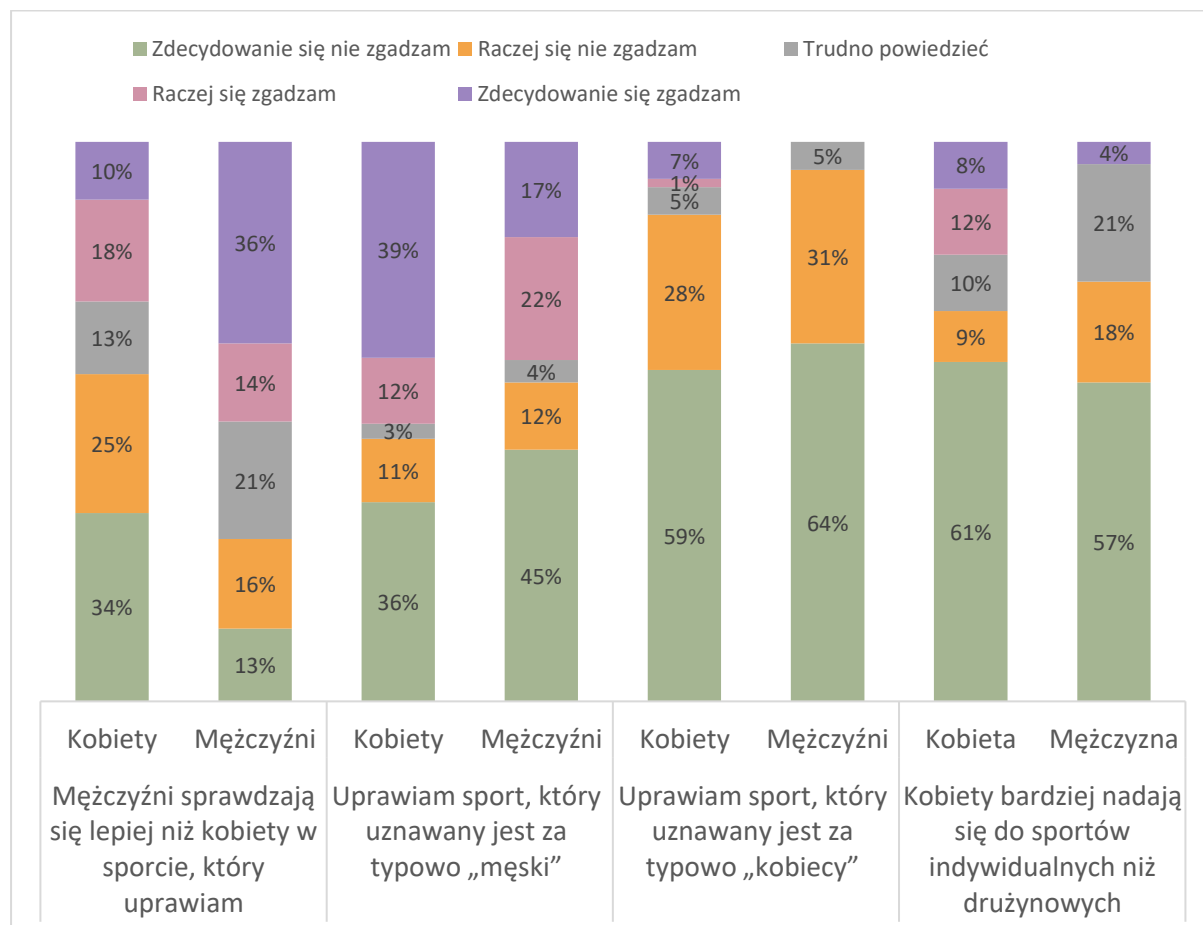
Tzw. sporty kobiece kojarzone są z elastycznością, gracją i równowagą, podczas gdy sporty męskie kojarzone są z szybkością, siłą i wytrzymałością. Media przypisują do sportów męskich takie cechy jak siła, odwaga i kompetencja. Cechy kojarzone ze sportem kłócą się ze stereotypową kobiecością (Włoch et al., 2012). Rola mediów w powielaniu i utrwalaniu stereotypów jest znaczna. Sposób przedstawiania sportowców kobiet i mężczyzn różni się. Kobiety przedstawiane są raczej przez pryzmat swojej kobiecości czy atrakcyjności zamiast umiejętności i siły. Wskazuje się, że prezentowanie kobiet w ten sposób umniejsza ich osiągnięciom. Dodatkowo, znacząco różni się ilość czasu antenowego jaki media poświęcają sportom męskim i kobiecym (Equality, 2017).

Interesującym zagadnieniem jest stosunek do „kobiecości” i „męskości” sportu wyczynowego w percepcji samych zawodniczek i zawodników, w dodatku profesjonalistów, którzy zostali powołani do kadr narodowych. O ile mężczyźni nigdy nie postrzegają uprawianego przez siebie

sportu jako „kobiecego”, o tyle w przypadku kobiet ponad połowa badanych (51%) deklaruje, że zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że uprawiany przez nią sport jest typowo „męski”.

Ponadto, zawodniczki i zawodników różni ocena predyspozycji do uprawiania reprezentowanego przez nich sportu w zależności od płci. W przypadku zawodniczek i zawodników co drugi badany uważa, że mężczyźni lepiej sprawdzają się w uprawianym przez nich sporcie. Z kolei w grupie zawodniczek taką opinię wyraża 28% badanych.

Wykres 10. Proszę dla każdego stwierdzenia wskazać czy się z nim Pan/Pani zgadza, czy też nie – zawodnicy kadr narodowych.

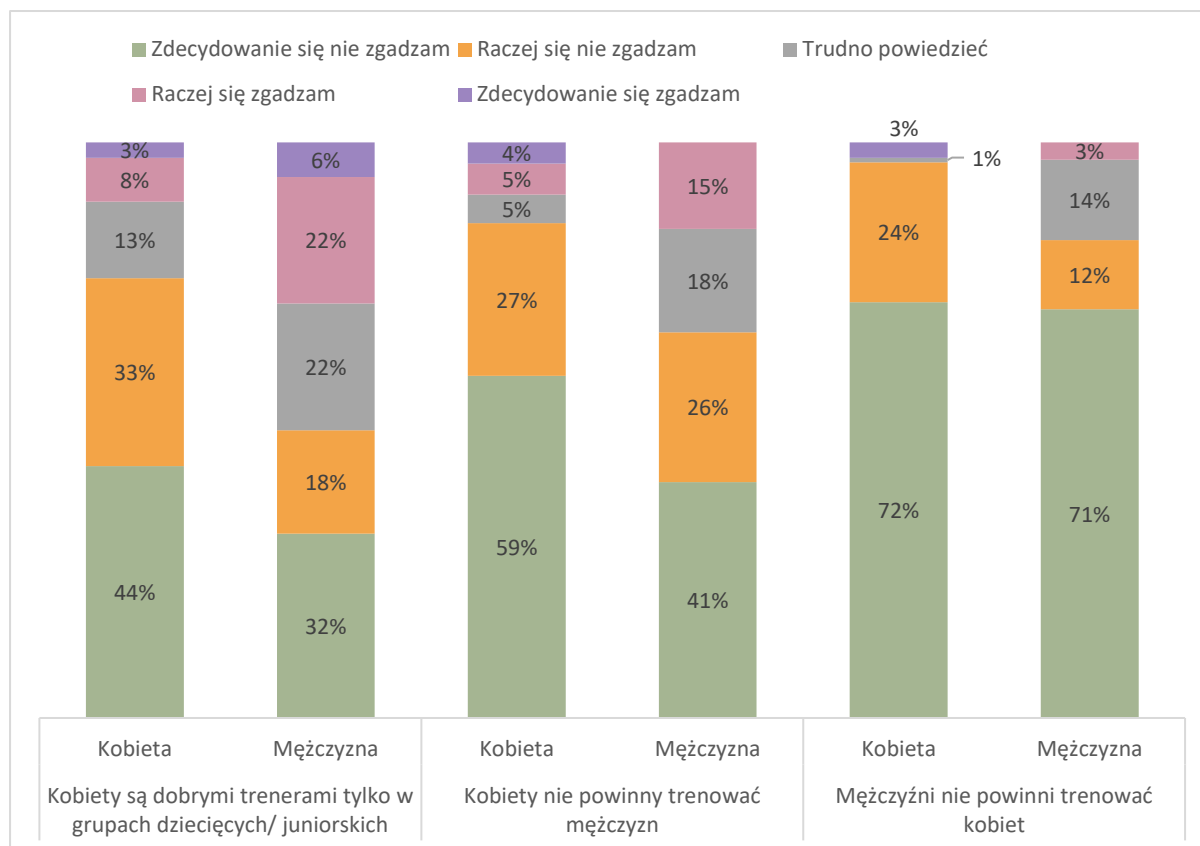

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

Zawodnicy co do zasady nie powielają stereotypów dotyczących roli kobiet w procesie szkolenia zawodniczek i zawodników. Zarówno kobiety jak i mężczyźni, którzy wzięli udział w badaniu w zdecydowanej większości przypadków zaprzeczają tezę, że mężczyźni nie powinni trenować kobiet (choć bardziej zdecydowane deklaracje w tym zakresie złożyły kobiety). Większość badanych nie zgadza się także z tezą, że kobiety nie powinny trenować mężczyzn, choć w tym przypadku 15% zawodników przyznało, że zgadza się z takim podejściem (w grupie kobiet taką opinię wyraziło 9%). Według 28% badanych mężczyzn kobiety są dobrymi trenerkami tylko w grupach dziecięcych/juniorskich. W grupie kobiet taką opinię wyraziło 11%.

Z deklaracji zawodników wynika, że w większości przypadków nie mają uprzedzeń związanych z płcią kadry szkoleniowej. Niepokojący jest jedynie relatywnie wysoki odsetek mężczyzn, którzy doceniają rolę kobiet w procesie szkoleniowym sportowców, ale na niższym poziomie, a nie w kadrze seniorskiej.

Wykres 11. Proszę dla każdego stwierdzenia wskazać czy się z nim Pan/Pani zgadza, czy też nie – zawodnicy kadr narodowych.

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

4.2. Przekazy medialne dotyczące sportu kobiet i mężczyzn

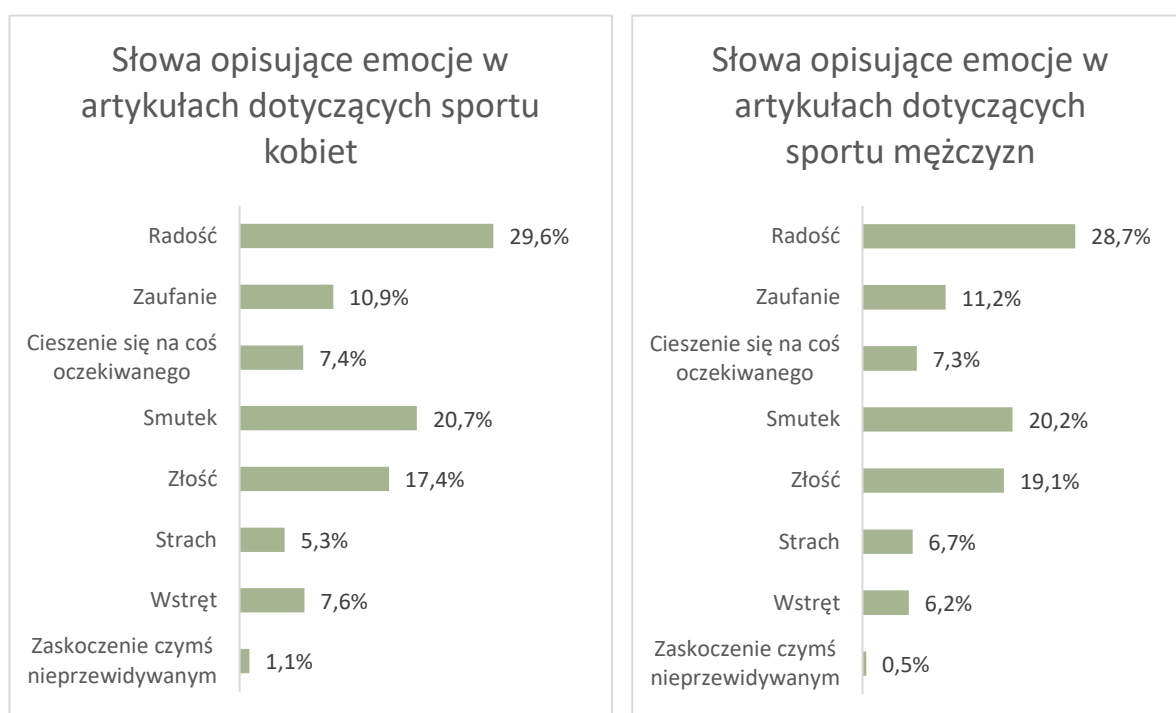
W ramach analizy komunikatów medialnych dokonano eksploracyjnej analizy artykułów poświęconych sportowi kobiet oraz sportowi mężczyzn. Do analizy wykorzystano narzędzia analityczne służące do eksploracyjnej analizy dokumentów tekstowych w oparciu o model matematyczny. Metodologia została oparta o programy, m.in. Apache Tika², analizator

² Konwerter plików do tekstu - Zestaw narzędzi Apache Tika™ wykrywa i wyodrębnia metadane i tekst z ponad tysiąca różnych typów plików (takich jak PPT, XLS i PDF). Wszystkie te typy plików można analizować za pomocą jednego interfejsu, dzięki czemu Tika jest przydatna do indeksowania wyszukiwarek, analizy treści, tłumaczenia i wielu innych.

morfologiczny³, Tager WCRFT2⁴ oraz Wosedon⁵. Analizą objęto 20 artykułów dotyczących sportu kobiet oraz 20 artykułów dotyczących sportu mężczyzn wyszukanych z różnych mediów sportowych oraz dotyczących różnych sportów z grupy najpopularniejszych dyscyplin.

Na poziomie strukturalnym artykuły dotyczące sportu kobiet oraz sportu mężczyzn mają bardzo podobny wydźwięk. W artykułach tych stosuje się słownictwo o podobnym wydźwięku, co wyraża się podobnym stosunkiem słów o wydźwięku pozytywnym i negatywnym w obu grupach dokumentów (słowa o pozytywnym wydźwięku stanowią 68% w przypadku publikacji na temat sportu kobiet oraz 69% w przypadku publikacji na temat sportu mężczyzn). Wykorzystane narzędzia pozwoliły także na automatyczną kategoryzację słów używanych w dokumentach tekstowych przeznaczonych do analizy pod kątem występowania słów i sformułowań odnoszących się do emocji lub wartościujących. Choć na poziomie strukturalnym analizowane dokumenty nie różnią się znacząco, to występują bardzo duże różnice w zakresie słów stosowanych do opisu emocji w analizowanych przekazach medialnych.

Wykres 12. Występowanie słów opisujących emocje.

Opracowanie własne na podstawie analizy artykułów medialnych z wykorzystaniem narzędzia CLARIN-PL.

Poniżej przedstawiono słowa najczęściej występujące w ramach kategorii opisujących emocje. Należy zaznaczyć, że algorytm przyporządkowuje wykorzystywane słowa z uwzględnieniem kontekstu, w jakim one występują w tekście. Istotne jest także zwrócenie uwagi na fakt, że

³ Narzędzie służące do wykonania analizy morfologicznej dla języka polskiego. Analiza morfologiczna polega na określeniu dla danego słowa wszystkich form wszystkich leksemów, których może ono być wykładnikiem. W procesie tym nie uwzględnia się kontekstu, w którym wystąpiło dane słowo.

⁴ Narzędzie służące do wielopoziomowego tagowania słów w analizowanych dokumentach.

⁵ Narzędzie służące do ujednoznaczniania znaczeń leksykalnych w języku polskim.

w procesie przetwarzania danych, w ramach analizy morfologicznej słowa zostały sprowadzone do ich podstawowej (a więc męskiej) formy.

Z analizy słów najczęściej występujących w ramach poszczególnych kategorii wyłaniają się różne sposoby prezentowania emocji w sporcie kobiet i mężczyzn. Nie zauważono jednak, co do zasady słów, które deprecjonowałyby sport kobiet. **Najważniejsze różnice zauważalne są w ramach kategorii słów opisujących radość.** W obu grupach materiałów z podobną częstotliwością używa się określeń opisujących dobro i pozytywne aspekty oraz aktywność zawodników (funkcjonować, być na chodzie). W ramach słów opisujących radość w przypadku kobiet częściej pojawiają się określenia niedoceniające efekty zmagania sportowych (łatwy, nietrudny). W przypadku mężczyzn podobne określenia nawiązują do emocji związanych z budowaniem zaufania. Ponadto, w stosunku do kobiet rzadko stosuje się określenia opisujące ich przymioty sportowe (w przypadku mężczyzn pojawiają się określenia odnoszące się do tej kwestii: znakomity, osiągnąć, pomyślność, szansa). Względem kobiet używa się także sformułowań infantylnych (dziewczynka, wesołość).

Tabela 17. Najczęściej występujące słowa opisujące emocje w przekazie medialnym dotyczącym sportu kobiet i mężczyzn.

Emocje	Słowa opisujące emocje w artykułach dotyczących kobiet	Słowa opisujące emocje w artykułach dotyczących sportu mężczyzn
Radość	Dobry, pozytywny Funkcjonować, być na chodzie Łatwy, nietrudny Dziewczynka, córka Wesołość, uciecha, radość Wybraniec, ulubieniec, pupil, oczko w głowie	Dobry, pozytywny Funkcjonować, być na chodzie Fortuna, szczęście, pomyślność Świetny, rewelacyjny, znakomity Osiągnąć Wybraniec, ulubieniec, pupil, faworyt Szansa
Zaufanie	Znaczący, ważny, istotny Przykład, wzorzec, wzór Odpowiedni Ekspert, wyrocznia, autorytet Prestiżowy Konsekwentnie Etycznie, moralnie	Znaczący, ważny, istotny Własny, swój Nietrudno, łatwo, lekko Indywidualny Precyzyjnie, dokładnie Doskonale, idealnie Prestiżowy Budować, organizować
Cieszenie się na coś oczekiwanego	Kamień milowy, moment zwrotny Punkt zwrotny, przełom młoda kadra, świeża krew Powołany Zapracować (na coś)	Kamień milowy, moment zwrotny Entuzjastycznie Spotkanie Końcówka
Smutek	Ciężki, trudny, niełatwy Brak, brakować Gorycz, rozgoryczenie Kryzysowy Nieżyczliwy, nieprzychylny, nieprzyjazny Skromny Słaby	Brak, brakować Ciężki, trudny, niełatwy Nabawić Niedozwolony, zakazany Trudność, schody Ostateczność
Złość	Konflikt Niedosyt	Utrata Przegrana

	• Skandaliczny, oburzający • Bezkompromisowy	• Koniec, katastrofa • Krzywda • Nienawiść
Strach	• Z troską, obawa • Niepokój, niespokojność • Troska, niepewność, zaniepokojenie	• Koniec • Restrykcje • Koniec, końcówka • Rywal, konkurent
Wstręt	• Hejtować • Wymóc • Idiotyzm • Tępotą	• Pędrak • Zmusić, wymóc • Nienawiść • Nic, zero
Zaskoczenie czymś nieprzewidywanym	• Kres, koniec • Niejednoznaczny • Wątpliwy	• Odmiana • Interes

Opracowanie własne na podstawie analizy artykułów medialnych z wykorzystaniem narzędzia CLARIN-PL.

Eksploracyjna analiza dokumentów tekstowych objęła także identyfikację słów kluczowych w artykułach dotyczących kobiet (pierwsza grupa) oraz artykułach dotyczących mężczyzn (druga grupa). **Słowa kluczowe to wyrazy, które w sposób syntetyczny najlepiej charakteryzują zawartość tekstu.** Słowa kluczowe można uznać za etykiety pozwalające na właściwe zaklasyfikowanie dokumentu. Należy pamiętać, że słowa kluczowe nie są jednoznaczne ze słowami najczęściej występującymi w analizowanym dokumencie. W uproszczeniu hasła kluczowe są pochodną słów występujących najczęściej w poszczególnych dokumentach oraz liczby dokumentów, w których te występują.

W tabeli poniżej przedstawiono słowa kluczowe dla artykułów z grupy dokumentów opisujących sport kobiet i grupy dokumentów opisujących sport mężczyzn. Największą wagę ma słowo „pokora”, wskazująca na oczekiwaną od kobiet postawę w polskim sporcie. Słowa kluczowe w grupie dokumentów opisujących sport kobiet dotyczą często aktywności – dotykać, poruszać, szukać, radzić, patrzeć, które można obserwować w warstwie wizualnej przekazów sportowych. Takie określenia nie opisują natomiast sportu mężczyzn.

Warto także zwrócić uwagę na różnicę dotyczącą kwestii finansowych: w przypadku kobiet mamy wśród słów kluczowych określenie „budżet” stosowane zazwyczaj w kontekście braku środków finansowych oraz „pasja”, które sugeruje traktowanie sportu kobiet jako swego rodzaju hobby, zajęć dodatkowych. W przypadku mężczyzn mamy do czynienia z określeniami wskazującymi na charakter zawodowy i zarobkowy sportu mężczyzn („zatrudnienie”, „pieniądz”). W określeniach odnoszących się do sportu mężczyzn można także znaleźć słowa kluczowe, które wskazują na rywalizację oraz większą widowiskowość niż sport kobiet („konkurencja”, „motywacja”, „emocjonujący”).

Tabela 18. Analiza słów kluczowych w artykułach na temat sportu kobiet i mężczyzn.

Artykuły dotyczące sportu kobiet		Artykuły dotyczące sportu mężczyzn	
słowo kluczowe	waga	słowo kluczowe	Waga
pokora	9,9674	istotny	9,7922
młodsza	9,8555	konkurencja	9,5719
dotykać	9,8025	radość	8,9779
poruszać	9,7481	skutek	8,8910
szukać	8,7443	zatrudnienie	7,5680
budżet	8,5101	emocjonujący	7,3757
radzić	7,9215	motywacja	6,4175
skupić	7,5012	poprawa	4,7711

pasja	7,4241	pieniądz	4,7537
patrzeć	6,8495	wyróżniać	4,6469

Opracowanie własne na podstawie analizy artykułów medialnych z wykorzystaniem narzędzia CLARIN-PL.

Jednocześnie kobiety pracujące w środowisku sportowym, w tym zawodniczki i działaczki zwracają uwagę na problem skupiania się na seksualności kobiet w przekazach medialnych. Analiza wypowiedzi zawodniczek pozwoliła na zidentyfikowanie kilku kategorii przejawów dyskryminacji kobiet w przekazach medialnych:

1. Określenia stosowane wobec kobiet

Kobiety niejednokrotnie określane są słowami bardziej infantylnymi, mniej poważnymi, nieodnoszącymi się do osiągnięć sportowych (np. aniołki, damy, królowa, kruszynka, matka, żona, złotko, blondyneczka). Zawodniczki zwróciły uwagę także na fakt, że w przeciwieństwie do zawodników wobec nich stosowane są zdrobnienia, określane są mianem „dziewczyn” zamiast „kobiet” (w przeciwieństwie do zawodników „mężczyzn” a nie „chłopców”). Częstokroć, w opinii zawodniczek, nadawane są im męskie przymioty („sportsmanka”, „babochłop”, „męska”).

2. Wizerunek kobiet uprawiających sport wyczynowo skupiający się na wyglądzie oraz seksualności

Zdarza się, że przekaz medialny dotyczący sportu kobiet zamiast na aktywności sportowej, osiągniętych wynikach lub cyklu szkoleniowym koncentruje się na wyglądzie zawodniczek. Zdaniem zawodniczek przekaz medialny koncentruje się na atrakcyjności fizycznej zawodniczek, kobiety przedstawiane są w sposób podkreślający ich seksualność. Mają być obiektem pożądania, a nie wzorem do naśladowania. W skrajnych przypadkach komentuje się predyspozycje i budowę ciała do uprawiania danego sportu (za duża, za mała, zbyt umięśniona, za mało umięśniona).

„Chciałabym jeszcze dodać, że okropne jest to, jak fotografia sportowa kobiet skupia się na ich walorach wizerunkowych. Nie spotkałam się jeszcze ze zdjęciem mężczyzny, który miał opięty na pupie stój sportowy i to był główny element zdjęcia, natomiast takich zdjęć kobiet jest mnóstwo.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Kobieta jest postrzegana, jeśli jest atrakcyjna, jako taki obiekt seksualności. Mi się wydaje, że jeśli jest to w trakcie, jest to naturalnie pokazywane, kamera specjalnie nie leci na ten obraz.. no wiemy, że kobieta jest kobietą, mężczyzna jest mężczyzną i wydaje mi się, że to powinno być tak neutralnie przedstawiane.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

3. Przekaz medialny koncentrujący się na aspektach niezwiązanych ze sportem

Artykuły poświęcone zawodniczkom nie zawsze dotyczą ich osiągnięć sportowych. Warto podkreślić, że także w przypadku mężczyzn obiektem zainteresowania mediów i społeczeństwa jest życie prywatne najbardziej popularnych zawodników i zawodniczek. Niemniej, w przypadku kobiet pojawiają się przekazy dotyczące życia rodzinnego, prywatnego częściej niż informacje o osiągnięciach sportowych. Ponadto, w opinii zawodniczek w komunikatach dotyczących kobiet częstokroć większy nacisk kładzie się na życie pozasportowe traktując sport jako pasję a nie zawód. Wówczas prezentuje się rolę sportu w życiu prywatnym.

4. Sposób prezentacji niedoceniający osiągnięcia zawodniczek

W przekazach medialnych często nie docenia się sukcesów sportowych kobiet tak samo jak analogicznych (na tym samym poziomie) sukcesów mężczyzn. Powielają to stereotypy o tym, że sport kobiet jest mniej widowiskowy, mniej profesjonalny, a w konsekwencji mniej ważny. To z kolei staje się podstawą dla decyzji sponsorów, którzy nie chcą inwestować w mało atrakcyjne obszary. Zdaniem zawodniczek sport kobiet jest lekceważony w mediach. Ponadto ich osiągnięcia często porównywane są z osiągnięciami mężczyzn, wskazując kobiety jako „słabą płęć” osiągającą mniej spektakularne efekty. W tym kontekście istotne jest zwrócenie uwagi na to, że te same efekty uzyskiwane przez zawodniczki nie są traktowane na równi z osiągnięciami mężczyzn.

5. Sposób prezentacji niskiej jakości

Kobiety zwróciły uwagę także na problem marginalizacji sportu kobiet w mediach. Zawodniczki często zwracają uwagę na problem mniejszego zaangażowania dziennikarzy w komentowanie sportu kobiet czy to w ramach transmisji z zawodów, czy też w komunikatach medialnych. Dziennikarzom czasami brakuje wiedzy na temat komentowanej dyscypliny, nie mają pełnego oglądu sytuacji jak w przypadku sportów „męskich” (np. nie zawsze rozpoznają poszczególne zawodniczki). Ponadto, zauważany jest brak zainteresowania mediów niektórymi sportami, gorsza jakość transmisji, brak informacji z zaplecza, kobiety rzadko zapraszane są do komentowania rozgrywek sportowych.

„[W mediach] Sport kobiet nie jest tak często pokazywany jak sport mężczyzn. Te proporcje są bardzo nierówne i trzeba wypracować pewne tendencje. Rozumiem, że przez wiele lat utarł się taki schemat kreowany przez media. Media kreują takie wizerunki sportowców i ważne jest to żeby dostrzegać też kobiety, że jeśli jest mowa o piłce nożnej to nie tylko męskiej ale też damskiej. W wielu dyscyplinach kobiety osiągają sukcesy, a nie są pokazywane przez media.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

4.3. Bariery i czynniki w percepcji zawodników i działaczy sportowych

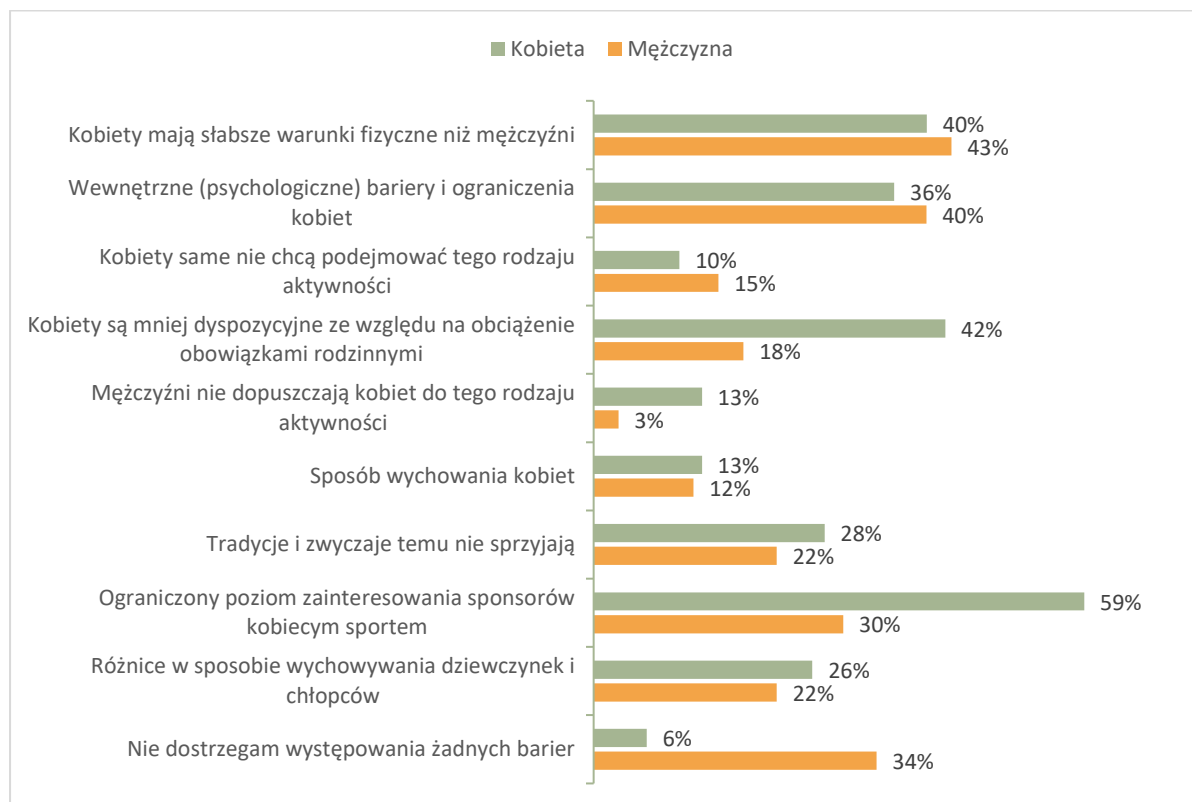
W opinii kobiet, które powołane są do kadr narodowych, **największą barierą, która ogranicza szanse kobiet na rozwijanie kariery sportowej jest ograniczony poziom zainteresowania sponsorów kobiecym sportem** (problem ten wskazało 59% badanych). Zauważyć można, że w przypadku kobiet jako drugą najważniejszą barierę wskazywano fakt, że kobiety są mniej dyspozycyjne ze względu na obciążenie obowiązkami rodzinnymi (42%). Warto zauważyć, że zidentyfikowane bariery wskazują na to, że w pierwszej kolejności dostrzegają problem braku funduszy na rozwój sportowy oraz kwestię innych niż w przypadku mężczyzn priorytetów – gdzie życie rodzinne jest na wyższym miejscu niż sport wyczynowy. Zawodniczki dostrzegają także swoje fizyczne i psychologiczne przymioty, które ograniczają ich rozwój sportowy – na słabsze od mężczyzn warunki fizyczne uwagę zwraca 40% zawodniczek, a na wewnętrzne bariery i ograniczenia (w tym bariery psychologiczne) – 36%.

Co trzeci mężczyzna nie dostrzega występowania żadnych barier, które ograniczałyby szanse kobiet na rozwijanie kariery sportowej. **W opinii zawodników – mężczyzn kluczowymi barierami, które ograniczają rozwój kariery sportowej kobiet to nie czynniki zewnętrzne dotyczące uwarunkowań kulturowych i ogólnej sytuacji w polskim sporcie, ale te wynikające z ich cech**

fizycznych i psychologicznych. Według 43% mężczyzn barierą w rozwoju kariery sportowej kobiet są ich warunki fizyczne (słabsze niż mężczyźni). Z kolei według 40% zawodników barierę stanowią wewnętrzne (psychologiczne) bariery i ograniczenia kobiet.

Analizując różnice w dostrzeganiu występowania barier różnego rodzaju warto zauważyć, że w większości przypadków kobiety częściej dostrzegają występowanie poszczególnych barier niż mężczyźni. Wyjątek stanowią wspomniane wcześniej bariery, które były najczęściej wskazywane przez zawodników.

Wykres 13. Jak Pan/Pani myśli, jakie bariery ograniczają szanse kobiet na rozwijanie kariery sportowej? Zawodnicy kadr narodowych.

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

W opinii zawodniczek powołanych do kadr narodowych **czynniki, które w największym stopniu wpływają na obecną sytuację kobiet w polskim sporcie wyczynowym, dotyczą relatywnie niewielkiej popularności sportu kobiet.** Według 82% zawodniczek bardzo duży lub duży wpływ na ich sytuację w sporcie ma niewielkie zainteresowanie sponsorów kobiecym sportem, a według 80% niewielkie zainteresowanie mediów transmisjami sportowymi. Co ciekawe, postawy kobiet i mężczyzn wyraźnie różnią się w tym zakresie. W grupie mężczyzn bardzo duży lub duży wpływ tych czynników dostrzega około 30% zawodników.

Co do zasady, kobiety dużo częściej dostrzegają bardzo duży wpływ czynników warunkujących ich sytuację w sporcie niż mężczyźni. **Mężczyźni, którzy na co dzień nie doświadczają tego rodzaju barier nie zauważają ich występowania w sporcie kobiet.**

Przedstawiciele klubów najwyższych lig, podobnie jak kobiety zawodniczki, jako **najważniejszy czynnik warunkujący obecną sytuację kobiet będący jednocześnie barierą w ich rozwoju sportowym wskazują niewielkie zainteresowanie sportem kobiet** – 71% badanych wskazało na bardzo duży wpływ lub duży wpływ niewielkiego zainteresowania mediów transmisjami

sportowymi dotyczącymi sportu kobiet, a 63% dostrzega bardzo duży lub duży wpływ niewielkiego zainteresowania sponsorów sportowych kobiecym sportem. Co drugi badany zauważa także, że bardzo duży lub duży wpływ na sytuację kobiet zawodniczek ma postrzeganie w społeczeństwie sportu wyczynowego jako typowo męskiego zajęcia.

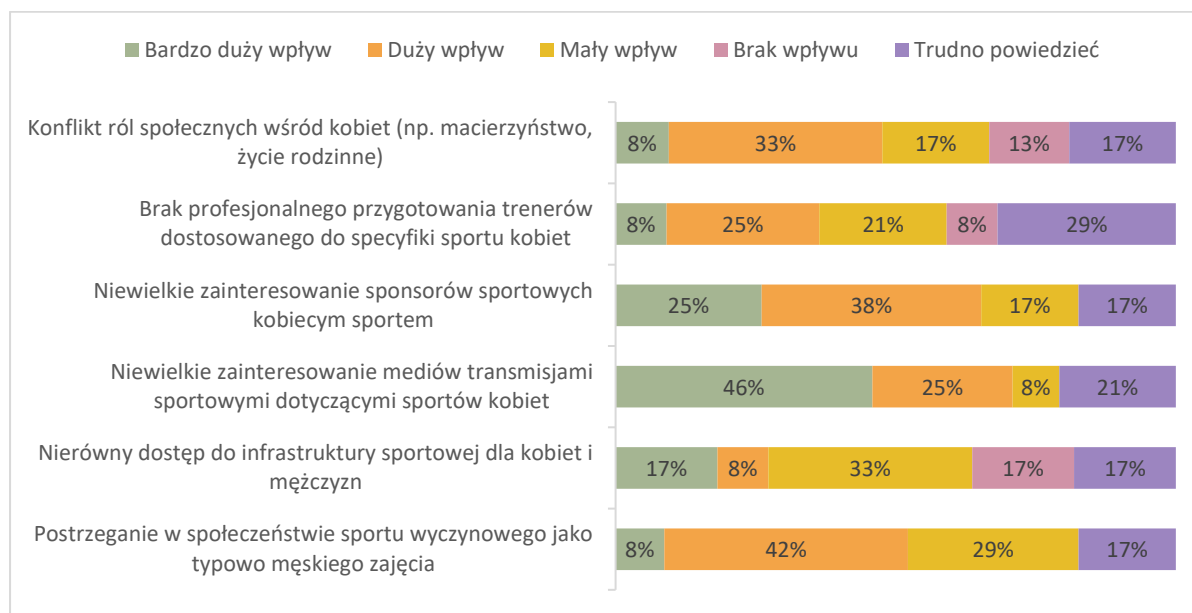
Z obserwacji badanych z tej grupy wynika, że problem dostępu do infrastruktury dla kobiet uprawiających sport wyczynowy ma relatywnie małe znaczenie – co czwarty działacz dostrzega oddziaływanie czynnika dotyczącego nierównego dostępu do infrastruktury sportowej dla kobiet i mężczyzn. Niewielkie znaczenie przypisuje się także doświadczeniu i przygotowaniu kadry szkoleniowej – na bardzo duży wpływ lub duży wpływ braku profesjonalnego przygotowania trenerów dostosowanego do specyfiki sportu kobiet dostrzega 33%.

Badanie zrealizowane wśród przedstawicieli klubów sportowych najwyższych lig pozwoliło na zidentyfikowanie najczęściej dostrzeganych w środowisku sportowym barier, które ograniczają udział kobiet wśród osób pracujących lub działających w polskim sporcie. Kluczową barierą, wskazywaną także przez przedstawicieli polskich związków sportowych w badaniu jakościowym jest większa aktywność sportowa mężczyzn w poszczególnych sportach (71% badanych wskazało ten problem).

Działacze klubowi zwracają także uwagę na bariery wynikające z uwarunkowań kulturowych w Polsce – według 60% badanych karierę kobiet w środowisku sportowym hamuje istniejący w Polsce światopogląd i zwyczaje, które temu nie sprzyjają.

Według 53% badanych kobiety są mniej dyspozycyjne niż mężczyźni ze względu na obciążenie obowiązkami rodzinnymi. Badania jakościowe wśród kobiet pracujących w środowisku sportowym wykazało, że kwestia łączenia życia rodzinnego oraz pracy w środowisku sportowym – np. na stanowisku trenera lub w sztabie szkoleniowym jest problematyczna ze względu na przyjęty w Polsce system szkolenia zawodników. Sztaby szkoleniowe wraz ze szkolonymi zawodnikami pracują przez większą część roku z dala od miejsca zamieszkania. Ośrodki szkoleniowe często znajdują się daleko od dużych ośrodków miejskich, co z kolei utrudnia zmianę miejsca stałego zamieszkania ze względu na trudności z podjęciem zatrudnienia przez oboje partnerów.

Wykres 14. Jak Pan/Pani uważa, jakie czynniki wpływają na obecną sytuację kobiet w polskim sporcie wyczynowym? - Przedstawiciele klubów najwyższych lig.

Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety skierowanej do klubów najwyższych lig.

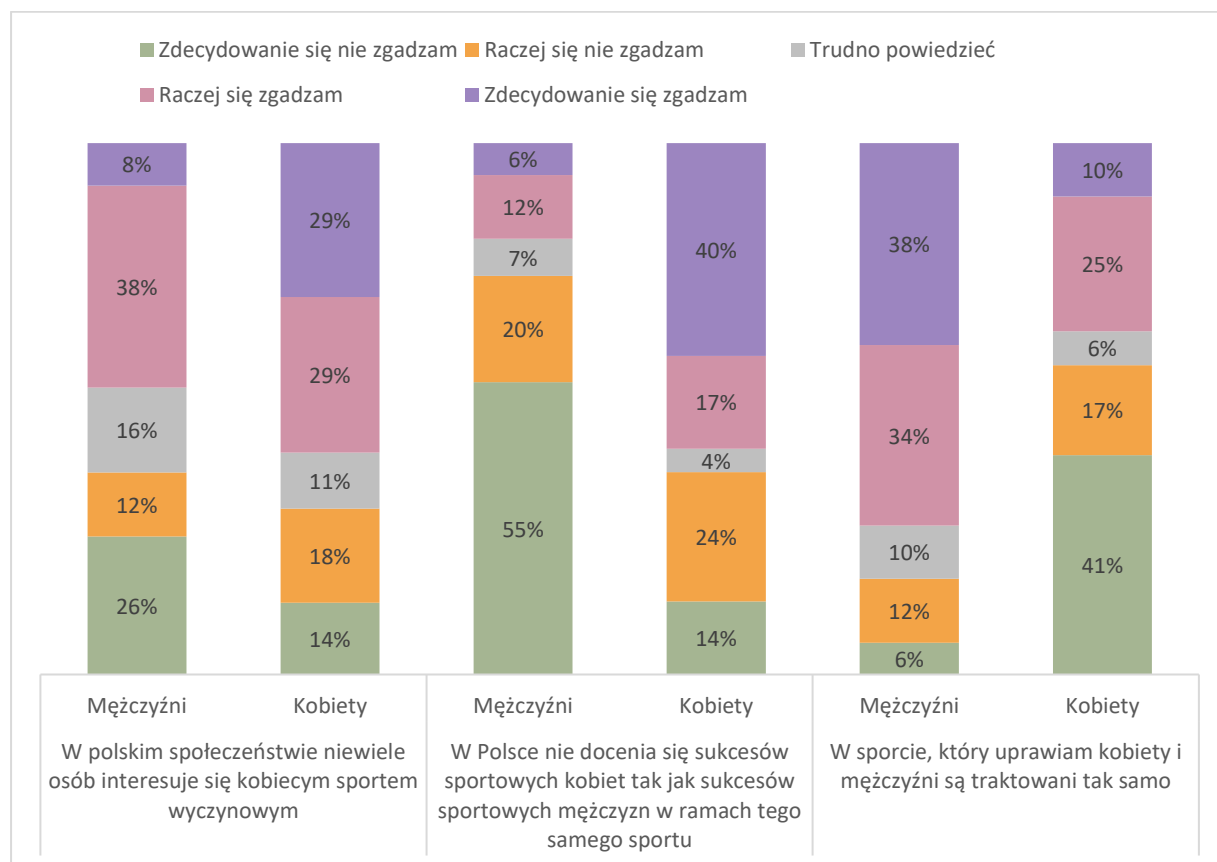
4.4. Doświadczanie dyskryminacji przez zawodników i zawodniczki

Zawodnicy i zawodniczki wyrażają odmienne opinie jeżeli chodzi o dyskryminację płciową w polskim sporcie oraz posiadają odmienne doświadczenia w tym zakresie. Zdecydowana większość mężczyzn wyraża opinię, że w uprawianym przez nich sporcie kobiety i mężczyźni są traktowani tak samo (72% mężczyzn wyraziło opinię, że zdecydowanie lub raczej zgadza się z takim stwierdzeniem). W przypadku kobiet równe traktowanie w ramach sportu, który trenują zauważa tylko 35% zawodniczek.

Ponad połowa zawodniczek (57%) zauważa, że w Polsce nie docenia się sukcesów sportowych kobiet tak jak sukcesów sportowych mężczyzn w ramach poszczególnych sportów. Mężczyźni zdecydowanie rzadziej dostrzegają taki problem – tylko 18% z badanych zawodników zgadza się z taką hipotezą.

Najmniejsze różnice pomiędzy zawodnikami i zawodniczkami widoczne są w przypadku dostrzegania nierówności w poziomie zainteresowania polskiego społeczeństwa sportem w zależności od płci zawodników. Według 58% kobiet i 46% mężczyzn w polskim społeczeństwie niewiele osób interesuje się kobiecym sportem wyczynowym.

Wykres 15. Proszę dla każdego stwierdzenia wskazać czy się z nim Pan/Pani zgadza, czy też nie – zawodnicy kadr narodowych.

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

Doświadczanie dyskryminacji ze względu na płeć w polskim sporcie należy rozpatrywać w kontekście obiektywnych przejawów nierównego traktowania kobiet i mężczyzn, a także przez pryzmat osobistych doświadczeń zawodników i zawodniczek. Badanie ilościowe zrealizowane wśród członków kadr narodowych pozwoliło na poznanie subiektywnych opinii na temat dotyczący równego traktowania ze względu na płeć. **Tylko 18,2% kobiet i aż 69% mężczyzn zadeklarowało, że nie zna takich przypadków w sporcie, który uprawia.** Wyniki badania ankietowego wskazują, że **co czwarta reprezentantka Polski doświadczyła przypadku dyskryminacji ze względu na płeć w sporcie, który uprawia wyczynowo, a co trzecia zawodniczka deklaruje, że zna takie przypadki.** Osobiste doświadczenia z dyskryminacją ze względu na płeć deklaruje także 5% mężczyzn, z kolei 9% zna takie przypadki.

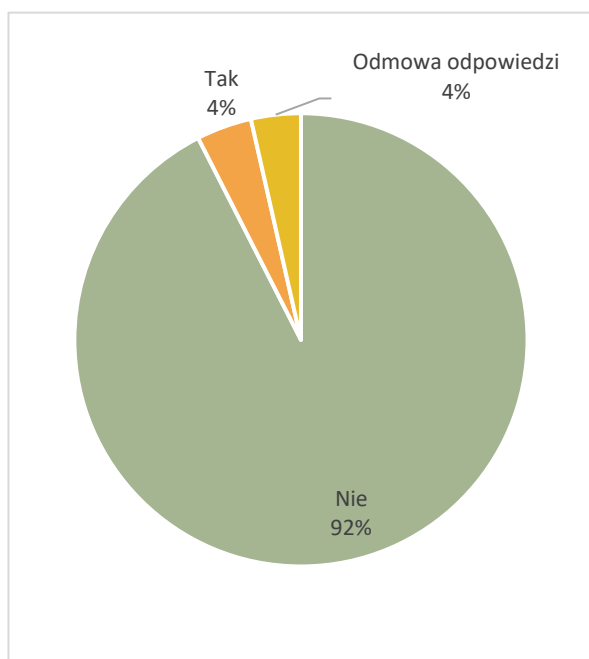
Zawodnicy powołani do kadr narodowych, niezależnie od płci, co do zasady nie spotkali się z sytuacją, w której członek sztabu szkoleniowego lub kadry wspierające składał zawodnikowi lub zawodniczce niestosowne propozycje o charakterze seksualnym. Takie doświadczenia deklaruje 4% badanych zawodników. Należy przy tym podkreślić, że środowisko trenerów jest aktualnie bardzo uczulone w tym obszarze i zachowuje wysoce idącą ostrożność w pracy z zawodniczkami. Ma to swoje przełożenie także na aktywność fizyczną w szkołach.

„Dzisiaj nauczyciel w-fu nie możesz dotknąć swojej uczennicy pomagając skoczyć jej przez kozła, bo może zostać oskarżony o molestowanie seksualne. Natomiast na poziomie klubowym, reprezentacyjnym to się nie zdarza. Jeżdżą na zgrupowania razem kobiety i mężczyźni i rzadko bym myślał o tym, żeby to separować. Tak jak w naszym przypadku tworzą fajną paczkę także prywatnie.”
(Przedstawiciel pzs)

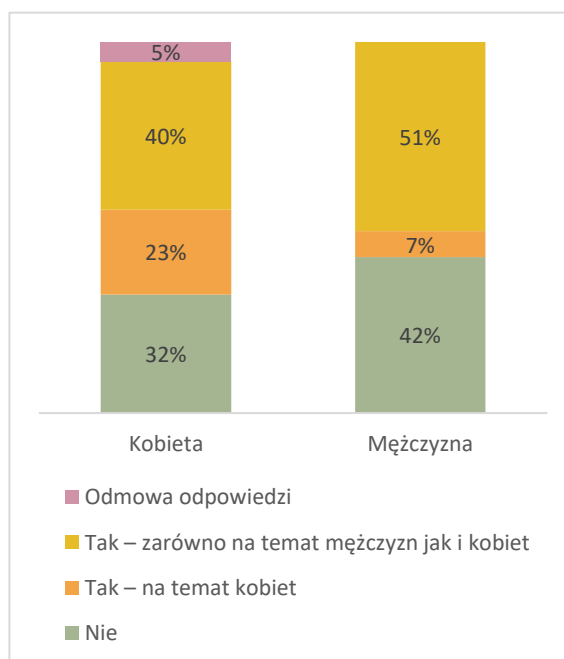
Dyskryminacja ze względu na płeć może przejawiać się także wypowiedzianiem obraźliwych uwag (nawet jeśli wyrażane są w formie żartów) na temat czyjejś płci i seksualności. Takie działania mogą dotyczyć komentowania lub wyśmiewania cech uznawanych powszechnie jako męskie lub kobiece, wyśmiewania wyglądu lub cech charakteru, które według stereotypów nie przystają do danej płci.

Z taką formą dyskryminacji płciowej spotkało się 63% kobiet oraz 58% mężczyzn. Jednocześnie należy zauważyć, że zawodniczki (23%) częściej niż zawodnicy (7%) wskazywały na to, że taka forma dyskryminacji dotyczy tylko kobiet. Co drugi zawodnik wyraził opinię, że takie obraźliwe uwagi w sporcie dotyczą zarówno kobiet jak i mężczyzn. W przypadku zawodniczek taką opinię wyraziło 40% badanych.

Wykres 16. Czy doświadczył/a Pan/i sytuacji, w której członek sztabu szkoleniowego lub kadry wspierającej kadry narodowej składał Panu/Pani niestosowne propozycje o charakterze seksualnym?

Wykres 17. Czy doświadczył/a Pan/i sytuacji, w której członkowie kadry narodowej (w tym zawodnicy, kadra wspierająca, kadra szkoleniowa) wypowiadali obraźliwe uwagi (także w formie żartów) na temat czyjejś płci i seksualności (np. o kobiecych cechach mężczyzn lub na temat wyglądu kobiet)?

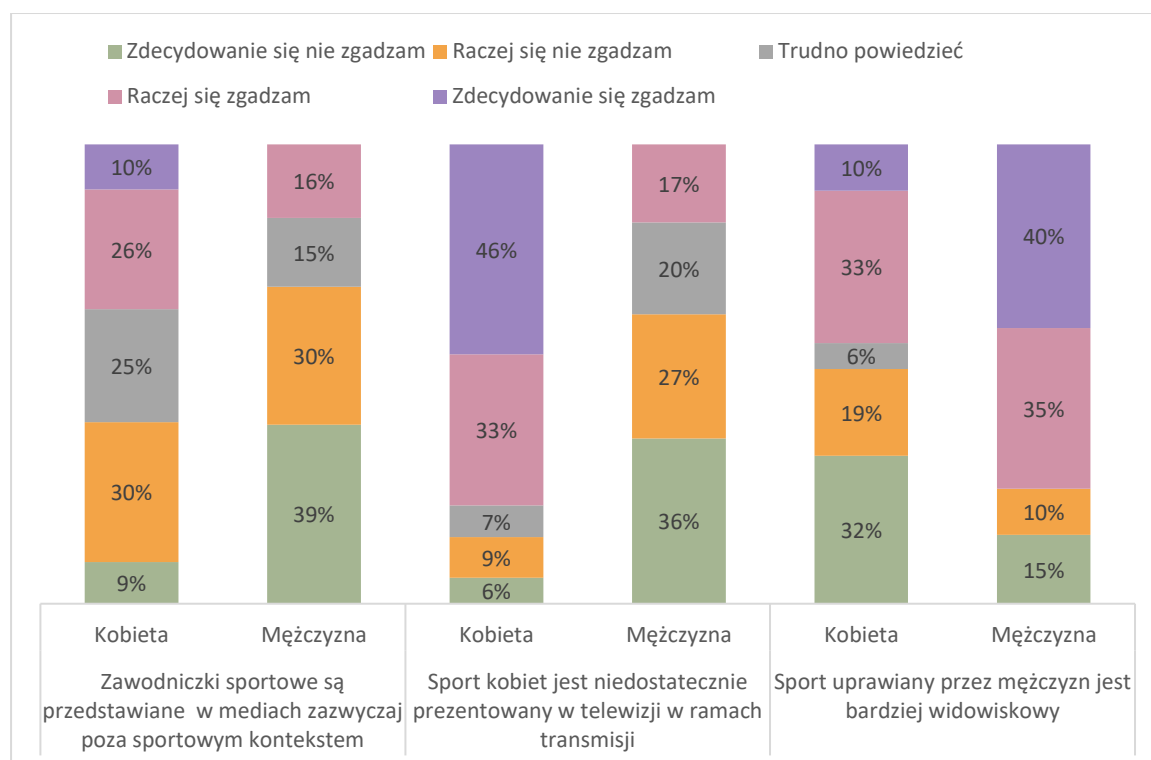

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

4.4.1. OGRANICZONE ZAINTERESOWANIE SPORTEM KOBIET

W ramach badania ilościowego diagnozowano także stosunek zawodników do stereotypowego postrzegania płci w sporcie wyczynowym. Jako jeden z czynników wyjaśniających niższe zarobki zawodniczek oraz mniejsze zainteresowanie mediów i sponsorów sportem kobiet wskazuje się to, że **sport uprawiany przez mężczyzn jest bardziej widowiskowy**. Z takim stwierdzeniem nie zgadza się ponad połowa badanych kobiet (51%) oraz tylko co czwarty mężczyzna. Co ciekawe, aż 40% badanych mężczyzn zdecydowanie zgadza się z taką hipotezą, w przypadku kobiet takie zdecydowane poglądy wyraża co dziesiąta badana. Warto zauważyć, że w przypadku tego stereotypu postawy zawodników wskazują na to, że przedstawiciele kadry narodowej do pewnego stopnia powielają ten wzorzec zgadzając się z zasadnością formułowania takich osądów na temat poziomu atrakcyjności widowiskowej sportu w zależności od płci. Mężczyźni zdecydowanie częściej zgadzają się z takim założeniem, ale w przypadku zawodniczek mamy do czynienia z grupą 43% zawodniczek, które wskazały, że zdecydowanie lub raczej zgadzają się z tym, że sport uprawiany przez mężczyzn jest bardziej widowiskowy.

Wykres 18. Proszę dla każdego stwierdzenia wskazać czy się z nim Pan/Pani zgadza, czy też nie – zawodnicy kadr narodowych.

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

4.4.2. (NIE)DOSTĘPNOŚĆ INFRASTRUKTURY

Badania jakościowe wskazały na istnienie nierówności w zakresie dostępności infrastruktury sportowej dla zawodników. Nawet jeśli dostęp do infrastruktury jest podobny dla zawodników i zawodniczek, to z doświadczenia zawodniczek wynika, że potrzeby szkoleniowe mężczyzn mają nadawany wyższy priorytet, czego konsekwencją jest udostępnianie obiektów sportowych kobietom na mniej komfortowych warunkach zmuszając je do odbywania treningów w mniej dogodnych godzinach. **Problem dyskryminacji w dostępie do infrastruktury sportowej**

zauważany jest wyłącznie przez kobiety. Co czwarta zawodniczka uważa, że mężczyźni mają łatwiejszy dostęp do infrastruktury sportowej niezbędnej do treningów w sporcie, który uprawiają wyczynowo.

Przejawy dyskryminacji zawodniczek w kontekście dostępu do infrastruktury sportowej lub usług związanych z cyklem treningowym są niejednokrotnie bardzo widoczne poza oficjalnym podziałem usług. Choć w oficjalnych dokumentach nie występuje zjawisko dyskryminacji, to forma w jakiej kobiety otrzymują wsparcie w szkoleniu częstokroć różni się od tego oferowanego mężczyznom zawodnikom.

„A mogę przytoczyć przykład ze sztabu szkoleniowego. Mieliśmy dość wyrównaną grupę, gdzie wszyscy byli medalistami imprez mistrzowskich. Fizjoterapeutka mówiła, że masaże w dogodnych godzinach miała zarezerwowane dla mężczyzn, bo oni wymagają więcej opieki i uwagi. A żeńska część kadry przychodziła o 22:00.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Co do różnic w traktowaniu, myślę, że dostęp do obiektów w dogodnych godzinach także są częściej przyznawane mężczyznom. Kobiety przecież mogą wstać o siódmej rano.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Spotkałam się też z serwisantem, który mówił, że potrzebuje więcej czasu na [przygotowanie sprzętu wykorzystywanego w sporcie] dla mężczyzn, a kobieta może [użyć] „tego, co będzie”. Więcej czasu poświęcał na przygotowanie sprzętu męskiej kadry niż damskiej.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Przejawy nierównego traktowania zawodniczek i zawodników widoczne są także w sporcie amatorskim, w młodszych grupach wiekowych, co stanowi czynnik zmniejszający szanse na kontynuowanie aktywności sportowej dziewcząt w przyszłości. Działania podejmowane na rozwój sportu kobiet powinny obejmować cały cykl szkolenia od najmłodszych lat i także w tych obszarach powinno unikać się działań dyskryminujących ze względu na płeć.

„Dziewczyny grają, szkolna drużyna piłkarska to od razu zrobili, że godziny treningów nie gdzieś o 17 tylko o 19, potem tam rodzice się wstawili i doszli do tego po jakimś czasie, że mają równo podzielone a nie, że kobiety mają gorsze godziny. Też trzeba walczyć cały czas, to jest tak troszeczkę dłuższa droga.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

4.4.3. NIEDOCENIANIE SUKCESÓW ZAWODNICZEK

W środowisku sportowym panuje przekonanie, że kobietom łatwiej jest osiągnąć sukces w sporcie ze względu na mniejszą konkurencję. Warto zauważyć, że wyniki badań ilościowych wskazywały na to, że często same zawodniczki zauważają, że w ich przypadku łatwiej jest uzyskać powołanie do kadry narodowej niż mężczyznom. Ponad połowa zawodniczek (57%) zauważa, że w Polsce nie docenia się sukcesów sportowych kobiet tak jak sukcesów sportowych mężczyzn w ramach poszczególnych sportów.

„To wszystko jest wypadkową tego, że w polskim świecie sportu jest takie przekonanie, że kobietom łatwiej osiągać dobre wyniki sportowe. Złoty medal olimpijski wygrany przez mężczyznę jest bardziej wartościowy niż ten, uzyskany przez kobietę.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„To uderza w psychikę kobiet. Ja wielokrotnie spotkałam się z tego typu opiniami, gdy przywoziłam medal z jakiejś imprezy. Słyszałam: „a, bo u ciebie nie było konkurencji” czy „u was dużo łatwiej zdobyć medal”. Więc zawsze jakoś „spłaszczano” ten wynik sportowy. Wtedy kobieta nie cieszy się – ja się nie cieszyłam – tym wynikiem. Nie byłam szczęśliwa, bo go zdobyłam, bo od razu słyszałam, że mój medal jest na takim samym poziomie, jak dziesiąte miejsce w kategorii męskiej.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

4.4.4. BARIERY DOTYCZĄCE KWESTII FINANSOWYCH

Choć we wcześniejszym rozdziale wskazano, że działania podejmowane przez polskie związki sportowe zmierzają do zapewnienia równości puli środków dostępnych dla zawodników bez względu na płeć, problem finansowania sportu kobiet stanowi istotną barierę w sporcie wyczynowym kobiet. Należy zauważyć, że w przypadku kategorii seniorskich sport niejednokrotnie stanowi jedyne źródło utrzymania zawodników.

W przypadku kobiet często pojawia się problem braku funduszy na rozwój sportowy. Sport kobiet wciąż traktowany jest jako realizowanie pasji, zainteresowań zawodniczek, a nie jako praca zarobkowa. Kobiety chcące rozwijać swoją karierę sportową w sportach, w których kluczową rolę odgrywają sponsorzy wspierający rozwój zawodników i zawodniczek, częstokroć muszą finansować szkolenie z własnych środków.

„To znaczy stereotypem też jest to, że kobiet nie traktuje się do końca jako atletki, to są bardziej babochłopy, to są bardziej właśnie typowa fanaberie, a bo ona z pasji to robi. Natomiast, nie traktuje się, jako pracy zarobkowej, nie jest to ich główne źródło utrzymania.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Na pewno finansowe, no bo na pewno nakłady finansowe są niższe niż u mężczyzn, zatem myślę, że tutaj w dużej mierze swoje rzeczy, wielokrotnie ze swoich środków czy tam ze swoich jakichś funduszy muszą sobie uzupełniać pewne rzeczy.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Z doświadczeń zawodniczek wynika także, że finansowanie cyklu szkoleniowego zawodniczek i zawodników różni się poziomem środków finansowych wykorzystywanych na ten cel. Zidentyfikowano przykład dyskryminacji ze względu na płeć pod względem zapewniania warunków do przeprowadzenia treningów dla zawodników w zależności od ich płci.

„Spotkałam się z tym, że gdy kadry na równym poziomie były rozdzielone na męską i żeńską, kadra męska pojechała na zgrupowanie do [zagraniczny region w górach], a kadra żeńska do [polska miejscowość]. Związek Sportowy tłumaczył to tym, że mężczyznom potrzebny jest trening wysokogórski, a kobiety mogą go zrobić w [Polsce].”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

W rozdziale poświęconym zarobkom zawodników zwrócono uwagę na różnice w poziomie wynagrodzenia zawodników w szczególności w klubach sportowych, które w dużej mierze zależą od sponsorów. Nie sposób nie wspomnieć, że mniejsze zainteresowanie sponsorów sportem kobiet przekłada się na istotną barierę w rozwijaniu kariery sportowej zawodniczek. Warto tutaj podkreślić, że postawy sponsorów są efektem wielu czynników, w tym udziału kobiet w sporcie, ich pozycji w tym środowisku, zainteresowania mediów, zdolności do kontynuowania sportu wyczynowego nawet w przypadku podjęcia decyzji o macierzyństwie i wielu innych.

„Tak, oczywiście to jest bardzo ważna sprawa. Jak media kreują swoich bohaterów, są to przeważnie bohaterowie - panowie i oni mają na pewno łatwiejszy dostęp do sponsorów. I polskie zawodniczki, które mają duże osiągnięcia sportowe na pewno myślą, że są na równi z mężczyznami ale też bardzo dużo dziewczyn jest niedocenianych.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

4.4.5. BARIERY DOTYCZĄCE ŻYCIA RODZINNEGO I MACIERZYŃSTWA

Obciążenie kobiet wynikające z obowiązków rodzinnych jest drugim najczęściej wskazywanym przez zawodniczki problemem hamującym szanse na rozwijanie kariery sportowej przez zawodniczki. W obszarze życia rodzinnego i macierzyństwa dostrzeżono barierę, która może przejawiać się świadomą rezygnacją (lub przerwą) zawodniczki z kariery sportowej spowodowaną ciężką i macierzyństwem.

„Panie decydując się na sport wyczynowy muszą brać pod uwagę wszystkie aspekty, także własną fizjologię, także to kiedy będą chciały urodzić dziecko i założyć rodzinę i tak dalej. Panowie tu w części mają, że tak powiem większy luz. Bo sport wyczynowy wiąże się z określonymi wyrzeczeniami, z określonym rytmem, z określonym reżimem i także z określonymi zagrożeniami. Bo każdy sport niesie za sobą zagrożenia kontuzji czy innych przypadłości tym podobnych. W przypadku panów jakby łatwiej przychodzi taka decyzja, że [sport] uprawiam zawodowo i tak dalej, w przypadku pań to muszą brać pod uwagę to, że się decydują na określoną ścieżkę życiową.”
(Przedstawiciel pzs)

Z drugiej strony kwestia ewentualnego macierzyństwa może być podstawą decyzji podejmowanych przez działaczy sportowych, sztaby szkoleniowe i selekcjonerów powołujących kadry narodowe. Badani przedstawiciele polskich związków sportowych niejednokrotnie w badaniu jakościowym wskazywali kwestię urlopu macierzyńskiego jako „obszar ryzyka”, który

utrudnia współpracę z zawodniczkami. W środowisku sportowym cięża i związana z tym niemożność kontynuowania uprawiania sportu wyczynowego stanowi czynnik, który zniechęca do inwestowania czasu i środków w rozwój sportowy kobiet. Brak rozwiązań dotyczących możliwości powrotów do sportu po urlopie macierzyńskim częstokroć oznacza dla zawodniczek zakończenie kariery sportowej wraz z podjęciem decyzji o macierzyństwie.

„Przed wszystkim to, że mogą zachodzić w ciążę i rodzić dzieci to jest ten przywilej, którego mężczyźni nie mają. To wpływa na sport, bo kobieta w zasadzie nie tak jak mężczyzna zrezygnuje, bo ma kontuzję, ona może właśnie zrezygnować z tego powodu. W związku z tym to szkolenie jest moim zdaniem jest takie niepewne w dyscyplinach.”
(Przedstawiciel pzs)

Zawodniczki także zauważają odmienne traktowanie kobiet ze względu na „ryzyko” rezygnacji ze sportu (lub długiej przerwy) spowodowanej macierzyństwem.

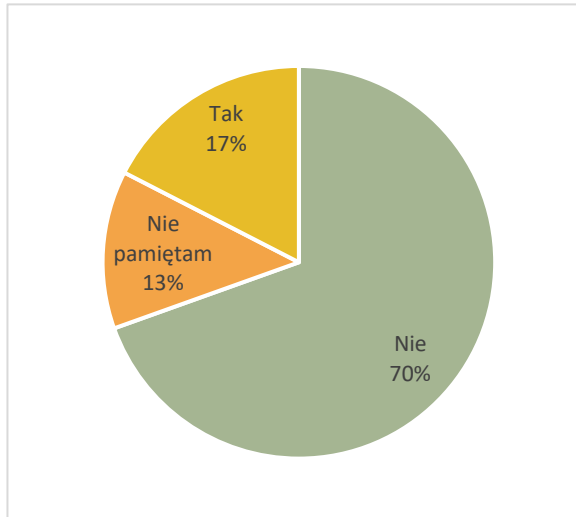
„Kobiety są też uważane za mniej „stabilne” sportowo, ponieważ mogą zakończyć karierę na przykład z powodu zajścia w ciążę. Więc uważa się, że kobiety są mniej „stabilne” sportowo.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Kobiety ze środowiska sportowego zwracały uwagę na konsekwencje takiego postrzegania zawodniczek. Fakt, że otoczenie sportowe (częstokroć zdominowane przez mężczyzn) ewentualne macierzyństwo traktują jako obszar ryzyka, który może przyczynić się do poniesienia strat finansowych (rezygnacja ze sportu zawodniczki w szczytowej formie) sprawia, że nie tylko sztaby szkoleniowe inaczej postrzegają kobiety – zawodniczki, ale także ewentualni **sponsorzy, którzy wolą inwestować w sport mężczyzn, gdzie co prawda mogą wystąpić trudności z kontynuowaniem kariery** (np. kontuzja, zdarzenia losowe), **ale stanowią one mniejszy obszar ryzyka niż chęć kobiet do założenia rodziny i urodzenia dziecka**, to jest czynników, które w znaczącym stopniu ograniczają dyspozycyjność zawodniczek.

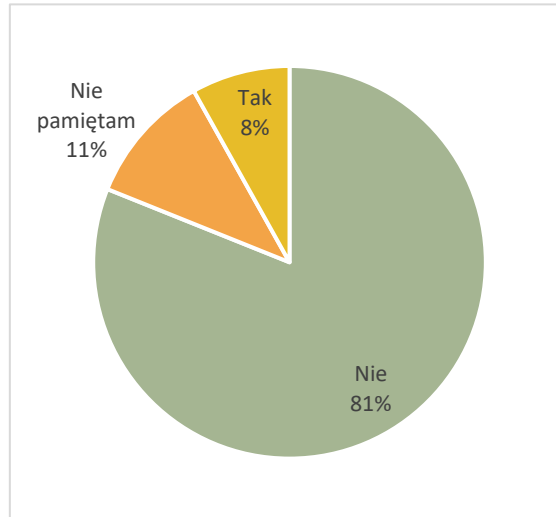
„Tutaj znowu wraca kwestia tego, że mężczyzna postrzegany jest przez pryzmat tego, jaki osiągnął wynik, jeśli dobry, to warto w niego zainwestować, bo będzie przez jakiś czas utrzymywał swoją dobrą formę sportową. Z kobietami jest tak, że myśli się, że kobieta może niedługo zajść w ciążę, że może jest w takim wieku, że już powinna zajść w ciążę i z tego powodu będzie miała przerwę w sporcie. Pojawiają się więc różne domysły – czy warto inwestować w kobietę sportowca.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Jawna dyskryminacja kobiet ze względu na ich plany dotyczące posiadania dzieci ma charakter incydentalny. W ramach badania ilościowego uwzględniono pytania kierowane wyłącznie do zawodniczek, które związane są z analizowanym problemem. 17% zawodniczek zadeklarowało, że członkowie sztabu szkoleniowego pytali je o plany związane z macierzyństwem. Z deklaracji zawodniczek wynika, że w zdecydowanej większości przypadków, udzielona odpowiedź na pytanie o plany dotyczące posiadanie dzieci nie wpłynęły na sposób traktowania zawodniczek.

Wykres 19. Czy Pani trener lub inna osoba ze sztabu szkoleniowego pytała o Pani plany dotyczące posiadania dziecka/dzieci?

Wykres 20. Czy uważa Pani, że została Pani inaczej potraktowana przez sztab szkoleniowy ze względu na odpowiedź o plany dotyczące posiadania dzieci?

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodników kadr narodowych, N=407.

Zawodniczki mające świadomość trudności wynikających z podjęcia decyzji o urodzeniu dziecka częstokroć odwołują tę decyzję w czasie aż do zakończenia kariery sportowej. W badanej grupie 8% zawodniczek deklaruje, że odsunęła w czasie decyzję o macierzyństwie z obawy, że wpłynie to negatywnie na ich karierę sportową. Ponadto 64% zetknęło się z takimi przypadkami w swoim otoczeniu – 29% zna takie przypadki osobiście, a kolejne 35% słyszało o takich sytuacjach.

Należy wziąć także pod uwagę okoliczności i możliwość powrotu do sportu wyczynowego po zakończeniu urlopu macierzyńskiego lub rodzicielskiego. Trudności z ponownym rozwinięciem swojej kondycji miało 36% zawodniczek powracających do sportu po przerwie spowodowanej urodzeniem dziecka. Jednocześnie widoczne jest to, że powrót na sportu choć trudny, nie jest w niektórych sportach niemożliwy.

„Mogą być matkami. Często zawodniczki na wysokim poziomie wyczynowym w czasie kariery sportowej rodzą dzieci i wracają. Wielokrotnie zdarza się, że mają chore dzieci i skutecznie wracają do sportu wyczynowego i zdobywają najwyższe trofea sportowe, łącznie z medalami olimpijskimi, mistrzostwami świata czy mistrzostw Europy.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Tu się pojawia konflikt, praktycznie zawsze pojawia się konflikt na linii trener zawodniczka jeżeli chodzi o założenie rodziny, zawsze są dąsy, prawie zawsze jest obrażenie się przez trenera, że ty jednak zdecydowałaś się założyć rodzinę.”
(Przedstawiciel pzs)

Warto zauważyć, że problem dyskryminacji kobiet ze względu na ich zdolność do rodzenia dzieci nie dotyczy tylko i wyłącznie zawodniczek. Z podobnym problemem mogą spotkać się kobiety,

które po zakończeniu kariery sportowej pracują w strukturach organizacyjnych polskich związków sportowych lub innych organizacji związanych ze sportem. Wówczas dyskryminacja objawiać może się przydzielaniem mniej odpowiedzialnych zadań lub unikania włączania takich pracownic w długofalowe projekty z obawy, że w czasie jego trwania kobieta będzie miała przerwę w pracy w związku z ciążą i urlopem macierzyńskim.

„Może nie powinnam o tym opowiadać, ale spotkałam się z takim podejściem do mnie, gdy zakończyłam karierę sportową i rozpoczęłam pracę zawodową. Patrzy się na mnie dość pobłaźliwie i wiem to, że nie dostaję projektów długoterminowych, ponieważ jest takie przypuszczenie, że niedługo mogę chcieć założyć rodzinę.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Warto zauważyć, że omawiana bariera i jednocześnie obszar dyskryminacji kobiet wynika z wciąż panującego w Polsce przekonania o roli kobiety w życiu społecznym, której najważniejszą rolą jest dbanie o rodzinę, pielęgnowanie bliskich i utrzymanie gospodarstwa domowego w ładzie. Taki tradycyjny model rodziny wciąż odgrywający ważną rolę w polskim społeczeństwie sprawia, że kobieta zanurzona w takim światopoglądzie, chcąc kontynuować karierę sportową musi nieustannie toczyć wewnętrzną walkę wynikającą z konfliktu ról „matka” i „sportowiec” a jednocześnie stara się sprostać oczekiwaniom społecznym, które często stanowią dodatkową barierę dla zawodowego uprawiania sportu. Dla kobiet częstokroć sport w konsekwencji staje się zajęciem dodatkowym, co rzeczywiście wpływa negatywnie na jej wyniki sportowe.

„Ktoś się mimo wszystko w Polsce musi zająć rodziną, domem, nakarmić dzieci, męża itd., posprzątać. Kobieta musi sobie poza godzinami swoich jakby dwóch prac, pracy zawodowej, pracy domowej wybierać że w tym czasie pójdzie sobie nie wiem, pograć.”
(Przedstawiciel pzs)

Postrzeganie kobiety przez pryzmat jej roli społecznej obejmującej dbanie o ognisko domowe, macierzyństwo i bycie wsparciem dla mężczyzny, który ma pełne prawo i możliwości do rozwijania swoich umiejętności i zainteresowań zmienia się na przestrzeni lat. **Należy kontynuować działania, które będą zmierzały do zwalczania stereotypowego postrzegania kobiet w tym kontekście.** To do kobiety należy wybór dotyczący jej ścieżki życiowej. Częstokroć nie ma ona nic wspólnego z wyobrażeniami osób z jej otoczenia sportowego – sztabu szkoleniowego, sponsorów, osób decyzyjnych w klubach czy organizacjach.

„Przez wiele lat są przypisywane różne stereotypy: że zadaniem kobiet jest prowadzenie domu, wychowanie dzieci, że sport to męska sprawa i jeśli już sport kobiecy to lekki, łatwy i przyjemny. Ale czasy się zmieniły i mi się wydaje, że sport w życiu kobiety ogrywa dużą rolę i sport towarzyszy nam w każdym wieku czy to sport wyczynowy czy zwykła aktywność fizyczna.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

5. PRZECIWDZIAŁANIE DYSKRYMINACJI ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ W POLSKICH ZWIĄZKACH SPORTOWYCH

Płeć może być uwzględniona na każdym etapie podejmowania działań i tworzenia polityk oraz regulaminów w sporcie. Na etapie planowania można skorzystać z statystyk uwzględniających podział na płeć, analizy wpływu danego działania na płeć, konsultacji z interesariuszami. Na etapie planowania można wykorzystać takie narzędzia jak: budżetowanie wspierające równość ze względu na płeć, wskaźniki płci, czy regulacje dotyczące zamówień publicznych ukierunkowane na wspieranie równości płci. Na etapie działania można wykorzystać treningi równościowe, treningi podnoszące świadomość na temat kwestii płci. Na etapie ewaluacji można zastosować monitoring czy ewaluację wrażliwą na płeć (Equality, 2017).

W wypracowanych przez MKOI rekomendacjach zawarta została reguła implementacji polityk związanych z przeciwdziałaniem molestowaniu oraz zakazem dyskryminacji ze względu na płeć, która została wprowadzona do Podstawowych Zasad Dobrego Zarządzania (IOC Basic Principles of Good Governance) (Committee, 2018). Dodatkowo MKOI opracował zestaw rekomendacji *stricte* odnoszących się do równości płci (Committee, 2018).

Konkretne praktyki przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć oraz zapewnienia równości płci w sporcie zostały wdrożone, m.in. w Wielkiej Brytanii, gdzie w 2004 roku wprowadzono Standardy Równościowe w Sporcie. Mają one na celu zapewnienie równości płci poprzez działania podejmowane we wszystkich aspektach aktywności organizacji zrzeszających przedstawicieli środowiska sportowego. Również w Finlandii pod koniec lat 90. XX wieku wdrożono szczegółowe wytyczne dotyczące równości płci. W 2011 oraz 2012 roku opublikowano raporty ze szczegółowymi rekomendacjami na temat zwiększenia równości płci w sporcie (Equality, 2017).

Wśród sugerowanych działań wymienia się również zapewnienie równej liczby kobiet i mężczyzn na stanowiskach związanych ze sportem co miałyby przeciwdziałać reprodukcji struktur dyskryminujących. Dodatkowo, zaleca się wdrożenie strategii rekrutowania wrażliwych na płeć i przeciwdziałających dyskryminacji, czy wręcz stosowanie tak innowacyjnych rozwiązań jak premie finansowe dla organizacji zatrudniających kobiety na typowo męskich stanowiskach (Forsyth, Jones, Duval, & Bambridge, 2019).

Warto także wspomnieć, że w Polsce w PKOI funkcjonuje Komisja Sportu Kobiet. Jej głównym celem jest podejmowanie inicjatyw związanych z propagowaniem idei olimpizmu i umacniania roli sportu kobiecego w społeczeństwie. Komisja promuje międzynarodowe porozumienia i współpracę w zakresie sportu kobiet oraz wzmacnia pozycję i wyrównuje status ekonomiczny kobiet profesjonalnie zaangażowanych w proces szkolenia olimpijskiego (trenerki, lekarki, działaczki, specjalistki różnych dziedzin). Do zadań członków Komisji należy również utrzymywanie kontaktu z olimpijkami oraz dążenie do reprezentatywnego udziału kobiet w organach decyzyjnych, zajmujących się sportem olimpijskim na poziomie centralnym, związkowym i klubowym.

Rekomendacje Społecznej Rady Sportu Kobiet działającej przy Ministrze Sportu powstały w ramach działań grup roboczych przy Komisji Sportu Kobiet PKOI w 2020 roku. Celem podejmowanych działań jest promowanie równości kobiet i mężczyzn oraz wypracowanie modelu wdrażania polityki równego traktowania ze względu na płeć w strukturach sportowych na poziomie klubów regionalnych, wojewódzkich i polskich związków sportowych. Rekomendacje dotyczą zwiększania udziału kobiet w strukturach sportowych oraz udziału kobiet w sporcie wyczynowym, a także sportu szkolnego i powszechnego.

5.1. Zarządzanie różnorodnością i przeciwdziałanie dyskryminacji w pzs

Analiza regulaminów i statutów polskich związków sportowych stanowi uzupełnienie dla danych pozyskanych od przedstawicieli tych organizacji. W przypadku zapisów równościowych analizowane dokumenty zawierały przede wszystkim ogólne formuły dotyczące równości i braku dyskryminacji z takich powodów jak: płeć, pochodzenie, kolor skóry, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne. W niektórych związkach takie informacje zostały zawarte także w kodeksach etyki dotyczących zawodników, trenerów oraz innych osób związanych z danym sportem. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wciąż **mało popularne w polskich związkach sportowych jest tworzenie komisji do spraw kobiet**. Taki organ utworzono jedynie w 11% pzs. Z obserwacji przedstawicieli pzs wynika, że brak komisji kobiet, która miałyby się zajmować promowaniem sportu kobiet jest efektem nieobecności kobiet w strukturach organizacyjnych polskich związków sportowych, co stanowi błędne koło, ponieważ wówczas nie są także podejmowane działania w celu zwiększenia udziału kobiet w poszczególnych sportach.

„Bo rzeczywiście kobiet nie widać, albo ich nie ma w organizacjach, w zarządach czy w komisjach. Nawet jeżeli są, to te komisje są bardzo niewidoczne. Moim zdaniem to się bierze z tego, że kobiet w sporcie jest dużo mniej.”
(Przedstawiciel pzs)

W niektórych przypadkach komisje kobiet są planowane do utworzenia, jako jeden z etapów działań ukierunkowanych na promowanie sportu kobiet, ale inicjatywa taka, w odczuciu działacza biorącego udział w badaniu jakościowym, musi być poprzedzona pobudzeniem przedstawicieli środowiska sportowego do działania w obszarze wspierania sportu kobiet tak aby powstały organ nie był wyłącznie nieaktywnym organem.

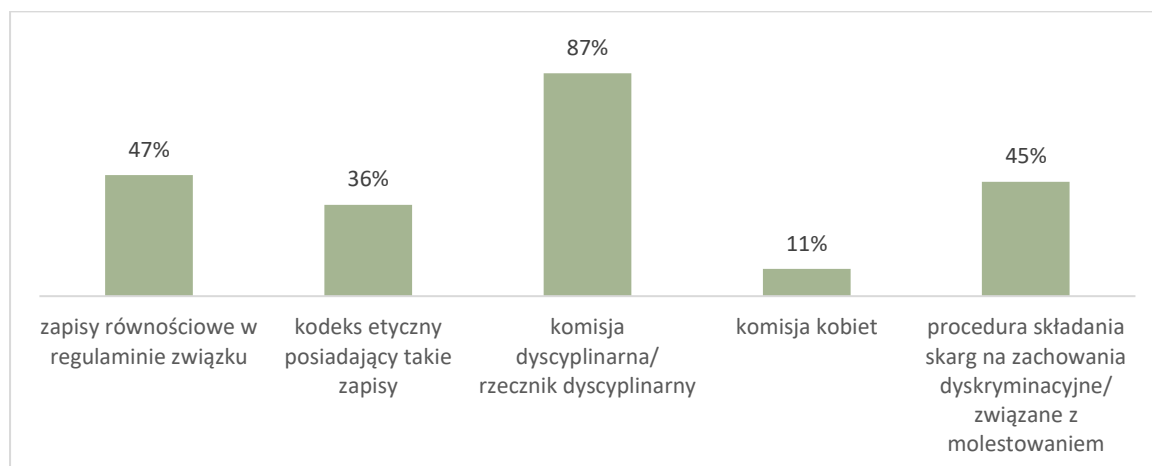
„Jeszcze nie ma komisji, [swego czasu] była komisja złożona z dwóch mężczyzn i jednej kobiety, ale ta komisja tak naprawdę też nic nie działała z uwagi na to, że jej członkowie nie za bardzo chcieli działać.”
(Przedstawiciel pzs)

„Komisji kobiecej do spraw sportu jeszcze nie mamy, bo to się dopiero rozwija. To nie jest ten etap, ale to jest jednym z celów, utworzenie w pewnym momencie komisji kobiet, bo to jest istotne, żeby kobiety, które uczestniczą w tym sporcie miały swoje zdanie.”
(Przedstawiciel pzs)

W 87% polskich związków sportowych funkcjonuje komisja dyscyplinarna lub rzecznik dyscyplinarny. W przypadku braku takiej struktury zazwyczaj powoływany jest sąd koleżeński/związkowy. W 45% pzs przewidziano procedurę składania skarg na zachowania dyskryminacyjne bądź związane z molestowaniem. Należy tutaj zauważyć jednak, że w przypadku molestowania częstokroć zastosowanie mają procedury dotyczące naruszenia cielesności zawodników. Nawet w przypadku braku takich procedur przedstawiciele związków zwracali uwagę, że w takiej sytuacji zdarzenia należy zgłaszać do komisji dyscyplinarnych funkcjonujących w związku. Z przeprowadzonego badania wśród przedstawicieli polskich związków sportowych

wynika jednak, że w ciągu ostatnich trzech lat w żadnym ze związków nie wpłynęły żadne skargi związane z dyskryminacją.

Wykres 21. Obecność zapisów dotyczących zarządzania różnorodnością i przeciwdziałania dyskryminacji w dokumentach pzs.

Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych uzupełnionych o analizę dokumentów (N=48).

W poniższej tabeli zaprezentowano sytuację w poszczególnych polskich związkach sportowych. Analizą w tym zakresie objęto 48 polskich związków sportowych.

Tabela 19. Przegląd regulacji dotyczących zarządzania różnorodnością i przeciwdziałania dyskryminacji w pzs.

PZS	zapisy dot. równości	kodeks etyczny posiadający takie zapisy	komisja dyscyplinarna / rzecznik dyscyplinarny	komisja kobiet	procedura składania skarg na zachowania dyskryminacyjne / związane z molestowaniem
Aeroklub Polski	Nie	Nie	Tak	Nie	Nie
Polska Federacja Petanque - Polski Związek Sportowy	Nie	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Alpinizmu	Trudno powiedzieć	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Amp Futbolu	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Nie	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Badmintona	Nie	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Biathlonu	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Bilardowy	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Bobslei i Skeletonu	Trudno powiedzieć	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Bocci	Nie	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Bokserski	Tak	Nie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Brydża Sportowego	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Tak	Tak	Trudno powiedzieć
Polski Związek Gimnastyczny	Tak	Tak	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Golfa	Nie	Tak	Tak	Tak	Nie

Polski Związek Hokeja na Lodzie	Tak	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Hokeja na Trawie	Tak	Tak	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Jeździecki	Trudno powiedzieć	Tak	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Judo	Nie	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Kajakowy	Tak	Tak	Nie	Tak	Tak
Polski Związek Karate	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Karate Tradycyjnego	Tak	Tak	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Kickboxingu	Tak	Tak	Tak	Tak	Nie
Polski Związek Kolarski	Nie	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Korfbalłu	Nie	Nie	Trudno powiedzieć	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Koszykówki	Nie	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Kręglarski	Nie	Nie	Tak	nie	
Polski Związek Lekkiej Atletyki	Trudno powiedzieć	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Łyżwiarstwa Figurowego	Nie	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Polski Związek Motorowodny i Narciarstwa Wodnego	Nie	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Narciarski	Tak	Tak	Nie	Nie	Nie
Polski Związek Piłki Nożnej	Tak	Tak	Tak	Tak	Nie
Polski Związek Piłki Siatkowej	Tak	tak	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Płetwonurkowania	Nie	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Pływacki	Tak	Nie	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Rugby	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Rugby na Wózkach	nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Polski Związek Snookera i Bilarda Angielskiego	Tak	Tak	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Squasha	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Szachowy	Trudno powiedzieć	Tak	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Stermierczy	Nie	Tak	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Taekwon-do	Tak	Tak	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Tenisa Stołowego	Trudno powiedzieć	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Tenisowy	Tak	Tak	Tak	Nie	Nie
Polski Związek Towarzystw Wioślarskich	Nie	Nie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Triathlonu	Nie	Nie	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Polski Związek Wushu	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak
Polski Związek Żeglarski	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Związek Piłki Ręcznej w Polsce	Trudno powiedzieć	Nie	Tak	Nie	Nie

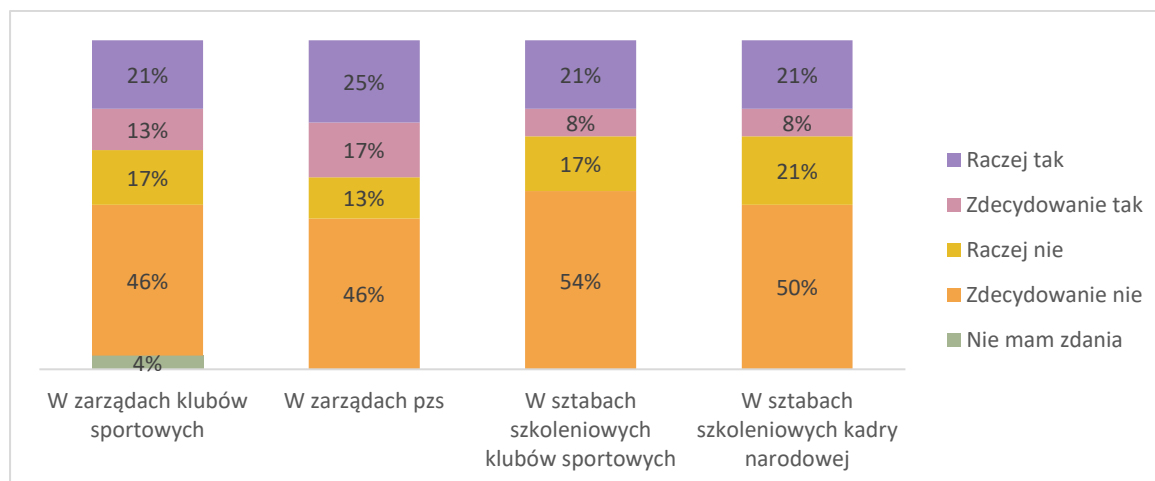
Opracowanie własne na podstawie deklaracji przedstawicieli polskich związków sportowych uzupełnionych o analizę dokumentów.

5.2. Oczekiwania wobec regulacji prawnych

Działania podejmowane w celu zwiększenia udziału kobiet w środowisku sportowym co do zasady nie powinny opierać się na prawnych regulacjach warunkujących parytety zatrudnienia kobiet w strukturach organizacyjnych organizacji sportowych, w tym polskich związków sportowych. Konstytucyjne aspekty równości wskazują na równość kobiet i mężczyzn. W Polsce kodeks pracy gwarantuje równe traktowanie i niedyskryminowanie na rynku pracy. Jedną ze strategii wyrównywania szans kobiet i mężczyzn może być, szczególnie w środowiskach silnie zdominowanych przez mężczyzn, wprowadzanie regulacji prawnych dotyczących minimalnego udziału kobiet w wybranych strukturach organizacyjnych. Dlatego w badaniach ilościowych uwzględniono kwestię poznania opinii na temat ewentualnych rozwiązań w tym zakresie. **W przypadku przedstawicieli klubów najwyższych lig większość badanych jest przeciwna wprowadzeniu regulacji określających minimalny udział kobiet na wybranych stanowiskach.** Największy odsetek badanych (42%) dopuszcza możliwość wprowadzenia takich regulacji w zakresie zarządów pzs.

„W związkach sportowych powinno pracować więcej kobiet, zarówno w tych wojewódzkich, jak i centralnych. Należy wprowadzić regulacje prawne dotyczące udziału kobiet na wybranych stanowiskach i zmienić sposób myślenia społeczeństwa, szczególnie postrzegania przez mężczyzn sportu wyczynowego jako typowo męskiego zajęcia.”
(Przedstawiciel klubu z najwyższej ligi)

Wykres 22. Czy powinny istnieć regulacje prawne określające jaki powinien być (minimalny) udział kobiet na wybranych stanowiskach - przedstawiciele klubów najwyższych lig.

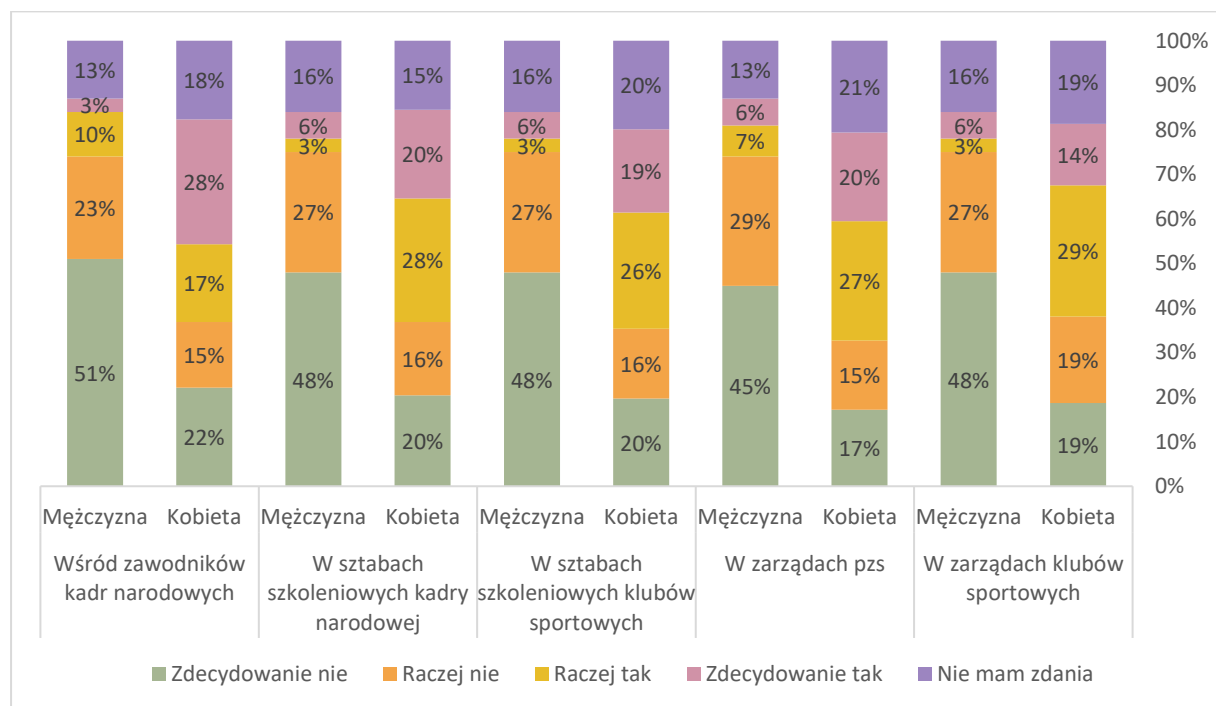

Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety skierowanej do klubów najwyższych lig.

Zawodniczki zdecydowanie częściej niż zawodnicy widzą zasadność wprowadzenia regulacji prawnych w zakresie zatrudniania kobiet we wszystkich wyszczególnionych na wykresie poniżej kategoriach. Największy odsetek kobiet widzi zasadność uregulowania minimalnego poziomu zatrudnienia kobiet w sztabach szkoleniowych kadry narodowej (48%) oraz w zarządach polskich związków sportowych (47%). W przypadku mężczyzn większość badanych nie widzi zasadności wprowadzania takich regulacji. Największy odsetek odpowiedzi wskazujących na zasadność takich

działań dotyczy udziału kobiet w kadrze narodowej (13%) oraz w zarządach polskich związków sportowych (13%).

Wykres 23. Czy powinny istnieć regulacje prawne określające jaki powinien być (minimalny) udział kobiet na wybranych stanowiskach – zawodnicy kadr narodowych.

Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI wśród zawodniczek i zawodników kadr narodowych, N=507.

Choć wprowadzenie regulacji prawnych stanowi przedmiot kontrowersji, działaczki sportowe zauważają zgodnie, że wprowadzenie takiego rozwiązania stanowiłoby czynnik przyspieszający powolne, ewolucyjne zmiany obserwowane w polskim środowisku sportowym. Dotychczas podejmowane działania polegające na miękkich zaleceniach przynoszą bardzo ograniczone efekty. W środowisku sportowym kobiety w organach decyzyjnych mają niewielki udział, a doświadczenie pokazuje, że czekanie na naturalnie zachodzące zmiany jest nieskuteczne. Istotne jest to, aby wprowadzanie regulacji dotyczących minimalnego udziału kobiet w strukturach organizacyjnych nie miało negatywnych skutków. Może okazać się, że w sytuacji konieczności zapewnienia odpowiedniej, minimalnej liczby kobiet wybieranych z relatywnie niewielkiej grupy, stanowisko obejmie osoba nieposiadająca odpowiednich predyspozycji, kwalifikacji lub kompetencji. Aby uniknąć takich trudności istotne jest zapewnienie równego traktowania niezależnie od płci.

5.3. Promowanie sportu kobiet

Przeprowadzone badania wskazują na potrzebę podejmowania działań promujących sport kobiet oraz działań niwelujących występujące bariery i trudności, z jakimi mierzą się zawodniczki. Ważne jest także podejmowanie takich działań, które w dłuższej perspektywie przyczynią się do zwalczania krzywdzących dla kobiet stereotypów i przejawów dyskryminacji w sporcie.

O ile na poziomie formalnym podjęto już działania w tym kierunku, o tyle ważne jest także podejmowanie działań wizerunkowych, świadomościowych i edukacyjnych w zakresie równego

traktowania kobiet i mężczyzn w środowisku sportowym. Działania takie konieczne są na wszystkich szczeblach: z uwzględnieniem lokalnych klubów, ośrodków regionalnych, władz centralnych, a także inspirując się działaniami podejmowanymi na arenie międzynarodowej.

„Chodzi o to, żeby te polskie związki sportowe wykonały taką pracę w dół, trzeba po prostu wypracować takie dobre praktyki, trzeba o tym mówić i trzeba o to dbać. I tutaj jest taka praca do wykonania przez wiele osób w sporcie, tak przynajmniej na 3 szczeblach.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Istotne jest kontynuowanie działań ukierunkowanych na promowanie sportu kobiet w Polsce. Działania te powinny obejmować nie tylko sport wyczynowy, ale także sport amatorski, aktywność fizyczną promowaną od najmłodszych lat. Ważne jest to, aby tworzyć warunki sprzyjające rozwijaniu pasji sportowej już od najmłodszych lat wśród dziewczynek, tak aby w przyszłości mogły wybrać swoją ścieżkę.

„I jeśli będziemy mieć fajne wizerunki fajnych kobiet - sportsmenek to jest to możliwość realizacji dla młodych dziewczyn, dziewczynek gdzie mniej ich trafia do sportu a właśnie w szkole podstawowej jest taki czas żeby sobie wyrobić nawyki takiej aktywności fizycznej.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Konieczne jest doprowadzenie do synergii działań podejmowanych na poziomie resortu odpowiedzialnego za rozwój sportu i polskich związków sportowych, które będą promować sport dziewczynek oraz działań medialnych, które będą dążyć do popularyzacji sportu kobiet w społeczeństwie, zwiększania jego atrakcyjności i „medialności”. Zasadniczo istotne jest to, aby podejmować działania, które będą budować świadomość społeczną w zakresie sportu wyczynowego kobiet.

„Konsekwencje są takie, jeżeli wciąż promuje się w większym sportu sport mężczyzn w tych mediach to jakby nie zachęca się kobiety do tej aktywności fizycznej. Tu trzeba dużą uwagę poświęcić na różnych poziomach, regionalnych, krajowych. Pokazywać dobre praktyki w różnych branżach żeby zachęcać kobiety do aktywności fizycznej, a dalej w konsekwencji do uprawiania wyczynowego sportu pokazując takie pozytywne, koncentrować się na pozytywach w tych działaniach. Oczywiście trzeba mówić o trudnościach i tutaj jest też rola mediów i jako też taką przeszkodę, drogę widzę, że zbyt mało czasu media poświęcają na takie dyskusje wynikające z różnicowania płci właśnie w sporcie.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„Na pewno należy wciąż zachęcać, więcej czasu poświęcić w mediach na promowanie sportu wyczynowego kobiet i w ogóle aktywności fizycznej kobiet. To jest bardzo istotne, żeby było więcej projektów dedykowanych kobietom, dziewcząt i za tym szły finansowe i decyzje kierunkowe, tak by wspierać kobiety i zachęcać, bo jednak ich jest mniej.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Działania promocyjne powinny uwzględniać przedstawione w ramach niniejszej analizy stereotypy i bariery ograniczające możliwości rozwoju kariery sportowej kobiet. Inicjatywy podejmowane w celu promocji sportu kobiet powinny być kierowane nie tylko do dziewczyn i kobiet, ale także do całego środowiska sportowego oraz opinii publicznej (między innymi poprzez przekazy medialne).

„Myślę, że przede wszystkim trzeba obalić ten mit, że kobietom jest łatwiej, że mają mniejszą konkurencję, że w mężczyźni należy inwestować więcej. Trzeba pokazać, że kobiety muszą czasem poświęcić więcej, żeby osiągać dobre wyniki sportowe i że są do tego zdeterminowane.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Działania wspierające rozwój sportu kobiet powinny obejmować także zapewnienie kadry szkoleniowej mającej świadomość potrzeb i specyfiki tej grupy zawodników. Dlatego działania edukacyjno-świadomościowe powinny obejmować także przygotowanie członków sztabów szkoleniowych do pracy z dziewczynami i kobietami.

„Kobiety, szczególnie dziewczęta w okresie dojrzewania muszą mieć nieco inne wsparcie niż chłopcy – i to wsparcie specjalistów. Ci, którzy otaczają zawodniczki w tym okresie, powinni mieć odpowiednią wiedzę, umiejętności, [aby stanowić odpowiednie wsparcie w rozwoju] fizjologicznym i psychologicznym. Tutaj mówimy o kwestii, że jest ta specyfika sportu kobiet i tego nie można w żadnej mierze odchodzić. Czyli [trzeba] przygotowywać kadry pracujące z sportowcami, w tym z kobietami dziewczętami, z uwrażliwianiem ich na specyfikę sportu kobiet.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

DOBRA PRAKTYKA

Sukcesywne zwiększanie finansowania sportu kobiet przez polskie związki sportowe – przykład Polskiego Związku Piłki Nożnej

Polski Związek Piłki Nożnej przyjął w 2019 rok plan rozwoju projektów dedykowanych piłkarstwu kobiecemu wraz z reorganizacją kobiecych rozgrywek seniorskich i młodzieżowych zakładający:

- reorganizację rozgrywek szczebla centralnego: 3.000.000 zł;
- zwiększenie nagród finansowych w Ekstralidze i Pucharze Polski kobiet: 1.400.000 zł;
- utworzenie rozgrywek Centralnej Ligi Juniorek U-17 i Centralnej Ligi Juniorek U-15: 1.500.000 zł;
- wdrożenie programu premiowania klubów za udział zawodniczek w zgrupowaniach reprezentacji Polski: 1.000.000 zł;
- uruchomienie Programu Talent PRO, ubezpieczenia zawodniczek i skautingu: 700.000 zł.

Jednocześnie PZPN odpowiednio podwoi w sezonie 2020/2021 dofinansowanie klubów piłki kobiet.

5.4. Rozwiązania wspierające godzenie sportu wyczynowego i życia rodzinnego

Zdolność kobiet do rodzenia dzieci oraz przypisywana im nadrzędna rola społeczna matki i opiekunki dla dziecka jawi się jako bariera hamująca szanse na rozwój kobiety w sporcie wyczynowym. Cięża i macierzyństwo stanowią kwestię problematyczną, która uwzględniana jest w podejmowaniu decyzji o sposobie szkolenia, finansowaniu przez sponsorów, a także wpływa na sposób traktowania kobiet w środowisku sportowym. Z badań jakościowych wynika, że zwiększanie udziału kobiet w tym środowisku ułatwia rozwiązywanie trudności wynikających z chęci godzenia sportu wyczynowego i macierzyństwa. W badaniu jakościowym zidentyfikowano przypadek, w którym trenerka umożliwia zawodniczkom uczestnictwo w treningach i obozach sportowych razem z dziećmi.

„Byłam jedną z pierwszych kobiet – trenerów, która ten problem rozumiała, **u mnie zawodniczki mogą przychodzić na treningi z dziećmi, mogą jeździć z nimi na obozy, z partnerami.** Uznawałam, że takiej zawodniczce jest potrzebna pomoc. **Natomiast ja doświadczyłam coś takiego, że pies trenera mógł siedzieć, a moja córka musiała wyjść z tej sali, bo przeszkadzała trenerowi w treningu.** Tak, że tutaj jeśli chodzi o kobiety w sporcie to muszą wykazać dużo determinacji i poświęcenia siebie, żeby pogodzić sport z macierzyństwem.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

„System w ogóle nie bierze pod uwagę tego, że kobiety mają jakąkolwiek inną rolę pełnić niż bycie zawodnikiem. Tak że to jest tylko bycie singlem. Tylko będąc singlem można myśleć realnie o karierze w sporcie długofalowo. Ja mam tutaj cały zespół takich dziewczyn i my mamy bardzo dużo wyjazdów, związanych z organizacją turniejów i różnych wydarzeń.”

(Przedstawiciel pzs)

Działania sprzyjające łączeniu życia zawodowego i kariery sportowej pozwoliłyby na minimalizowanie ryzyka dostrzeganego przez środowisko sportowe i ograniczającego możliwości sportowe kobiet – stworzenie warunków socjalnych, które ułatwiłyby powrót do sportu wyczynowego z uwzględnieniem potrzeb matek z dziećmi.

„Jeżeli chodzi o warunki to tutaj też mam na myśli takie warunki socjalne, typu większy dostęp jakby opieka dla dziecka podczas zgrupowania dla matki z dzieckiem na zgrupowaniu centralnym, czy dostosowanie centralnych ośrodków sportu do potrzeb zawodniczek, które przyjeżdżają z dzieckiem, dziećmi na zgrupowanie. Czyli jakieś takie salki. To są oczywiście pomysły i kwestie, które są do dopracowania w moim odczuciu.”

(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

Konieczne jest także promowanie rozwiązań, które zabezpieczają finansowo zawodniczki na okres, w którym nie mogą pracować uprawiając sport wyczynowy ze względu na okres ciąży i urlopu macierzyńskiego.

„Dzisiaj zawodniczka po urodzenia dziecka pół roku musi otrzymywać stypendium sportowe. Wydaję się, że można by poruszyć tematykę przedłużenia tego stypendium do roku, tak jak jest to w kodeksie pracy, to dałoby jej szansę takiego spokojniejszego powrotu do sportu i taką większą gwarancje jakby dofinansowania w tym trudnym okresie jak jest małe dziecko i kiedy trzeba podnieść intensywne treningi sportowe.”
(Kobieta pracująca w środowisku sportowym)

W kontekście analizowanego problemu istotne jest także zwrócenie uwagi na wysoki odsetek zawodniczek, które odsuwają decyzję dotyczącą macierzyństwa na koniec kariery sportowej z obaw przed wpływem ciąży na ich wyniki sportowe. Konieczne jest podejmowanie działań informacyjnych, edukacyjnych oraz promowanie działań ukierunkowanych na jasne, korzystne dla zawodniczek, reguły związane z urlopem macierzyńskim zawodniczek.

„Dlatego mi się wydaje, że programy i działania takie bardziej promocyjne dużo by zmieniły, głównie z naciskiem na to, że sport nie przekreśla, bo kobiety moim zdaniem myślą tak, że może się wydaje, że nie no może bardziej racjonalnie, że ja planując sobie coś to ja nie mogę zostać w sporcie tutaj to mi przeszkadza w czymś.”
(Przedstawiciel pzs)

6. WNIOSKI

Pytanie badawcze	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje
Czy kobiety i mężczyźni są w równym stopniu reprezentowani w procesach decyzyjnych w polskim sporcie? Jak ta sytuacja wygląda w poszczególnych polskich związkach sportowych (dalej: pzs)?	Kobiety i mężczyźni nie są w równym stopniu reprezentowani w procesach decyzyjnych w polskim sporcie. Wyraźnie zauważalne jest zjawisko zdominowania przez mężczyzn struktur odpowiedzialnych za podejmowanie kluczowych decyzji w polskim sporcie. Środowisko sportowe jest zdominowane przez mężczyzn w strukturach zarządzających i decyzyjnych w polskich związkach sportowych, w klubach najwyższych lig oraz w strukturach regionalnych związków sportowych i klubach. Kobiety, które podejmują aktywność zawodową w obszarze sportu, co do zasady, zajmują stanowiska administracyjne w biurach związków.
Czy kobiety i mężczyźni są w równym stopniu reprezentowani w kadrach narodowych oraz w sztabach szkoleniowych kadr narodowych? Jeżeli występują różnice w liczbie kobiet i mężczyzn w sztabach szkoleniowych i wśród personelu pomocniczego to jakie są bariery, które powodują występowanie tego zjawiska?	Kobiety i mężczyźni nie są w równym stopniu reprezentowani w kadrach narodowych. Obserwuje się natomiast większy udział kobiet w kadrach narodowych niż w grupie osób uprawiających sport wyczynowy w Polsce. Ogółem wśród reprezentantów Polski kobiety stanowią 39% zawodników należących do kadr narodowych. Udział kobiet w kadrach narodowych maleje wraz z wiekiem zawodników. W kategorii juniorskiej zawodniczki stanowią 41% ogółu reprezentantów Polski, w kategorii młodzieżowej 40%, a w kadrze narodowej seniorów tylko 35%. Kobiety i mężczyźni nie są w równym stopniu reprezentowani w sztabach szkoleniowych kadr narodowych. W grupie trenerów i asystentów trenerów dominują mężczyźni – zarówno w przypadku kadr seniorskich jak i kadr narodowych w pozostałych kategoriach wiekowych. W przypadku kadr narodowych seniorów i senierek zdarzają się sytuacje, że wśród trenerów nie ma ani jednej kobiety. Natomiast na stanowiskach asystentów trenerów średnio zatrudnione są 2 kobiety, co stanowi 11%. W skrajnych przypadkach ich udział wynosi 50% (mediana wynosi 0%). W przypadku pozostałych kategorii wiekowych kobiety w grupie trenerów i asystentów trenerów stanowią 14% (mediana wynosi 8%). W przypadku kadr narodowych młodszych kategorii wiekowych zdarzają się przypadki, w których na stanowisku trenera lub asystentów trenerów zatrudnione są wyłącznie kobiety. Kobiety stanowią 23% sztabu szkoleniowego (z wyłączeniem trenerów i asystentów trenerów) wspierającego szkolenie kadry narodowej seniorów i senierek oraz 28% kadry wspierającej zawodników kadry narodowej w pozostałych kategoriach wiekowych. Oznacza to, że kobiety znacznie częściej obejmują stanowiska wspierające szkolenie zawodników, niż pełnią rolę szkoleniowców. Wśród barier powodujących występowanie tego zjawiska należy wskazać przede wszystkim: — Relatywnie niewielki procentowy udział kobiet uprawiających sport wyczynowo.

	— Dominacja mężczyzn w strukturach organizacyjnych organizacji sportowych. — Ograniczone możliwości kobiet do podejmowania aktywności zawodowej w obszarze szkolenia zawodników wymagającej licznych wyjazdów lub pracy w ośrodku oddalonym od dużych ośrodków miejskich w związku z trudnościami z łączeniem życia rodzinnego i zawodowego. — Postrzeganie kobiet jako trenerek odpowiednich dla młodszych grup wiekowych i w mniej prestiżowych grupach niż kadra narodowa.
Czy w polskim sporcie występują nierówności w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn? Czy występują różnice w wysokości stypendiów, kontraktów i umów sponsorskich pomiędzy kobietami i mężczyznami? W których grupach (sportowcy, trenerzy, członkowie zarządów, pracownicy biur zarządów) występują nierówności w wynagrodzeniach pomiędzy kobietami i mężczyznami?	Nierówności w wynagradzaniu kobiet i mężczyzn (<i>gender pay gap</i>) są zjawiskiem w zasadzie powszechnym w każdej gałęzi gospodarki. Sport nie stanowi tu niestety wyjątku. W grupie zawodników należących do kadry narodowej aż 68% mężczyzn i tylko 31% kobiet nie zauważa różnic w wysokości wynagrodzeń w zależności od płci zawodnika. W przypadku nagród, stypendiów i finansowania zawodników z wykorzystaniem środków z budżetu państwa nie stosuje się różnic w wysokości wynagrodzeń w zależności od płci. Bardzo duże różnice w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn w sporcie wyczynowym widoczne są w przypadku zawodniczek i zawodników z klubów/drużyn występujących w Ekstralidze kobiet i PKO Ekstraklasie mężczyzn w piłce nożnej, Lidze Siatkówki Kobiet i PlusLidze mężczyzn, PGNiG Superlidze kobiet i mężczyzn w piłce ręcznej, Basket Lidze Kobiet i Energa Basket Lidze Mężczyzn. W tym przypadku różnice wynikają przede wszystkim z różnic oglądalności i popularności poszczególnych lig wśród kibiców, co przekłada się na poziom zainteresowania sponsorów. Różnice w wysokości wynagrodzenia kobiet i mężczyzn występują także wśród pracowników polskich związków sportowych. Średnio kobiety w biurach polskich związków sportowych zarabiają o 7% mniej niż mężczyźni. Kobiety na stanowisku trenera lub asystenta trenera zarabiają średnio o 16% mniej niż mężczyźni (mediana wynosi 7% różnicy). W przypadku pozostałych członków sztabów szkoleniowych kobiety zarabiają średnio o 9% mniej niż mężczyźni (mediana wynosi 0% różnicy). Z informacji udzielonych przez przedstawicieli klubów najwyższych lig wynika, że kobiety ze sztabu szkoleniowego zarabiają o 81% mniej niż ogół pracowników zatrudnionych w sztabie. Różnice te są bardzo duże we wszystkich analizowanych ligach, w których w sztabie szkoleniowym zatrudnione są kobiety.
Czy w polskim sporcie występują nierówności pomiędzy kobietami i mężczyznami w zakresie wysokości nagród	Co do zasady w przypadku zawodów organizowanych przez pzs nie dochodzi do sytuacji, w których wysokość nagród różni się w zależności od płci zawodnika. W niektórych przypadkach oprócz konkurencji mieszanych (w których startować mogą kobiety i mężczyźni) organizowane są konkurencje kobiet, w których

możliwych do uzyskania za zajęcie określonych miejsc w poszczególnych zawodach?	przewidziano pulę nagród możliwą do uzyskania tylko przez kobiety. W niektórych przypadkach organizowane są jedynie zawody dla mężczyzn, co skutkuje brakiem możliwości uzyskania nagrody przez kobiety. W ramach badania jakościowego zidentyfikowano zjawisko występowania różnic w wysokościach nagród przyznawanych w rozgrywkach organizowanych przez sponsorów pomiędzy kobietami i mężczyznami, jednak zapisy umów stanowią tajemnicę uniemożliwiającą pomiar dokładnej różnicy.
Czy polskie związki sportowe podejmują działania na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć? Czy regulaminy i sposób organizacji pracy polskich związków sportowych obejmują rozwiązania mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji?	Regulaminy i sposób organizacji pracy polskich związków sportowych obejmują działania mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji. W przypadku zapisów równościowych regulaminy, statuty (łącznie 47%) lub kodeksy etyki (36%) zawierają ogólne formuły dotyczące równości i braku dyskryminacji z takich powodów jak: płeć, pochodzenie, kolor skóry, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne. W 87% polskich związków sportowych funkcjonuje komisja dyscyplinarna lub rzecznik dyscyplinarny. W przypadku braku takiej struktury zazwyczaj powoływany jest sąd koleżeński/związkowy. W 45% związków przewidziano procedurę składania skarg na zachowania dyskryminacyjne bądź związane z molestowaniem. Należy tutaj zauważyć jednak, że w przypadku molestowania częstokroć zastosowanie mają procedury dotyczące naruszenia cielesności zawodników. Nawet w przypadku braku takich procedur przedstawiciele związków zwracali uwagę, że w takiej sytuacji zdarzenia należy zgłaszać do komisji dyscyplinarnych funkcjonujących w związku.
Jakie są najczęściej spotykane stereotypy płciowe w polskim sporcie? Jakie są postawy zawodników i zawodniczek wobec stereotypów płciowych i zagadnienia dyskryminacji ze względu na płeć? Jakie są doświadczenia zawodniczek i zawodników jeżeli chodzi o dyskryminację płciową w polskim sporcie?	Jednym z podstawowych stereotypów płciowych funkcjonujących w sporcie jest podział dyscyplin na tzw. „kobiece” i „męskie”. O ile mężczyźni nigdy nie postrzegają uprawianego przez siebie sportu jako „kobiecego”, o tyle w przypadku kobiet ponad połowa badanych (51%) deklaruje, że zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że uprawiany przez nią sport jest typowo „męski”. Dominującym stereotypem płciowym funkcjonującym m.in. w Polsce, rzutującym na sytuację kobiet w sporcie jest przekonanie, że sport jest domeną mężczyzn. W przypadku zawodników co drugi badany uważa, że mężczyźni lepiej sprawdzają się w uprawianym przez nich sporcie. Z kolei w grupie zawodniczek wyższość mężczyzn w ich sporcie dostrzega 28% badanych. Zawodnicy co do zasady nie powielają stereotypów dotyczących roli kobiet w procesie szkolenia zawodników. Popularnym stereotypem dyskryminującym ze względu na płeć jest przekonanie, że sport kobiet ma być atrakcyjny wizualnie. Kobiety borykają się z dyskryminacją przejawiającą się w barierach hamujących rozwój ich kariery sportowej wynikających

	z ograniczonego zainteresowania sportem kobiet ze strony społeczeństwa, mediów i sponsorów. W konsekwencji dyskryminacja płciowa przejawia się także w poziomie finansowania ze środków przekazywanych przez sponsorów sportu kobiet w stosunku do środków przeznaczonych na sport mężczyzn. Choć w formalnych rozwiązaniach dyskryminacja w kontekście dostępu do infrastruktury i jakości szkolenia i przygotowania do zawodów trudno dostrzec problem nierównego traktowania zawodników i zawodniczek. Jednocześnie doświadczenia kobiet pracujących w środowisku sportowym wskazują na przedkładanie potrzeb szkoleniowych mężczyzn nad potrzeby kobiet. Przejawem dyskryminacji ze względu na płeć jest także niedocenywanie sportu kobiet oraz ich dokonań sportowych. Zawodniczki zmagają się z przekonaniem opinii publicznej oraz środowiska sportowego co do wyższości sukcesów mężczyzn. Zarzuca się kobietom, że ze względu na mniejszą liczbę kobiet w sporcie łatwiej im otrzymać powołanie do kadry narodowej oraz uzyskiwać lepsze wyniki w zawodach. Bardzo ważnym obszarem dyskryminacji kobiet w środowisku sportowym są kwestie dotyczące macierzyństwa i życia rodzinnego zawodniczek. Zdolność kobiet do rodzenia dzieci oraz przypisywana im nadrzędna rola społeczna matki i opiekunki dla dziecka jawi się jako bariera hamująca szanse na rozwój kobiety w sporcie wyczynowym. Cięża i macierzyństwo stanowi kwestię problematyczną, która uwzględniana jest w podejmowaniu decyzji o sposobie szkolenia, finansowaniu przez sponsorów, a także wpływa na sposób traktowania kobiet w środowisku sportowym.
Czy konieczne jest podejmowanie dodatkowych działań zmierzających do zwiększenia partycypacji kobiet w sporcie wyczynowym? Jakie działania powinny zostać podjęte w odpowiedzi na zdiagnozowane zjawiska?	Biorąc pod uwagę zdiagnozowaną w badaniu sytuację kobiet należy zauważyć, że konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia partycypacji kobiet w sporcie wyczynowym. Podejmowane działania powinny przede wszystkim obejmować promocję sportu kobiet i dziewcząt. Konieczne jest podejmowanie działań wizerunkowych, świadomościowych i edukacyjnych w zakresie równego traktowania kobiet i mężczyzn w środowisku sportowym. Działania takie konieczne są na wszystkich szczeblach: z uwzględnieniem lokalnych klubów, ośrodków regionalnych, władz centralnych, a także inspirując się działaniami podejmowanymi na arenie międzynarodowej. Istotne jest kontynuowanie działań ukierunkowanych na promowanie sportu kobiet w Polsce. Działania te powinny obejmować nie tylko sport wyczynowy, ale także sport amatorski, aktywność fizyczną promowaną od najmłodszych lat. Ważne są także działania, które będą dążyć do popularyzacji sportu kobiet w społeczeństwie, zwiększania jego atrakcyjności i „medialności”. Zasadniczo istotne jest to, aby podejmować działania,

	które będą budować świadomość społeczną w zakresie sportu wyczynowego kobiet. Ważnym polem do podjęcia działań jest także niwelowanie barier wynikających z potrzeby godzenia kariery sportowej i życia rodzinnego. Zwiększanie udziału kobiet w tym środowisku zwiększa szanse na rozwiązywanie trudności wynikających z chęci godzenia sportu wyczynowego i macierzyństwa. Stworzenie warunków socjalnych, które ułatwiałyby powrót do sportu wyczynowego z uwzględnieniem potrzeb matek z dziećmi. Konieczne jest także promowanie rozwiązań, które zabezpieczają finansowo zawodniczki na okres, w którym nie mogą pracować uprawiając sport wyczynowy ze względu na okres ciąży i urlopu macierzyńskiego. Konieczne jest podejmowanie działań informacyjnych, edukacyjnych oraz promowanie działań ukierunkowanych na jasne, korzystne dla zawodniczek, reguły związane z urlopem macierzyńskim zawodniczek.

7. REKOMENDACJE

Obszar tematyczny	Rekomendacja	Adresat rekomendacji
Udział kobiet w procesach decyzyjnych w polskim sporcie	Zasadne jest prowadzenie działań ukierunkowanych na zwiększenie udziału kobiet w strukturach polskich związków sportowych. Zasadne jest stosowanie mechanizmów zachęcających polskie związki sportowe, kluby wspierane przez MSport, a także inne organizacje finansowane ze środków publicznych do podejmowania działań w obszarze włączania kobiet w procesy decyzyjne w organizacjach sportowych. Zasadne jest stosowanie mechanizmów zachęcających PZS do wypełnienia zaleceń Kodeksu Dobrego Zarządzania w zakresie udziału kobiet w organach decyzyjnych PZS, poprzez między innymi premiowanie obecności kobiet w strukturach decyzyjnych przy przyznawaniu wsparcia finansowego. Zasadne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na zwiększanie udziału kobiet w polskich związkach sportowych i organizacjach sportowych ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk decyzyjnych, w przypadku których procentowy udział kobiet jest relatywnie niewielki. Konieczne jest podejmowanie działań budujących świadomość przedstawicieli środowiska sportowego na temat korzyści wynikających z udziału kobiet w procesach decyzyjnych oraz z zakresu równości płci.	Ministerstwo Sportu

	Rekomenduje się tworzenie w ramach polskich związków sportowych komisji sportu kobiet lub wyznaczenie osób, które będą odpowiedzialne za działania zmierzające do promocji sportu kobiet oraz do zapewnienia równego traktowania kobiet i mężczyzn w sporcie.	polskie związki sportowe
	Jedną z kluczowych barier dla obecności kobiet w strukturach sportowych odpowiedzialnych za kluczowe decyzje, jest niewielki udział kobiet w organizacjach na poziomie regionalnym. Rekomenduje się, aby regionalne organizacje sportowe (np. wojewódzkie związki sportowe, kluby sportowe, organizatorzy rozgrywek sportowych na poziomie regionalnym i lokalnym) prowadziły działania edukacyjne, informacyjne i uświadamiające na poziomie lokalnym, których celem będzie przygotowanie zawodniczek, trenerek, działaczek do przyszłego udziału w procesach decyzyjnych na szczeblu krajowym.	Organizacje sportowe szczebla regionalnego i lokalnego
Udział kobiet w polskim sporcie wyczynowym, ze szczególnym uwzględnieniem udziału kobiet w kadrach narodowych	Na poziomie legislacyjnym powinny zostać wprowadzone regulacje dotyczące wsparcia zawodniczek w ciąży oraz po urodzeniu dziecka. Zaleca się, aby w ramach działań informujących i edukacyjnych podejmowanych lub koordynowanych przez Ministerstwo Sportu kontynuowano uwzględnianie następujących kwestii: — Prezentowanie sportu kobiet jako równie istotnego co sport mężczyzn. — Przedstawianie osiągnięć sportowych kobiet, jako równie istotnych co sukcesy sportowe mężczyzn. — Przedstawianie wizerunku kobiet i mężczyzn w sporcie w sposób, który nie utrwała aktualnych stereotypów płciowych.	Ministerstwo Sportu
	Zasadne jest promowanie sportu wśród dziewczynki, zachęcanie do sportu wyczynowego. Istotne jest budowanie świadomości możliwych ścieżek kariery sportowej, w tym możliwości łączenia sportu i nauki oraz sportu i życia rodzinnego.	Organizacje sportowe szczebla regionalnego i lokalnego
	Konieczne jest podejmowanie działań świadomościowych, obejmujących promocję sportu kobiet w celu jego popularyzacji, zwiększania zainteresowania mediów oraz sponsorów. Należy zachęcać sponsorów, podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie lig do promowania sportu kobiet.	inne podmioty działające w sporcie

8. BIBLIOGRAFIA

- Adriaanse, J., & Schofield, T. (2014). The Impact of Gender Quotas on Gender Equality in Sport Governance. *Journal of Sport Management*, 28(5), 485-497. doi:10.1123/jsm.2013-0108
- Agenda, I. O. (2020). The strategic roadmap for the future of the Olympic Movement. In.
- Ahn, N. Y., & Cunningham, G. B. (2017). Cultural values and gender equity on national Olympic committee boards. *International Journal of Exercise Science*, 10(6), 857-874.
- Ahn, N. Y., & Cunningham, G. B. (2020). Standing on a glass cliff?: A case study of FIFA's gender initiatives. *Managing Sport and Leisure*, 25(1-2), 114-137. doi:10.1080/23750472.2020.1727357
- Archer, A., & Prange, M. (2019). 'Equal play, equal pay': moral grounds for equal pay in football. *Journal of the Philosophy of Sport*, 46(3), 416-436. doi:10.1080/00948705.2019.1622125
- Batorski, J., & Perechuda, I. (2017). *Puchar dla menedżera: młodzi o sporcie 2017*: Instytut Przedsiębiorczości Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Boards, W. o. (2016). *Gender Balance in Global Sport Report*. Retrieved from
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiche, J., & Clement-Guillotin, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(2), 136-144. doi:10.1016/j.psychsport.2012.10.005
- Claringbould, I., & Knoppers, A. (2008). Doing and undoing gender in sport governance. *Sex Roles*, 58(1-2), 81-92. doi:10.1007/s11199-007-9351-9
- Claringbould, I., & Knoppers, A. (2012). Paradoxical Practices of Gender in Sport-Related Organizations. *Journal of Sport Management*, 26(5), 404-416. doi:10.1123/jsm.26.5.404
- Committee, I. O. (2018). IOC gender equality review project. Retrieved October 1st.
- Dujur, M. J. (2008). Glass ceilings and productivity: The effects of ethnicity and sex in the presence of agreed-upon productivity measures among collegiate basketball coaches. *Sociological Focus*, 41(2), 137-158. doi:10.1080/00380237.2008.10571327
- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2003). The female leadership advantage: An evaluation of the evidence. *Leadership Quarterly*, 14(6), 807-834. doi:10.1016/j.leaqua.2003.09.004
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109(3), 573-598. doi:10.1037//0033-295x.109.3.573
- EPSU. Różnica w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn w służbach publicznych.
- Equality, E. I. f. G. (2017). *Gender in Sport*. Retrieved from Luxembourg:
- Flake, C. R., Dufur, M. J., & Moore, E. L. (2013). Advantage men: The sex pay gap in professional tennis. *International Review for the Sociology of Sport*, 48(3), 366-376. doi:10.1177/1012690212442166
- Forsyth, J. J., Jones, J., Duval, L., & Bambridge, A. (2019). Opportunities and barriers that females face for study and employment in sport. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 24, 80-89. doi:10.1016/j.jhlste.2019.01.005
- Hakim, C. (2010). Erotic capital. *European Sociological Review*, 26(5), 499-518. doi:10.1093/esr/jcq014
- Hardin, M., & Greer, J. D. (2009). The influence of gender-role socialization, media use and sports participation on perceptions of gender-appropriate sports. *Journal of Sport Behavior*, 32(2), 207.
- Humphreys, B. R. (2000). Equal Pay on the Hardwood: The Earnings Gap Between Male and Female NCAA Division I Basketball Coaches. *Journal of Sports Economics*, 1(3), 299-307. doi:10.1177/152700250000100306
- Intelligence, S. (2018). Global sports salaries survey 2017. *Päivitetty*, 25, 2018.
- Katsarova, I. (2019). Gender equality in sport: Getting closer every day. In: European Parliamentary Research Service.
- Koivula, N. (1995). Ratings of gender appropriateness of sports participation: Effects of gender-based schematic processing. *Sex Roles*, 33(7-8), 543-557. doi:10.1007/bf01544679
- Konjer, M., Mutz, M., & Meier, H. E. (2019). Talent alone does not suffice: erotic capital, media visibility and global popularity among professional male and female tennis players. *Journal of Gender Studies*, 28(1), 3-17. doi:10.1080/09589236.2017.1365696
- Lasek, N. (2017). Wizerunek kobiety sportowca w kampaniach reklamowych. In J. Batorski & I. Perechuda (Eds.).
- Matteo, S. (1988). THE EFFECT OF GENDER-SCHEMATIC PROCESSING ON DECISIONS ABOUT SEX-INAPPROPRIATE SPORT BEHAVIOR. *Sex Roles*, 18(1-2), 41-58. doi:10.1007/bf00288016

- Nielsen, S., & Huse, M. (2010). The Contribution of Women on Boards of Directors: Going beyond the Surface. *Corporate Governance-an International Review*, 18(2), 136-148. doi:10.1111/j.1467-8683.2010.00784.x
- Organista, N., & Mazur, Z. (2016). „Piękne kobiety pięknie tańczą” czy „uprzedmiotowienie i upokorzenie”? Analiza dyskursu o cheerleadingu w kontekście mistrzostw Europy w piłce ręcznej mężczyzn w 2016 roku. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 12(4), 118-143.
- Pfister, G., & Radtke, S. (2009). Sport, women, and leadership: Results of a project on executives in German sports organizations. *European Journal of Sport Science*, 9(4), 229-243. doi:10.1080/17461390902818286
- Piggott, L. (2019). Gender, leadership, and organisational change in English sport governance. *Unpublished PhD Thesis, University of Chichester, UK.*
- Piggott, L. V., & Pike, E. C. (2020). 'CEO equals man': Gender and informal organisational practices in English sport governance. *International review for the sociology of sport*, 55(7), 1009-1025.
- Plaza, M., Boiche, J., Brunel, L., & Ruchaud, F. (2017). Sport = MaleaEuro broken vertical bar But Not All Sports: Investigating the Gender Stereotypes of Sport Activities at the Explicit and Implicit Levels. *Sex Roles*, 76(3-4), 202-217. doi:10.1007/s11199-016-0650-x
- Post, C., & Byron, K. (2015). WOMEN ON BOARDS AND FIRM FINANCIAL PERFORMANCE: A META-ANALYSIS. *Academy of Management Journal*, 58(5), 1546-1571. doi:10.5465/amj.2013.0319
- Rakovska, Z., & Svoboda, M. (2017). Analysis of Prize Money Gap in Wimbledon 2007-2016. *European Financial Systems 2017: Proceedings of the 14th International Scientific Conference, Pt 2*, 216-222.
- Shaw, S., & Hoerber, L. (2003). "A strong man is direct and a direct woman is a bitch": Gendered discourses and their influence on employment roles in sport organizations. *Journal of Sport Management*, 17(4), 347-375. doi:10.1123/jsm.17.4.347
- Shaw, S., & Slack, T. (2002). 'It's been like that for Donkey's years': The Construction of Gender Relations and the Cultures of Sports Organizations. *Culture, Sport, Society*, 5(1), 86. doi:10.1080/713999851
- Sobal, J., & Milgrim, M. (2019). Gendertyping sports: social representations of masculine, feminine, and neither-gendered sports among US university students. *Journal of Gender Studies*, 28(1), 29-44. doi:10.1080/09589236.2017.1386094
- Velija, P., Ratna, A., & Flintoff, A. (2014). Exclusionary power in sports organisations: The merger between the Women's Cricket Association and the England and Wales Cricket Board. *International Review for the Sociology of Sport*, 49(2), 211-226. doi:10.1177/1012690212455962
- Włoch, R., Skóra, K., Szankin, K., & Szeptycka, E. (2014). BARIERY RÓWNOUPRAWNIENIA PŁCI W SPORCIE. In: Ministerstwo Sportu i Turystyki.
- Włoch, R., Szyborska, M., Gołdys, A., & Rogaczewska, M. (2012). Zaproszenie do diagnozy. Sport kobiet w Polsce. In: